

РЕЧНИК ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ

Дефинисање појмова и актера омладинске политике у
Републици Србији и њихових улога

РЕЧНИК ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ

Дефинисање појмова и субјеката омладинске
политике у Републици Србији и њихових улога

Београд, 2017.
друго издање

Речник омладинске политике

Дефинисање појмова и субјеката омладинске политике у Републици Србији и њихових улога

Издавач

Кровна организација младих Србије

За издавача

Јелена Стојановић, 1979

Аутори:

Ивана Андрашевић, 1985

Марија Булат, 1983

Ивана Волф, 1981

Вања Калаба, 1977

Јелена Милутиновић, 1991

Војислав Пркосовачки, 1978

Надежда Хадрик, 1980

Ненад Малетин, 1975

Јелена Милановић, 1990

Татјана Николић, 1990

Лектура:

Тамина Шоп

Дизајн и прелом:

Владимир Сташук

Тираж:

500 примерака

Штампа:

Графопак

Брошура је израђена у оквиру пројекта "Искорак" који спроводи Кровна организација младих Србије, а финансира Министарство омладине и спорта Републике Србије. Ставови изражени у овим публикацијама искључива су одговорност аутора и његових сарадника и не представљају нужно званичан став Министарства омладине и спорта.

Садржај

1. УВОД И СВРХА РЕЧНИКА

2. ПОЈМОВИ

2.1. УВОДНИ ПОЈМОВИ, ЗАКОНИ, СТРАТЕГИЈЕ И АКЦИОНИ ПЛАНОВИ

Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе
Акциони план политике за младе АП Војводине
Закон о младима (ЗОМ)
Локални акциони план за младе
млади
Национална стратегија за младе (НСМ)
омладинска политика
омладински сектор
осетљиве групе младих

2.2. СУБЈЕКТИ ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ

ЛОКАЛНИ НИВО

- локална канцеларија за младе (КЗМ), координатор/ка канцеларије за младе
- локална кровна организација младих
- локална самоуправа, надлежни начелник-ца/члан-ица већа за младе, стручни сарадник/ца за младе (и/или удружење грађана) у градској/општинској управи

РЕГИОНАЛНИ НИВО

- Покрајински секретаријат за спорт и омладину (ПССО)
- регионална кровна организација младих

НАЦИОНАЛНИ НИВО

- Кровна организација младих Србије (КОМС)
- кровни савез
- Министарство омладине и спорта (МОС) или ресорно министарство за младе, јединствена евиденциона листа
- Национална агенција за младе
- Национална асоцијација канцеларија за младе (Асоцијација КЗМ)
- Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада (НАПОР)
- Савет Европе и млади, Одељење за младе Савета Европе, структуре за доношење одлука (Саветодавно Савет за равноправност и инклузивно друштво КОМС-а)

МЕЂУНАРОДНИ НИВО

- Европска омладинска фондација
- Европска престоница младих
- европски омладински центри
- Европски надзорни одбор за младе
- Европски форум младих
- Заједнички савет за младе
- Изасланик Генералног/е секретара/ке УН за младедруштво КОМС-а
- кровне организације младих
- Међуагенцијска мрежа УН за питања младих
- међународне мреже
- Међународни документи о младима
- Међународни координациони скуп омладинских организација (ICMYO)
- млади делегати/киње УН
- млади и Европска унија (Еразмус+, контакт тачке)
- млади и Уједињене нације
- партнерство Европске комисије и Савета Европе у омладинском пољу
- Регионална канцеларија за сарадњу младих RYCO
- Савет Европе
- тело за младе, Програмски комитет за младе)
- Тело УН за питања младих

ОПШТИ ПОЈМОВИ

- неформална група младих
- ресурс центар
- савези удружења
- удружење младих
- удружење грађана/организација цивилног друштва
- удружење за младе

2.3. ПОЈМОВИ У ОБРАЗОВАЊУ И УЧЕЊУ (врсте образовања и учења)

васпитање
едукација
информално учење
неформално учење
образовање
образовни систем
Фонд за младе таленте
Фонд за младе таленте АП Војводине
формално образовање
целоживотно учење

2.4. ОМЛАДИНСКИ РАД И НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ/УЧЕЊЕ

акредитација НАПОР-а

акредитори/ке
 алати за признавање претходно стеченог учења (youthpass, алат за препознавање компетенција младих стечених у програмима омладинског рада у Србији, Европски портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це, портфолио за омладинске раднике/це Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада)
 вршњачка едукација
 вршњачки едукатор/ка
 Етички кодекс у омладинском раду НАПОР-а
 компетенције
 коуч
 коучинг
 ментор/ка
 менторство
 мобилност младих
 рад са младима
 разлика између неформалног образовања и омладинског рада
 омладински инфо-рад
 омладински инфо-радник/ца
 омладински рад
 омладински радник/ца
 омладинске размене
 осигурање квалитета омладинског рада
 признавање претходно стеченог учења/компетенција
 радионица, тренинг, обука, семинар
 Савет за етичка питања НАПОР-а
 типови омладинског рада

2.5. АКТИВНОСТИ/ПРОЈЕКТИ/ПРОГРАМИ/СЕРВИСИ МЛАДИХ И ЗА МЛАДЕ

дом омладине
 евалуација
 координатор/ка или менаџер/ка омладинског клуба
 координатор/ка омладинског центра или дома омладине
 Међународни дан младих
 омладинска активност
 омладински инфо-центар
 омладински клуб
 омладински програм
 омладински пројекат
 омладински сервис
 омладински центар
 програмски савет омладинског центра/ клуба или дома омладине
 саветовалиште за младе

2.6. АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ/ПАРТИЦИПАЦИЈА

активизам
 активиста/киња
 активно учешће
 доносиоци одлука
 јавно заступање или јавно заговарање
 кампања
 коменаџмент
 консултације
 лобирање
 мобилизација и развој заједница
 омладински фонд/омладинска банка
 подмладак политичке партије
 предлог практичне политике
 различите форме консултација
 савет за младе
 секција младих синдиката
 структурирани дијалог
 студентски парламенти
 ученички парламенти

2.7. ЗАПОШЉАВАЊЕ, ЗАПОШЉИВОСТ И ПРЕДУЗЕТНИШТВО МЛАДИХ

запошљивост
 каријера
 каријерни саветник/ца
 каријерно вођење и саветовање
 креативне индустрије
 омладинско предузетништво
 професионална оријентација
 радна пракса/стажирање
 сараднички простори
 социјално предузетништво
 ученичка компанија

2.8. ВОЛОНТИРАЊЕ

волонтер/ка
 волонтерска књижица
 волонтерски камп
 волонтирање
 Закон о волонтирању (ЗОВ)
 камп лидер/ка
 Међународни дан волонтера
 омладински волонтерски сервис

3. ПРИЛОЗИ

1. УВОД И СВРХА РЕЧНИКА

Речник омладинске политике је први документ који обједињује и дефинише различите појмове у области омладинске политике. Развиле су га: Национална асоцијација канцеларија за младе, Кровна организација младих Србије и Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада, у сарадњи са Министарством омладине и спорта. Субјекти су кроз процес израде Речника показали спремност да успоставе системску сарадњу, усагласе властита разумевања појмова и ускладе међусобне разлике у гледиштима ради постизања договора.

Сврха Речника омладинске политике је дефинисање релевантних појмова, као и субјеката у области омладинске политике, њихових улога и позиција. Желели бисмо посебно да истакнемо допринос Речника у уређивању односа између субјеката из цивилног сектора и ресорног министарства у области омладинског рада и омладинске политике.

Циљна група којој је Речник намењен јесу сви субјекти омладинске политике: представници институција и органа јавне управе (локалног, покрајинског и националног нивоа), као и представници цивилног сектора и сами млади.

Речником се, поред наведеног, дефинишу и улоге међународних партнера и субјеката од значаја за ову област, са намером да се представи оквир деловања и развоја омладинске политике на европском нивоу.

Значај Речника омладинске политике је у томе што представља релевантан извор појмова из области омладинске политике на које се субјекти могу ослонити и који, поред тога, имају велику употребну вредност у свакодневном раду.

Велики допринос изради овог Речника имали су различити субјекти омладинске политике, представници јавних институција, удружења младих и за младе, омладински радници/е и млади, дајући своје коментаре, идеје и сугестије у оквиру широког консултативног процеса који је пратио израду Речника. Пред вама је друго, дорађено издање Речника омладинске политике.

2. ПОЈМОВИ

АКРЕДИТАЦИЈА НАПОР-а. Акредитација је саставни део осигурања квалитета програма омладинског рада. Она представља процес процене испуњености стандарда. Овај процес спроводи НАПОР. Пружаоци услуга омладинског рада који прођу овај процес и задовоље стандарде, добијају акредитацију за примену и унапређење стандарда у програмима омладинског рада. Акредитација представља не само проверу квалитета, него и процес учења и унапређења. Акредитација је препозната од стране Министарства омладине и спорта. Пошто је акредитација временски ограничена, након одређеног временског периода, пружалац услуга поново пролази исти процес како би се установила тренутна пракса и утврдило да ли се квалитет рада унапредио у односу на прошлу акредитацију. Овај процес се назива реакредитација. На овај начин се осигурава континурано унапређење квалитета омладинског рада.

Више информација на www.napor.net

АКРЕДИТОРИ/КЕ. Акредитори/ке су стручни омладински радници/е који су прошли посебну обуку од стране НАПОР-а и тиме стекли лиценцу акредитатора/ке програма омладинског рада. Акредитори/ке су особе које спровode процес акредитације. Овај рад одвија се у пару, како би се осигурала објективна процена.

АКТИВИЗАМ. Активизам (енгл. activism) је планирано понашање како би се постигли одређени циљеви кроз активности као што су подизање свести, стварање коалиција, вођење кампања, изазивање публицитета и других акција како би се утицало на друштвене промене. Активизам може бити вођен одређеном идеологијом, вредностима, политиком или имати алтруистички и хуманитарни карактер.

АКТИВИСТА/КИЊА. Активиста/киња (енгл. activist) је особа која покреће одређене акције и наступа активистички. Пример: Омладински активисти организовали су низ акција којима су желели да скрену пажњу локалних власти на потребу за отварањем омладинског клуба у њиховом месту и указали на значај који би такав простор имао за младе у тој средини.

АКТИВНО УЧЕШЋЕ. Активно учешће (енгл. participation) или партиципација означава много више од пуког учествовања у некој активности.

Оно подразумева учешће у процесу идентификације потреба и проблема, истраживању потенцијалних решења, доношењу одлука и планирању и спровођењу акција у заједници.

Активно учешће младих у раду институција и друштвеним процесима омогућава младима да преузму одговорност за сопствену будућност и будућност друштва, што им истовремено помаже да стекну аутономију и пружа прилику да задобију бројне вештине и знања.

Активно учешће младих представља окосницу сваке омладинске политике. Потребно је да млади активно учествују како у креирању тако и у спровођењу омладинске политике на свим нивоима. Активно учешће младих схватамо пре свега као њихово учешће у процесима доношења свих одлука које настоје да одговоре на питања која се тичу младих. Учешће младих у процесима доношења одлука одвија се кроз програме и активности удружења младих и за младе, као и неформалних група. Учешће у раду институција и тела, путем различитих механизма – савета, ученичких и студенских парламената, радних група, редовних консултација, структурираног дијалога, заговарања и коменаџмента без сумње је важан облик учешћа младих.

Када је реч о нивоима учешћа младих, следећа скала са 8 нивоа учешћа, коју је Роџер Харт представио у књизи „Учешће младих од покушаја до партиципације“, у честој је употреби.

Ниво 8: млади и одрасли заједно доносе одлуке

Ниво 7: млади предводе и иницирају акцију

Ниво 6: одрасли иницирају, одлуке се доносе заједно са младима

Ниво 5: информисање и консултовање младих

Ниво 4: млади се обавештавају о додељењим улогама

Ниво 3: токенизам (енгл. tokenism означава праксу или политику где се чине само минимални напори како би се мањинама понудиле могућности једнаке онима које има већина)

Ниво 2: млади су украс

Ниво 1: младима се манипулише

Напомена: Харт сматра да на прва три нивоа заправо не може бити речи о учешћу.

Извори: - „Учествуј активно“, Крвна организација младих Србије, Београд, 2012.

- „Европски појмовник за младе“, Пудар М, Кнежевић Д, Панић С. и Филијидић И, Еуро<26, Београд, 2010.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ. Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе је документ који садржи детаљан план са конкретно утврђеним активностима, буџетом, роковима и индикаторима. Дакле, акциони план за спровођење Националне стратегије за младе је план којим

се утврђују активности које је потребно спровести у току трајања Националне стратегије за младе. У том смислу, акциони план може се посматрати као својеврсни пратећи документ, односно документ који се својом садржином и смислом ослања на Националну стратегију за младе.

АКЦИОНИ ПЛАН ПОЛИТИКЕ ЗА МЛАДЕ АП ВОЈВОДИНЕ.

Акциони план политике за младе АП Војводине (енгл. Youth Policy Action Plan in Vojvodina) је документ који се односи на одређени период и садржи анализу стања, положаја, потреба и проблема младих са територије АП Војводине, као и конкретне мере које треба имплементирати у оквиру свих области од значаја за живот младих особа. Креирање овог документа предвиђено је Законом о младима РС. За координацију спровођења Акционог плана политике за младе АП Војводине одговоран је Покрајински секретаријат за спорт и омладину, док су за његово спровођење одговорни сви субјекти омладинске политике у Војводини уз консултовање са националним субјектима омладинске политике.

Извор: Покрајински секретаријат за спорт и омладину

АЛАТИ ЗА ПРИЗНАВАЊЕ ПРЕТХОДНО СТЕЧЕНОГ УЧЕЊА. Ови алати представљају „инструменте“ помоћу којих се врши процес процене стечених компетенција кроз неформално и информално учење. Постоје разни „алати“ који су креирани са сврхом признавања одређених компетенција како на Европском нивоу нпр. „Youthpass“, Европски портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це; а у Србији – Портфолио за омладинске раднике/це – НАПОР и Пасош компетенција - алат за препознавање преносивих вештина стечених у омладинском раду за запошљивост младих.

Youthpass. Youthpass је инструмент програма Еразмус+/Млади у акцији за планирање, праћење, вредновање и признавање постигнућа у процесу неформалног учења за све учеснике/це овог програма. Циљ је да се допринесе препознавању неформалног учења и искуства након учешћа у овом програму, које могу допринети бољој запошљивости младих.

Пасош компетенција - алат за препознавање компетенција младих стечених у програмима омладинског рада у Србији. Процес израде овог алата још увек траје, а његова намена јесте да постане пандан Youthpass-у за Србију. Инициран је од стране НАПОР-а, Министарства омладине и спорта уз подршку УСАИД-СЛДП-а, а развија се у сарадњи са релевантним субјектима. Основне намене овог алата су:

- препознавање преносивих вештина (компетенција) које млади стичу у програмима омладинског рада од стране послодаваца како би се повећала запошљивост младих;
- ефикасније планирање професионалног и личног усавшавања младих;
- и препознавање учинка омладинског рада на развој младих.

Европски портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це. Европски портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це (енгл. Portfolio for Youth Leaders and Youth Workers) је иницијатива Савета Европе у сарадњи са стручњацима и партнерима као што су Европска комисија и Европски форум младих. Омладински лидер/ке и омладински радници/е у Европи, волонтери/ке или професионалци, помоћу овог алата могу да идентификују, процене и опишу своје компетенције на основу европских стандарда квалитета. Овај портфолио неће допринети само признавању искуства и компетенција омладинских лидера/ки и омладинских радника/ца, већ и признавању омладинског рада и неформалног учења.

Извор: <http://www.coe.int>

Портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада. Портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада је сличан алату Европски портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це, али је намењен Р. Србији. Овај портфолио првенствено је намењен признавању компетенција у односу на два стандарда занимања у омладинском раду (омладински лидер/ка и омладински радник/ца). Дакле, уколико особа сматра да поседује компетенције за омладинског лидера/ку или омладинског радника/цу, пријављује се за процес валидације претходно стеченог искуства²¹. По успешно завршеном процесу кандидат/киња добија сертификат од стране Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада.

Извор: „Још један корак ка лиценцирању омладинских радника/ца“, Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада, Нови Сад, 2010.

АСОЦИЈАЦИЈА КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ (АСОЦИЈАЦИЈА КЗМ). Асоцијација локалних канцеларија за младе (енгл. National Association of Local Youth Offices) је самостално, нестраначко, невладино и непрофитно удружење градова и општина из читаве земље које имају локалну

Канцеларију за младе и која има за циљ подршку и оснаживање у раду свих Канцеларија. Основана је ради умрежавања, размене искустава и добрих пракси локалних Канцеларија за младе, пружања континуиране подршке развоју капацитета локалних координатора, подршке у обезбеђивању додатних ресурса за рад КЗМ-ова и обезбеђивања квалитета омладинске политике на локалном нивоу, а у сарадњи са локалним и националним партнерским институцијама и организацијама, надлежним министарствима и другим телима која се баве омладинском политиком.

ВАСПИТАЊЕ. Васпитање (енгл. education) је појам који обухвата све позитивне утицаје и услове које друштвена заједница ствара како би подстакла развој личности и пружила подршку процесу самоформирања. Дакле, васпитање је целоживотни процес свесног међуљудског односа и комуницирања. Оно је намерна, систематична и организована делатност усмерена на развој појединца и његове личности. Управо наведене карактеристике разликују васпитање од осталих случајних и импровизованих утицаја у друштвеној средини. Напомена: у енглеском језику, реч education означава како образовање тако и васпитање.

Извор: „Општа педагогија“, Антонијевић Р, Филозофски факултет, Институт за педагогију и андрагогију, Београд, 2013.

ВОЛОНТЕР/КА. Волонтер/ка (енгл. volunteer) је особа која спроводи волонтирање.

ВОЛОНТЕРСКА КЊИЖИЦА. Волонтерска књижица је облик потврде о волонтирању коју поседује волонтер/ка и у коју се уписује сваки волонтерски рад који је волонтер/ка обављала. Волонтерске књижице могу издавати удружења или институције које спровode волонтерске програме и делити их својим волонтерима/кама. У волонтерску књижицу организатор волонтирања уписује назив програма на коме је волонтер/ка учествовао/ла, време и број сати и кратак опис активности које је волонтер/ка обављао/ла. Поред тога, волонтерска књижица може садржати и део који се тиче похађаних обука и компетенција стечених волонтирањем. По Закону о волонтирању Републике Србије, организатор волонтирања је дужан да волонтеру/ки изда потврду о волонтирању на његов/њен захтев, која може бити и у облику књижице. Ипак, закон не дефинише облик и садржај волонтерске књижице, па их организатори волонтирања креирају у складу са својим и потребама својих волонтера/ки.

ВОЛОНТЕРСКИ КАМП. Волонтерски радни камп (енгл. volunteer workcamp) је јединствен облик (међународног) волонтерског рада у трајању од две до три недеље, предвиђен за све људе добре воље, без обзира на њихову стручност, између 18 и 65 година и који говоре елементарни енглески или језик земље у коју иду. Сваки радни камп је другачији због броја учесника/ца, њиховог порекла и, наравно, њихових личности. Програми су тематски веома различити: еколошки, археолошки, социјални, уметнички, различите реконструкције и изградња, пољопривредни, они који се баве културним наслеђем, историјом, језиком, радом са децом и особама са инвалидитетом. Радни део кампа је изузетно важан, али подједнако је важан процес едукације волонтера/ки и свих других укључених страна, најпре локалне заједнице, на којој остаје да настави рад започет од стране међународних волонтера/ки током кампа. Први волонтерски камп организован је након Првог светског рата, у ратом разрушеном француском селу Еснес, и за циљ је имао рад на помирењу између донедавно зарађених земаља те је показао потенцијал који заједнички боравак и рад има за упознавање различитих култура и изградњу мира. Водећи се овом праксом, велики број међународних волонтерских кампова је организован на простору бивше СФРЈ у периоду после ратова 90-их година до данас.

Више информација на www.seeun.org

Извор: „Приручник - међународни волонтерски радни кампови“, Ристић Бороња Ј. и Бороња Б, Млади истраживачи Србије, Београд, 2013.

ВОЛОНТИРАЊЕ. Волонтирање (енгл. volunteering) је израз добре воље појединаца или групе усмерен ка општем добру, како личном тако и колективном развоју, који подразумева да појединац поклања своје време, вештине, енергију, знања и способности у корист целе заједнице, других појединаца са којима није у сродству или у циљу заштите и унапређења животне средине, не очекујући заузврат икакву материјалну добит.

ВРШЊАЧКА ЕДУКАЦИЈА. Вршњачка едукација (енгл. peer education) је плански вођен и континуиран процес у којем обучене, мотивисане особе организују различите активности омладинског рада и неформалног образовања са својим вршњацима. На тај начин млади стичу знања, ставове, вредности, мотивацију и вештине које ће их оснажити да побољшају квалитет сопственог живота, да буду одговорни како према себи тако и према својој околини. Такође, на овај начин младима се пружа могућност да чествују у активностима

које их се директно тичу и да остваре приступ информацијама и услугама које су им потребне.

Вршњак је особа која припада истој друштвеној групи као особе којима се пружа вршњачка едукација. Друштвене групе могу бити базирани на полу, узрасту, сексуалној оријентацији, социоекономском статусу и сл.

Најчешћи примери вршњачке едукације у нашој земљи су едукације у виду радионичарског рада у школама нпр. на тему репродуктивног здравља.

ВРШЊАЧКИ ЕДУКАТОР/КА. Вршњачки едукатор/ка (енгл. peereducator) је особа која поседује нужне компетенције које му/јој омогућавају да кроз различите активности омладинског рада и неформалног образовања помогне својим вршњацима и вршњакињама у стицању основних знања и вештина, као и у усвајању позитивних вредности.

ДОМ ОМЛАДИНЕ. Дом омладине је јавна установа културе и бриге о младима чији је оснивач локална самоуправа. Ове установе осниване су 70-их година XX века на основу потреба младих и заједништва локалне самоуправе, али и удружења младих и за младе, културе и културно-уметничких друштава. Данас су то најчешће заборављене установе, но представљају значајан ресурс за развој одговорне омладинске политике на локалном нивоу.

Дом омладине представља један вид омладинског центра, јер је у питању установа која у истом простору окупља различите друштвене групе како би корисно испунили слободно време, али и стекли специфична знања, вештине и ставове. Установа припрема програме за младе у различитим областима стваралаштва: концерте, филмске пројекције, позоришне представе, ликовне и фото-изложбе, трибине и књижевне вечери и сл, који су већином фокусирани на продукт, а ређе на развојни омладински рад. Дом омладине је установа која даје подршку, подстицај, могућности остваривања једнаких права и простор следећим субјектима: удружењима грађана, културно-уметничким друштвима, младим ствараоцима, уметницима, иницијативама и активистима, али и локалној самоуправи у развоју и организацији њихових програма и пројеката. Дом омладине, са осталим елементима и механизмима локалне омладинске политике, јесте носилац стратешке бриге о младима и неопходна карика, нарочито при реализацији квалитетних и стандардизованих услуга образовања, саветовања и информисања младих у областима важним за њихов развој, као што су: култура, запошљавање младих, безбедност и одрастање, активизам и волонтеризам, активно учешће младих у доношењу одлука, мобилност и интеркултуралност.

Домови омладине представљају значајан ресурс на локалном нивоу, али су често недовољно искоришћени за спровођење омладинске политике. Када би се ова постојећа ситуација изменила тако да домови омладине поприме облик омладинских центара, млади би коначно добили простор за локално деловање.

ДОНОСИОЦИ ОДЛУКА. Доносиоци одлука (енгл. Decision makers) су органи државне управе и локалне самоуправе, представници законодавне и извршне власти, који доносе различите типове одлука у форми закона, уредби, мера, правилника и сл.

Када се термин „доносиоци одлука“ употребљава у омладинском сектору, под њим се најчешће подразумевају ресорно министарство за младе и општинске власти на локалном нивоу, који доносе одлуке о питањима од значаја за младе (опредељују буџетска средства за младе, усвајају стратегије и акционе планове и др).

ЕДУКАЦИЈА. Термин „едукација“ користи се у различитим значењима и подразумева читав спектар разноврсних образовних и васпитних делатности. Овај појам представља шири концепт од појмова „образовање“ и „васпитање“. У том смислу, едукација може подразумевати: образовне процесе, наставу, тренинге, различите видове усавршавања, информисање, процесе васпитања и сл. Едукација јесте опште коришћен појам, али постоји тенденција да се више користи у пракси него у оквирима теоријских разматрања.

Напомена: термин едукација преузет је из енглеског језика и представља дослован превод енглеске речи education.

Извор: „Општа педагогија“, Антонијевић Р, Филозофски факултет, Институт за педагогију и андрагогију, Београд, 2013.

ЕВАЛУАЦИЈА. Евалуација (енгл. evaluation) или вредновање пројеката/програма/стратегије је периодично оцењивање делотворности (ефикасности), учинковитости (ефективности), учинка, одрживости и релевантности програма/пројекта/стратегије у контексту утврђених циљева. Односи се на општи циљ програма/пројекта/стратегије и његову сврху, односно бави се тзв. дугорочним учинком (енгл. impact). Евалуација се разликује од праћења спровођења (енгл. monitoring) према временском интервалу током кога се спроводи. Евалуација је свеобухватнија и детаљнија активност од праћења спровођења, усмерена на шири распон питања која се тичу управљања програмом/пројектом/стратегијом и његовог учинка.

Спроводи се као независна анализа окружења, циљева, резултата, активности и уложених средстава, у циљу доношења закључака

који се могу користити као основа за будуће одлуке.

У односу на фазе евалуацијског циклуса разликујемо следеће евалуације:

- евалуација пре спровођења програма/пројекта/стратегије;
- евалуација у току спровођења програма/пројекта/стратегије (периодична евалуација);
- евалуација након спровођења програма/пројекта/стратегије.

ЕВРОПСКА ОМЛАДИНСКА ФОНДАЦИЈА. Европска омладинска фондација (енгл. European Youth Foundation – EYF) је основана од стране Савета Европе 1972. године како би се обезбедила финансијска подршка омладинским активностима. Циљ ове фондације је подстицање сарадње међу младима у Европи путем обезбеђивања финансијске подршке омладинским активностима којима се промовишу мир, разумевање и сарадња међу народима Европе и света, у духу поштовања фундаменталних вредности Савета Европе као што су људска права, демократија, толеранција и солидарност. Европска омладинска фондација обезбеђује финансијску подршку пројектима које спровode омладинске организације цивилног друштва које делују у земљама чланицама Савета Европе на локалном, националном, регионалном или међународном нивоу. Организације могу својим пројектима конкурисати у оквиру 5 различитих грантова, од којих сваки има специфичне и јасне услове аплицирања:

- међународне активности – међународни састанци који промовишу активно учешће и интеркултурално учење;
- годишњи план рада – више активности које произлазе из акционог плана или стратегије организације;
- структурални грант – административни трошкови међународних организација или мрежа које делују на европском нивоу;
- једнократни структурални грант – административни трошкови регионалних мрежа;
- пилот-активности – одговори на друштвене изазове у локалној средини.

Апликације се подnose електронским путем преко интернет презентације Европске омладинске фондације, на којој се може пронаћи и више информација о условима аплицирања.

Извор: <http://www.coe.int>

ЕВРОПСКА ПРЕСТОНИЦА МЛАДИХ. Европска престоница младих (енгл. The European Youth Capital – EYC) је звање које Европски форум младих сваке године додељује једном европском граду. Ротердам

је био први град који је понео ово звање 2009. године. Током годину дана, град који носи звање Европске престонице младих организује различите догађаје, програме и пројекте којима се подстиче активно учешће младих, демонстрира и истиче значај улога које млади и омладинске организације имају у друштву.

Програм Европске престонице младих настоји да ојача везу између Европских институција и локалног нивоа, путем подстицања активног учешћа младих на локалном нивоу уз примену европских оквира омладинске политике.

На скупштини Европског форума младих 2016. године у Варни за Европску престоницу младих 2019. године изабран је Нови Сад.

Више информација на <http://www.europeanyouthcapital.org>

ЕВРОПСКИ ОМЛАДИНСКИ ЦЕНТРИ

Европски омладински центри (енгл. European Youth Centres) су места на којима се спроводи омладинска политика Савета Европе. Центри се налазе у Стразбуру и Будимпешти и младима нуде уређен простор, како за смештај тако и за различите активности, као што су међународни семинари, тренинзи, састанци итд. Поред тога што окупљају младе и подстичу њихово умрежавање, центри су, захваљујући својим библиотекама, извор бројних информација о омладинској политици и омладинском раду.

Пример: Уколико омладинска организација жели да организује своју активност у једном од центара, пре свега је неопходно да та активност одговара приоритетима омладинског сектора Савета Европе (могу се пронаћи на интернет презентацији омладинског сектора). Затим је потребно контактирати жељени центар, проверити расположивост и постићи договор око термина активности. Значајно је поменути и то да је младима на располагању професионално особље које пружа помоћ у едукативној и техничкој припреми, спровођењу и праћењу активности.

Извори: <http://www.coe.int>

ЕВРОПСКИ ФОРУМ МЛАДИХ. Европски форум младих (енгл. European Youth Forum – YFJ) је међународна невладинска организација непрофитног карактера која представља савез националних кровних организација младих и међународних невладинских омладинских организација из читаве Европе. Европски форум младих има статус консултативног тела за међународне институције и организације, као што су Европска унија, Савет Европе и Уједињене нације, у свим питањима која су од значаја за младе и омладинске организације. Циљеви Европског форума младих су:

- повећање активног учешћа младих и омладинских организација у друштву, као и у процесима доношења одлука;
- позитивно утицање на практичне политике које се тичу младих и омладинских организација, кроз партнерство са међународним институцијама, пре свега са Европском унијом, Саветом Европе и Уједињеним нацијама;
- промовисање концепта омладинске политике као интегралног и међусекторског елемента свеукупног развоја практичних политика;
- стварање услова за активно учешће младих путем развијања одрживих и независних омладинских организација на националном и интернационалном нивоу, посебно кроз обезбеђивање поузданог и адекватног финансирања за њих;
- подстицање размене идеја и искустава, међусобног разумевања, као и промовисање једнаких права и могућности за младе људе у Европи;
- подржавање интеркултуралног разумевања, демократије, поштовања, различитости, људских права, активног грађанства и солидарности;
- допринос развијању омладинског рада у осталим регионима света.

Извори: - „Everything you always wanted to know about National Youth Councils... but were afraid to ask“, Youth Forum working group Youth Work 2011-2012, European Youth Forum, Брисел, 2014.
- <http://www.youthforum.org/european-youth-form/>

ЕТИЧКИ КОДЕКС У ОМЛАДИНСКОМ РАДУ НАПОР-а. Етички кодекс (енгл. Code of ethics in youth work) описује стандарде праксе који се очекују од омладинских радника/ца и представља једну од тачака ослонца професије/занимања. Он ограничава професионалну моћ, односно обезбеђује да потребе младих буду задовољене, а да се позиција моћи не злоупотреби. Етички кодекс се односи на моралне и професионалне принципе које омладински радници/е треба да поштују те представља начин униформисања и стандардизације принципа рада са младима. НАПОР је кроз консултативни процес усвојио Етички кодекс 2009. године. Омладински радници/е који прођу обуку или валидацију претходно стечених компетенција полажу заклетву на Етички кодекс. Према стандардима квалитета рада, НАПОР-а, Етички кодекс мора бити на видљивом месту, а омладински радници/е имају обавезу да младе упознају са њим.

Уколико дође до кршења Етичког кодекса, забринутост/пријава шаље се Савету за етичка питања НАПОР-а, који процењује да ли је Етички кодекс нарушен или не. Уколико се утврди да је омладински радник/ца или удружења нарушило Етички кодекс издаје се одређена санкција или препорука.

ЗАКОН О ВОЛОНТИРАЊУ (ЗОВ). Закон о волонтирању (енгл. Law on Volunteering) је на снази у Србији од маја 2010, а за његову примену задужено је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Овим законом се регулише појам волонтирања у Србији, начела волонтирања, уговор о волонтирању, права и обавезе волонтера као и организатора волонтирања. Закон препознаје краткорочно и дугорочно волонтирање. У складу са Законом, Министарство води Евиденцију о организаторима волонтирања, који су дужни да своје програме волонтирања пријаве приликом првог организовања волонтирања, као и да подносе годишње извештаје о волонтирању.

Извор: Закон о волонтирању

ЗАКОН О МЛАДИМА (ЗОМ). Закон о младима (енгл. Law on Youth) уређује мере и активности које предузимају Република Србија, аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе у циљу унапређења друштвеног положаја младих и стварања услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе. Тренутно важећи закон је ступио на снагу 2011. године. Закон о младима има за циљ стварање услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала, на добробит појединца и друштва. Закон прецизира специфичности омладинске политике и омладинског сектора и дефинише улоге субјеката у области омладинске политике. Неки од основних принципа на којима се заснива овај закон су систематска подршка младима, једнаке шансе, јачање младих и њихове позиције у друштву, активно учешће младих и друштвена одговорност итд. За спровођење Закона о младима одговорни су пре свега Влада РС, односно ресорно министарство за младе РС у сарадњи са другим министарствима и институцијама на републичком нивоу, а на локалном нивоу одговорност за реализацију почива на ИВ АП Војводине и ЈЛС.

Извор: „Увод у право“, Чавошки К. и Васић Р, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011.

ЗАПОШЉИВОСТ. Запошљивост (енгл. employability) подразумева сталну конкурентност појединца на тржишту рада с обзиром на потребна знања, вештине и способности које се траже. Реч је о потреби да се стално запослење замени сталним развојем и осигурањем најновијих знања и вештина које тржиште рада захтева, тј. сталном запошљивошћу. Одговорност у томе имају и организација и појединац. Запошљивост се може дефинисати и као повећана спремност и релативна шанса особе да добије

и задржи различите врсте запослења. Запошљивост има две димензије: спољашње услове (тржиште рада) и личне карактеристике (компетенције).

ИЗАСЛАНИК/ЦА ГЕНЕРАЛНОГ/Е СЕКРЕТАРА/КЕ УН ЗА МЛАДЕ. Генерални секретар УН Бан Ки Мун поставио је рад са младима и за младе за један од приоритета свог другог мандата, а почетком 2013. године именовано је првог Изасланика Генералног секретара УН за младе (енгл. UN Secretary General's Envoy on Youth). Улога Изасланика/це Генералног/е секретара/ке УН за младе је да представља младе у систему УН, да заговара потребе и права младих, као и да приближава рад УН младима. Изасланик/ца за младе сарађује са различитим Агенцијама УН, владама, цивилним друштвом, образовним институцијама и медијима како би унапредио/ла, оснажио/ла и учврстио/ла позицију младих унутар и изван система УН.

Извор: <http://www.un.org/youthenvoy/>

ИНФОРМАЛНО УЧЕЊЕ. Информално учење (синоним: спонтано учење) (енгл. informal learning) подразумева процес учења који се одвија континуирано, неплански, током читавог живота при чему појединац стиче ставове, вредности, вештине и знања чији су извори различити утицаји и ресурси у сопственој средини, као и из свакодневних искустава (породица, група вршњака, комшије, сусрети, библиотека, мас-медији, посао, игра).

Информално учење је такође препознато и као имплицитно учење. Оно је у Националном оквиру квалификација дефинисано на следећи начин: имплицитно учење означава процес који се односи на ситуације у којима учење није јасан и унапред дефинисан циљ али се свеједно дешава (нпр. учење кроз рад).

Пример: Приликом припремања доручка научио/ла сам да вода и уље имају различите густине.

Извори: - „Повеља Савета Европе о образовању за демократско грађанство и образовању за људска права“, Савет Европе, Стразбур, 2010.

- „Национални оквир квалификација“, Комненовић Б, Лажетић П. и Вукасовић М, Центар за образовне политике, Београд, 2010.

ЈАВНО ЗАСТУПАЊЕ ИЛИ ЈАВНО ЗАГОВАРАЊЕ. Јавно заступање (енгл. Public advocacy) је друштвени процес чија је сврха постизање друштвених промена. Оно почиње од мале групе људи који деле забринутост одређеном проблемом и спремни су да посвете своје време, стручност и расположиве ресурсе како би произвели жељене промене. Састоји се од низа активности које се предузимају у циљу

мењања политике, праксе и ставова. Ове промене се могу односити на законодавство, државну стратегију или чак директно на грађане. Енглески термин (који се може чути и у нашем говору) за јавно заступање је *advocacy*. У корену речи је *vos* или *vox*, што значи глас. У том контексту, *ad-voc-acy* значи давати глас групи или становништву које је традиционално без гласа. Из овога произлази да „заступати” значи говорити у нечије име како би се превазишли заједнички и општи друштвени проблеми.

Постоји велики број различитих стратегија за јавно заступање, а најчешће се реализују путем кампања. Оно што је кључно у свакој заговарачкој кампањи јесте стратегија изградње критичне масе која је потребна за промену, затим су ту различите образовне стратегије, стратегије сарадње, стратегије убеђивања, реализација „пилот“, односно модел-програма, стратегије судских спорова и, на крају, стратегије конфронтације.

Заправо, јавно заступање се пре свега односи на промоцију и заштиту одређене вредности, кроз спровођење различитих грађанских иницијатива, као и активности којима се превасходно утиче на подизање јавне свести и придобијање подршке јавности у вези са неким питањем. У тим напорима, присталице јавног заговарања као једну од техника користе и лобирање.

Пример: Удружења младих и за младе су покренула кампању јавног заговарања оснивања државног тела за бригу о младима, након које је и основано Министарство омладине и спорта.

КАМП ЛИДЕР/КА. Камп лидер/ка је координатор/ка најпре међународних али и националних волонтерских кампова; особа која има најмање 20 година старости, претходно искуство са сличних међународних и/или волонтерских групних активности и завршену дугорочну обуку за камп лидере. Након дугорочне обуке, која подразумева стандардизовани тренинг, практичну фазу координације кампова и евалуацију и извештавање, омладински радник/ца процењује на ком нивоу он/она практикује неопходне компетенције/вештине, чиме стиче звање камп лидера/ке:

- личне компетенције: самоорганизација, самоуправљање, ефикасност; планирање сопственог учења; преузимање и спровођење одговорности; предузетништво, иновација и преузимање иницијативе,
- друштвене компетенције: друштвено ангажовање и партиципативност; лидерство; вештине управљања и организације; тимски рад и неговање односа са људима различитог профила; комуникација,
- глобалне/интеркултурне компетенције: разумевање и

поштовање различитости; отвореност и толерантно понашање; креативност; комуникација на страном језику.

КАМПАЊА. Реч кампања долази од француске речи *campagne* што значи војни поход, битка. Кампања је низ планираних активности који служе остваривању одређеног војног, политичког или маркетиншког циља. Такође, кампања је скуп акција који има за циљ да утиче на мишљење одређених особа. Кампање су дизајниране су да информишу „убеде“ и мотивишу на промене понашања. Имају унапред дефинисане циљеве и резултате. Усмерене су на релативно велику, добро дефинисану циљну скупину. Најделотворније су ако представљају комбинацију медијских активности, интерперсоналних комуникационих активности и догађаја.

Извор: - „New Larousse Encyclopedia of Mythology“, Гиран Ф, Лондон: Хамлин, 1968.
- <http://www.gzzjzbeograd.edu.rs/>

КАРИЈЕРА. Каријера (енгл. *career*), у традиционалном смислу, везивала се за плаћени посао и превасходно односила на занимање које је особа обављала током читавог радног века. У том смислу под успешном каријером подразумевало се напредовање на хијерарскијској лествици. Модерни појам каријере не представља само посао, већ и континуирани процес учења и развоја који почиње најранијим образовањем и траје до краја активног живота. Каријера није везана искључиво за вертикално напредовање, већ се појединач/ка развија и хоризонтално, тако што своја знања и вештине проширује кроз искуства у различитим областима рада и радним окружењима. Под успешном каријером, према модерном схватању, подразумевају се како и лична и професионална оствареност и задовољство тако и формалне титуле и унапређења.

Извор: „Водич за планирање каријере“, Максимовић Т, Београдска отворена школа, Београд, 2012.

КАРИЈЕРНИ САВЕТНИК/ЦА. Каријерни саветник/ца (енгл. *career guide*) је особа која води појединца кроз процес управљања каријером, пружајући потребне информације, упућујући га/је на друге стручњаке и институције које му/јој могу бити од даље користи, саветујући га/је о корацима које може предузети у наредним фазама планирања. Каријерни саветници/е могу бити психолози/киње и педагози/киње у средњим школама, саветници/е и запослени/е у универзитетским и факултетским каријерним центрима, саветници/е у филијалама Националне службе за запошљавање и њиховим центрима за информисање и професионално саветовање, запослени/е у канцеларијама за

младе и другим организацијама које пружају услуге каријерног вођења и саветовања.

Извор: „Водич за планирање каријере“, Максимовић Т, Београдска отворена школа, Београд, 2012.

КАРИЈЕРНО ВОЂЕЊЕ И САВЕТОВАЊЕ. Каријерно вођење и саветовање (енгл. career guidance and counseling), поред психолошке процене радних потенцијала ради избора занимања, обухвата и бројне друге активности. Оно има улогу да оснажи појединца да учи да се адаптира све динамичнијим животним условима, као и да усклађује многобројне животне улоге које има, а које нису везане искључиво за посао.

КОМЕНАЏМЕНТ. Коменаџмент (енгл. co-management) се дефинише као заједничко управљање процесима и одлукама, посебан вид активног учешћа младих који им омогућава равноправну позицију у односу на своје старије партнере у раду на заједничким циљевима. То практично значи да је овакав облик заједничког управљања заснован на дељењу моћи и одговорности младих и одраслих и могуће га је примењивати на различитим нивоима. Предност партнерства младих и одраслих је у томе што повезује вештине и таленте младих са искуством и мудрошћу одраслих. У оваквој врсти партнерства, заснованог на принципима поштовања, поверења, сензитивности, отворености и пријатељског приступа, постају јасне стварне потребе младих и начини да се на њих одговори. Млади преузимају одговорност за доношење и спровођење одлука (види ниво 6 Роџер Хартове скале).

Пример: Савет Европе већ тридесет година користи коменаџмент систем који се огледа у јединственом партнерству између представника омладинских организација и влада у оквиру Директората за младе и спорт. Овај систем даје прилику младим људима да искажу своје мишљење кроз формулисање и спровођење омладинске политике Савета Европе. Најважније одлуке, везане за програме и буџетске приоритете, заједнички доносе партнери из владиног и невладиног сектора у оквиру коменаџмента кроз тело које се зове Заједнички савет за младе. Ове предлоге усваја Савет министара, тело Савета Европе које доноси одлуке.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ. Компетенције (енгл. competencies) означавају скуп знања, вештина, ставова и вредности те самосталност и одговорност које из њих произлазе. Компетенције доприносе већој личној учинковитости и бољој запошљивости. Када се примењују, компетенције су видљиве у понашању особе и могу се процењивати на основу „понашајних индикатора“.

КОНСУЛТАЦИЈЕ. Консултације (енгл. Consultations) су прилика да се прикупе мишљења, потребе и виђења младих и других релевантних субјеката (нпр. удружења младих, омладинских радника/ца, канцеларија за младе, релевантних институција итд.). Кроз консултације се добијају повратне информације у вези са активностима и предлозима које неко, најчешће доносилац одлуке, жели да спроведе.

Покретачи консултација могу бити сами млади и други релевантни субјекти, али то не умањује одговорност власти (доносилаца одлука) да омогуће да се млади на овакав начин укључе у процесе доношења одлука које их се тичу. Процес консултација се дешава онда када је још увек могуће утицати на крајњи исход оног што треба да се деси. Од изузетне је важности да млади имају довољно знања којима могу допринети решавању проблема у вези са којима су консултовани. Консултације могу бити одржане и онлајн, кроз попуњавање различитих упитника, анкета или формулара. Међутим, и поред тога што се кроз консултације младима пружа прилика да изразе свој став, честа је појава да одрасли доносе одлуке одређујући у којој мери ће уважити добијене сугестије (види ниво 5 Роџер Хартове скале).

Пример: У процесу израде Националне стратегије за младе за период 2015–2025, одржана су два круга консултација о нацрту НСМ у којима су непосредно учешће узели представници удружења младих и за младе, али и млади људи.

КООРДИНАТОР/КА ИЛИ МЕНАѢР/КА ОМЛАДИНСКОГ КЛУБА.

Слично као и у случају координатора/ке омладинског центра или дома омладине, улога ове позиције је управљање радом омладинског клуба како би се обезбедило несметано функционисање клуба. Ово укључује целокупно управљање у складу са законом, финансијама, програмским деловањем, као и управљање људским ресурсима, координацију партнера који спроводе програме унутар клуба уколико их има и сл. За разлику од центра, омладински клуб може водити само један субјект. У односу на потребне компетенције, препоруке су да ова особа поседује компетенције из области менаџмента, омладинске политике, омладинског рада, прикупљања средстава, управљања људским ресурсима итд. Координатор омладинског клуба мора имати компетенције у омладинском раду и креирању програма, док је код координатора/ке омладинског центра то пожељна компетенција.

КООРДИНАТОР/КА ОМЛАДИНСКОГ ЦЕНТРА ИЛИ ДОМА ОМЛАДИНЕ. У пракси, назива још и менаѢр/ка или директор/ка омладинског центра/дома омладине. Улога ове позиције је

управљање радом омладинског центра или дома омладине како би се обезбедило несметано функционисање центра/дома омладине. Ово укључује целокупно управљање у складу са законом, финансијама, програмским деловањем, као и управљање људским ресурсима, координацију партнера који спроводе програме унутар центра и сл. У односу на потребне компетенције, препоруке су да ова особа поседује компетенције из области менаџмента, омладинске политике, прикупљања средстава, управљања људским ресурсима итд.

КОУЧ. Коуч (енгл. coach) је обучени професионалац који одређеним техникама помаже клијенту (младој особи) да развије животне вештине, боље упозна себе и сагледа своју ситуацију из различитих перспектива. Коуч не мора да има лично и професионално искуство у клијентовој професионалној области или да има слично животно искуство, али је неопходно да у оквиру својих обука, има искуствени рад на себи. Коуч помаже младој особи да побољша квалитет властитог живота и постигне своје циљеве. Коуч контролише процес и усмерава клијента, али не доноси одлуке уместо њега.

Извор: „Нешто мало о коучингу, како бити са коучингом на ти“, ГИЗ, 2012.

КОУЧИНГ. Коучинг (енгл. coaching) је рад на „способности клијента да учи“ [1]. То је процес који је фокусиран на клијентове (у овом случају младе особе) потенцијале и њихов развој. Коуч подстиче клијента (младу особу) да открије своје потенцијале и развија их, да би потом изградио и продубио сопствене капацитете и способности у свим областима, постижући резултате. Коучинг представља партнерство између коуча и клијента у коме обучени професионалац подстиче људе да одговорно креирају своју будућност. Они заједно креирају визије и циљеве у различитим областима живота, као и вишеструке стратегије које ће довести до остварења тих циљева. Фокус је на максимизацији онога што је успешно и добро. Коучинг је оријентисан ка будућности. Задатак коуча је да препозна снагу клијента и способност да открије сопствене могућности и дође до решења. Коучинг подстиче унапређење знања, животних вештина, оптимизма и одговорности.

(Неопходно је направити разлику између терапије, менторства, саветовања и коучинга).

Извори: [1] Downey, Noor, po S. Milošević, 2009.

„Нешто мало о коучингу, како бити са коучингом на ти“, ГИЗ, 2012;

КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ. Ови појмови се односе на низ привредних делатности које имају за циљ економску експлоатацију креативности. Појам је настао током деведесетих година, када су владе најпре УК и Аустралије, потом и других земаља настојале да групишу низ делатности у нову привредну целину и усмере своју подршку на оне области креативног стваралаштва и стварања знања које су у стању да генеришу економску добит. У оваквом концепту, креативне индустрије обухватају поља лепих и примењених уметности, наслеђа, занатства, дизајна, архитектуре, адвертајзинга, моде, издаваштва, телевизије, радија и штампаних медија и софтвера и индустрије игара.

Извор: „КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ И ЈАВНЕ КУЛТУРНЕ ПОЛИТИКЕ – ГЕНЕЗА ОДНОСА И АКТУЕЛНЕ ДЕБАТЕ“, др Томка Г, Нови Сад: Факултет за спорт и туризам, 2014.

КРОВНА ОРГАНИЗАЦИЈА МЛАДИХ СРБИЈЕ (КОМС). Кровна организација младих Србије (енгл. National Youth Council of Serbia) је највише независно представничко тело младих у Србији, чија је мисија да заступа интересе младих развијајући партнерски однос са државом, међусекторску и међународну сарадњу, подстичући активно учешће младих и организациони развој својих организација чланица.

КОМС је савез удружења младих и за младе и њихових савеза са читаве територије Републике Србије, а у својим саветима окупља и представнике подмладака парламентарних политичких странака и представнике младих чланова синдиката.

КОМС је основан 2011. године, 2012. је ушао у Европски форум младих као придружена, а 2016. као пуноправна чланица.

Улоге КОМС-а:

1. заговарање за развој механизма учешћа младих у процесима доношења одлука од локалног, преко регионалног до националног нивоа (формирање савета за младе, парламената младих, радних тела за израду стратешких и акционих докумената у којима учествују млади и др.);
2. подстицање, подршка и промоција омладинског организовања и умрежавања
3. јачање финансијске и организационе одрживости удружења младих и за младе (тренинзи о стратешком планирању, управљању ресурсима, финансијском менаџменту и др.);
4. јачање капацитета младих и удружења младих и за младе за развијање предлога практичних политика у свим областима Националне стратегије за младе и заговарање за њихову примену код доносилаца одлука на свим нивоима;

5. обезбеђивање основе за учешће младих у међународним форумима преко чланства у Европском форуму младих.

Више информација на www.koms.rs

КРОВНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ МЛАДИХ. Кровна организација младих (енгл. National Youth Council) представља највише независно представничко тело младих у једној земљи. Кровну организацију има већина европских земаља као и многе друге земље света и оне функционишу под различитим називима, а најчешће под називом Национални омладински савет. Њих оснивају, односно у њих се удружују омладинске организације (организације које чине млади, које раде са младима, за младе и у интересу младих) ради постизања заједничких општих циљева (које самосталним деловањем не би могле постићи), као што су:

- јачање преговарачке позиције младих према држави и њеним политикама за младе;
- јачање механизма учешћа младих у доношењу одлука;
- јачање механизма представљања општих социо-економских, образовних, културних и других интереса младих;
- пораст информисаности младих и омладинских организација – већа и потпунија мобилност и доступност информација;
- обезбеђивање основе за учешће младих у међународним форумима.

Кровне организације младих имају неколико одлика које их чине јединственим у односу на све друге националне асоцијације младих. То је, пре свега, универзални карактер чланства, јер настоје да својим чланством обухвате најширу лепезу омладинских организација и на тај начин представљају укупне интересе младих у својој земљи, како пред државним институцијама, тако и на међународном нивоу. Ово не значи да су све омладинске организације а приори чланице кровне организације. Начин на који ће укупни интереси младих бити представљени кроз кровну организацију зависи од начина на који је кровна организација регулисала партиципацију младих од најнижег до највишег нивоа (види: активно учешће младих/партиципација). У појединим земљама чланице кровне организације су све заинтересоване организације без обзира на ниво на којем делују, у другим земљама је чланство омогућено само националним организацијама односно кровним организацијама за одређену област деловања, док су се поједине земље определиле за делегатски систем у којем у раду кровне организације учествују само представници регионалних кровних организација (кровних организација нижих административних јединица).

Кровне организације младих у свом чланству имају организације различитих профила, поља деловања, група и категорија младих које представљају. У чланству кровних организација могу бити студентске, политичке, верске организације, омладине синдиката, омладинске организације за заштиту људских права, организације које подстичу мобилност, путовања, туризам и забаву, еколошке организације, организације љубитеља стрипа, књига, различитих субкултура и различите друге омладинске организације, уколико испуњавају критеријуме за чланство.

Извор: Everything you always wanted to know about National Youth Councils... but were afraid to ask“, Youth Forum working group Youth Work 2011-2012, European Youth Forum, Брисел, 2014.

КРОВНИ САВЕЗ. Законом о младима дефинисани су услови за стицање статуса кровног савеза, као и улоге које су гарантоване Законом. „...Статус кровног савеза (у даљем тексту: кровни савез) стиче онај савез у који се удружи најмање 60 регистрованих удружења из члана 13. овог закона и савеза из става 1. овог члана, која имају седиште на територији најмање две трећине управних округа у Републици Србији и најмање две године спроводе омладинске активности у више јединица локалне самоуправе и који окупља најмање 2000 индивидуалних, једном уписаних, чланова од којих је најмање две трећине младих. На основу евиденције коју води, у складу са овим законом, Министарство издаје савезу потврду о испуњености услова из става 3. овог члана.“

Кровни савез представља и заступа интересе својих чланова, предлаже кандидате за Савет за младе и учествује у процесу израде и спровођења Стратегије и других докумената из области омладинске политике.

Дакле, статус кровног савеза према Закону о младима може да оствари било који савез удружења младих и за младе и њихових савеза, или више њих, с обзиром да Законом није утврђено да је статус кровног савеза ексклузиван, тј. да га може стећи само једна организација (савез удружења).

Извор: „Закон о младима“, Члан 14, Сл. гласник РС, бр. 50/2011

ЛОБИРАЊЕ. Појмови „јавно заступање“ и „лобирање“ често се мешају или користе за исту или сличну врсту активности. Неки аутори који се баве друштвеним променама, сматрају да јавно заступање може да укључује и лобирање као активност, те, по њима, нема лобирања без јавног заступања.

Лобирање (енгл. Lobbying) се дефинише као покушај представника неког ужег интереса да оствари утицај на законодавну или извршну

власт, а у сврху промоције или заштите сопственог или интереса клијента. Управо у томе је специфична разлика између лобирања и јавног заговарања – јавном заговарању није нужно циљ промена кроз утицај на законодавну или извршну власт, док лобирање готово увек има елементе јавног заговарања.

У нашем контексту, лобирање се може дефинисати на различите начине: од комуникације међу људима до технике јавног заступања, односно уметности убеђивања, а представља низ акција којима је циљ да се изврши утицај на доносиоце одлука. То се може остварити у директном контакту (састанци, лицем у лице) или путем писане комуникације.

Лобисти могу бити чланови посебних интересних група, професионалци спремни да представљају било коју такву групу или појединци.

Пример: Удружења младих и за младе код доносилаца одлука лобирају за измене и допуне Закона о волонтирању јер сматрају да не афирмише волонтирање и отежава рад организацијама које спроводе волонтерске активности.

Извор: „Како да успешно јавно заговарате“, Грађанске иницијативе, Београд, 2009.

ЛОКАЛНА КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ (КЗМ). Локална Канцеларија за младе (енгл. Local Youth Office) је део градске/општинске управе задужен за координацију локалне омладинске политике у свим областима од значаја за младе, а у складу са специфичним потребама своје друштвене заједнице.

КЗМ осигурава и ствара повољно окружење за институционални развој омладинске политике на локалном нивоу. КЗМ координира тј. умрежава релевантне субјекте, координира изградњом капацитета удружења младих и за младе и неформалних група младих на локалном нивоу, прикупља средства, повезује секторске политике на локалном нивоу, утиче на буџетске алокације других сектора и осигурава спровођење ЛАП-а, који је кључни документ за спровођење омладинске политике на локалном нивоу. У случају да не постоје изграђени капацитети за спровођење ЛАП-а од стране релевантних субјеката, КЗМ може да пружа услуге усмерене на изградњу ових капацитета удружењима младих и за младе, као и неформалним групама младих.

Основна улога КЗМ није пружање услуга младима, него координација спровођења ЛАП-а. Стандарди рада КЗМ и компетенција локалних координатора за младе дефинишу квалитет који је неопходно постићи у раду КЗМ, како би успешно деловале у оквиру својих локалних могућности и како би што квалитетније одговориле на потребе

младих. Да би се обезбедио успешан рад локалних канцеларија за младе, неопходно је испуњење следећа 4 стандарда:

1. добро управљање КЗМ,
2. активно партнерство са субјектима омладинске политике,
3. што веће активно учешће младих у локалној омладинској политици и
4. инклузиван концепт рада.

Делокруг послова који Канцеларија за младе обавља је следећи:

- планирање, спровођење и праћење развоја омладинске политике на локалном нивоу;
- иницирање и праћење спровођења ЛАП-а;
- успостављање и одржавање сарадње са свим релевантним партнерима, њихово умрежавање, комуникација и међусобна координација;
- информисање младих;
- подстицање активизма младих, комуникација са младима, удружењима младих и удружењима за младе, и обезбеђивање учешћа младих у процесима доношења одлука;
- пружање подршке иницијативама младих и удружењима младих и за младе;
- пружање подршке раду Савета за младе и омладинским клубовима, домовима и центрима, волонтерским и другим сервисима за младе;
- редовно праћење потреба младих анализом трендова стања и потреба рањивих група младих и степена и квалитета њиховог укључивања.

Координатор/ка Канцеларије за младе. Координатор/ка локалне Канцеларије за младе (енгл. Local Youth Officer) је особа запослена у општини/граду која руководи пословима Канцеларије за младе.

Координатор/ка би требало да има одређена знања, вештине и ставове захваљујући којима може активно и ефикасно да реализује активности уклађене са локалним потребама и специфичним окружењем. Према Смерницама за примену националне стратегије за младе на локалном нивоу (Стандарди рада канцеларије за младе и компетенције координатора) координатор/ка канцеларије за младе треба да поседује или да развије следеће опште компетенције:

- оптимална координација активности локалне КЗМ:
  - координатор/ка зна и разуме улогу координатора/ке и канцеларије за младе, спроводи активности у складу са стратешким документима, разуме улогу локалних

- институција и удружења и са њима успоставља и одржава сарадњу, те познаје рад локалне самоуправе;
- ефикасно управљање расположивим локалним ресурсима:
  - координатор/ка уме да управља људским, финансијским, материјалним и техничким ресурсима КЗМ-а;
- познавање стратешких и законских докумената из области омладинске политике:
  - координатор/ка познаје, разуме и примењује у пракси основна национална и локална документа из области омладинске политике (НСМ, ЗОМ, ЛАП);
- писмена и усмена комуникација и дигитална писменост:
  - координатор/ка има развијене вештине коришћења ИТ-а, презентовања информација, анализа и идеја у писаној форми, активно зна енглески језик;
- комуникација и интеракција са младима и другим субјектима омладинске политике:
  - успешно комуницира, размењује информације и сарађује са младима; познаје институције, организације и удружења који се баве питањима младих у локалној заједници; активно сарађује са другим КЗМ; одржава комуникацију са локалним медијима;
- рад са младима:
  - координатор/ка поседује знања и вештине потребне за други ниво компетенција омладинског радника/раднице. Разуме потребе младих из осетљивих група и укључује их у активности КЗМ.

Извор: „Примена Националне стратегије за младе на локалном нивоу, стандарди рада Канцеларија за младе и компетенције координатора“, Боројевић Т. и Клашња С, Министарство омладине и спорта РС, Београд, 2012.

ЛОКАЛНА КРОВНА ОРГАНИЗАЦИЈА МЛАДИХ. Представља највише независно представничко тело младих на локалном нивоу. Њих оснивају, односно у њих се удружују удружења младих и за младе из тог града/општине ради постизања заједничких општих циљева.

ЛОКАЛНА САМОУПРАВА. Локална самоуправа (енгл. Local Self-Government) или јединица локалне самоуправе је општина, град или град Београд. Локалне самоуправе имају статус правног лица и представљају аутономне системе управљања јавним пословима који су у њиховој надлежности, а који су од интереса за локално становништво, на мањој територијалној јединици државе.

Критеријуми за оснивање јединица локалне самоуправе, као и њихове надлежности, права и дужности детаљније су дефинисани Законом о локалној самоуправи.

Извор: „Сл. гласник РС“, бр. 129/2007 и 83/2014

Надлежни начелник-ца/члан-ица већа за младе. Надлежни начелник-ца/члан-ица већа је особа из органа општине/града (већа или управе) задужена за делокруг послова који се тичу младих и омладинске политике.

У зависности од величине јединице локалне самоуправе и њеног унутрашњег уређења, може имати и друге надлежности осим младих: над сарадњом са удружењима грађана, спортом, туризмом и сл. Величина града/општине утиче на њено унутрашње уређење па тако надлежна особа може деловати кроз одељење за спорт и омладину, одељење за друштвене делатности, кроз сектор, секретаријат и др.

Стручни сарадник/ца за младе (и/или удружења грађана) у градској/општинској управи. Пружа подршку раду КЗМ. Запослен/а је у градској/општинској управи са задатком да пише решења, закључке и предлоге одлука за Веће, Скупштину и председника-це/градоначелника-це у вези са решавањем проблема младих и/или удружења грађана. Учествоје у развоју, реализацији и праћењу локалне омладинске политике и планова, учествује у изради предлога буџета за младе, помаже у сазивању Савета за младе и сл. Уколико у ЈЛС није оформљена КЗМ, постојање овог радног места је минимални услов за постојање одговорне локалне бригае за младе.

Осим овог модела, правно-формална видљивост и функционалност локалних КЗМ је решена на више начина у зависности од локалних могућности и потреба администрације: као јавно предузеће или при установама, као део кабинета председника/це општине/градоначелника/це, као самостално тело, као део одељења за друштвене делатности, као део секретаријата за спорт и омладину и сл.

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МЛАДЕ (ЛАП). Локални акциони план за младе (енгл. Local Action Plan) је стратешки општински/градски документ који дефинише приоритетне области за младе и активности које одговарају на специфичне потребе младих одређене средине. Локалним акционим планом обезбеђује се допринос спровођењу циљева и приоритета Националне стратегије за младе на локалном

нивоу, као и других секторских стратегија које утичу на живот младе особе, те међународних докумената из области омладинске политике. Локалне самоуправе кроз процес израде и спровођења ЛАП-а за младе обезбеђују: планско и дугорочно задовољење потреба младих креирањем мера и услуга прилагођених потребама младих у локалној средини; економичније коришћење постојећих ресурса (материјалних, техничких и људских); унапређење сарадње локалних институција и организација њиховим умрежавањем; економичније и ефикасније коришћење општинског буџета намењеног омладинским програмима; могућност успешног коришћења алтернативних извора финансирања.

МЕЂУАГЕНЦИЈСКА МРЕЖА УН ЗА ПИТАЊА МЛАДИХ.

Међуагенцијска мрежа УН за питања младих (енгл. UN Inter-agency Network on Youth Development – IANYD) окупља представнике Агенција УН које се баве питањима од значаја за младе. Циљ ове мреже је да ојача сарадњу, интензивира размену искустава и тиме унапреди ефикасност рада УН на оним темама које су значајне за младе. У оквиру Светског програма акције за младе, ова мрежа подржава, прати напредак и заговара имплементацију Резолуција УН, Конвенција и међународних споразума у вези са младима.

МЕЂУНАРОДНЕ МРЕЖЕ. На светском, европском и регионалном нивоу постоји изузетно велики број организација и мрежа које се баве различитим аспектима и питањима младих. Неке од њих су: Мрежа младих југоисточне Европе – SEEYN, Светска организација скаутског покрета – WOSM, Млади европски федералисти – JEF, студентске мреже BEST, AIESEC и AEGEE. Списак најрелевантнијих европских мрежа може се пронаћи на: www.tacso.org

МЕЂУНАРОДНИ ДАН ВОЛОНТЕРА. Међународни дан волонтера, 5. децембар, (енг. International Volunteer Day – 5th of December) је успостављен од стране Уједињених нација 1985. године и првобитно назван Међународни дан волонтера за друштвени и економски развој. Датум обележавања је 5. децембар и сваке године отвара могућност за подизање видљивости појединаца и организација који волонтирају, популаризацију и промоцију волонтерских активности.

Више информација на: <http://www.un.org/en/events/volunteerdays/>

МЕЂУНАРОДНИ ДАН МЛАДИХ. Међународни дан младих (енг. International Youth Day – 12th of August) је успостављен од стране

Уједињених нација Резолуцијом 54/120, а као датум обележавања одабран је 12. август. Први пут је Међународни дан младих у свету обележен 2000. године. Циљ обележавања овог датума је подизање свести о темама од значаја за младе и изазовима са којима се млади суочавају. Међународни дан младих обележава се у великом броју земаља, а у Србији је први пут обележен након успостављања Министарства омладине и спорта 2007. године. Сваке године одређује се приоритетна тема од стране Уједињених нација, док се на националном нивоу пажња усмерава на актуелне процесе и активности.

Више информација на: <http://www.un.org/en/events/youthday/>

МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ О МЛАДИМА. Како би се младима осигурала права и могућност утицаја, током претходних година израђени су документи на међународном нивоу који се баве управо овим питањима: активним учешћем младих, стратегијама за младе, омладинском политиком и сл.

Неки од најзначајнијих су:

- Европска повеља о учешћу младих на локалном и регионалном нивоу „Реци шта имаш!“ из 2007. године. <http://www.lokalnirazvoj.rs>
- „Будућност омладинске политике Савета Европе: АГЕНДА 2020“ из 2008. године <http://www.mos.gov.rs>
- „Стратегија за младе ЕУ 2016-2018“ из 2009. године. <http://eur-lex.europa.eu>
- „Учешће младих у националним парламентима“ Интерпарламентарне уније из 2011. године. <http://www.ipu.org>
- „Стратегија за младе УНДП-а“ из 2014. године. <http://www.undp.org>

МЕЂУНАРОДНИ КООРДИНАЦИОНИ СКУП ОМЛАДИНСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА – ИСМЈО. Међународни координациони скуп омладинских организација (енгл. The International Coordination Meeting of Youth Organizations – ICMYO) је неформална мрежа демократских, репрезентативних и одговорних међународних организација и регионалних платформи за младе, која тренутно окупља преко 26 организација. ИСМЈО се залаже за потпуно укључивање младих у дебате и процесе доношења одлука како у УН, тако и на осталим нивоима, како би се повећало учешће младих у креирању омладинских политика. Треба истаћи да ИСМЈО није организација,

већ скуп појединачних омладинских организација које се окупљају како би радиле на заједничким циљевима.

Извор: <http://icmyo.org/>

МЕНТОР/КА. Ментор/ка (енгл. mentor) је стручна особа која поседује како експертизу у одређеној теми/области тако и менторске вештине, односно познаје менторски процес. У оквиру менторског процеса, ментор води свог протежеа (менторисаног/менотрисану) до стицања одређених компетенција, професионалног и личног развоја.

Пример: У омладинском раду омладински радници као стручније и искусније колеге могу бити ментори/ке омладинским лидерима/кама нпр. на тему тестирања вредности и уверења код младих.

МЕНТОРСТВО. Менторство (енгл. mentorship) је комплексан, интерактиван процес који се одвија између појединаца различитог нивоа искуства и стручности у којем стручњак даје подршку особи са мање искуства и компетенција у одређеној области како би постала ефикаснија у раду и развила одређене компетенције. Овај вид учења све је више заступљен у готово свим сферама живота и рада. Крајњи циљ јесте професионални и лични развој и напредовање у каријери.

Извор: „Issues in Research on Mentoring: Definitional and Methodological“, Carmin C, International Journal of Mentoring, 1988.

МИНИСТАРСТВО ОМЛАДИНЕ И СПОРТА (МОС) ИЛИ РЕСОРНО МИНИСТАРСТВО ЗА МЛАДЕ. Министарство омладине и спорта (енгл. Ministry of Youth and Sports of the Republic of Serbia) је орган државне управе који спроводи мере и активности које су усмерене на побољшање и унапређивање положаја младих. Министарство обавља и послове који се односе и на систем, развој и унапређење спорта и физичке културе у Републици Србији.

МОС обавља послове државне управе који се односе на: систем, развој и унапређење омладинске политике и спровођење националне политике и Националне стратегије за младе и на акционе планове и програме; подстицање младих да се организују и удружују и да учествују у друштвеним токовима; заштиту интереса младих и помоћ младима да остваре те интересе; давање савета младима и подучавање младих у вези са запошљавањем и волонтерским радом; подстицање неформалног образовања младих; сарадњу

са омладинским организацијама и удружењима при организовању међународних омладинских манифестација и скупова у Републици Србији; помоћ и сарадњу са омладинским организацијама и удружењима у њиховом раду и промовисање омладинске политике и омладинских организација и удружења; омогућавање омладинским организацијама и удружењима из Републике Србије да учествују на скуповима и манифестацијама за младе у иностранству; праћење и процену места и улоге младих у Републици Србији, стварање услова за оснивање и рад националне и регионалних канцеларија за младе; подстицање развоја омладинске политике и рада канцеларија за младе на локалном нивоу, као и друге послове одређене законом.

Јединствена евиденциона листа Министарства омладине и спорта. Јединствена евиденциона листа је прописана Законом о младима. Министарство омладине и спорта води евиденцију удружења и савеза на основу података органа надлежног за њихову регистрацију (Агенције за привредне регистре) и података које достављају удружења. Основна сврха евиденционе листе је организовано и систематско праћење стања у областима омладинског сектора и праћење спровођења омладинске политике, као и финансирања програма и пројеката од јавног интереса у областима омладинског сектора. Регистрација у јединственој евиденционој листи је предуслов за добијање средстава од стране МОС-а за спровођење програма и пројеката у области омладинског сектора.

Више информација на www.mos.gov.rs

МЛАДИ. Млади, односно омладина (енгл. youth) су све особе од навршених 15 до навршених 30 година, према важећем Закону о младима. Важно је напоменути да се дефиниција ове категорије становништва може разликовати од државе до државе. Најједноставнији начин дефинисања појма младих је на основу узрасне категорије, како је учињено и у случају Републике Србије. У Националној стратегији за младе под појмом „млади“ подразумева се фаза живота између детињства и одраслог доба. Младост се дефинише као посебно животно раздобље у којем се, поред биолошког и психолошког сазревања, одвија и процес укључивања појединца у друштвену заједницу. Овај процес траје док се не достигне одговарајући степен социјалне аутономије, одговорности и самосталности, мада свака од поменутих карактеристика подлеже индивидуалним мерилима. Управо стога прецизно одређење узрасне границе младости представља својеврстан проблем. Одређења

појма „млади“ разликују се и између различитих институција (нпр. Уједињене нације, Европска унија...). У праксама неких институција, поред година користе се и многи додатни критеријуми помоћу којих се млади дефинишу као посебна категорија становништва. Примера ради, УНЕСКО одређује младе као све особе које се налазе у периоду транзиције од несамосталности у детињству до периода самосталности у одраслом добу, односно пуне интеграције у друштво. Дакле, млади се дефинишу пре као флуидна категорија, него сегмент друштва прецизно одређен годинама живота.

Важно је напоменути и да различити законски акти и прописи не препознају младе као посебну категорију становништва већ их сврставају у друге категорије (Закон о социјалној заштити препознаје децу као особе старости до 18 година).

Извори: - www.unesco.org
- Национална стратегија за младе РС

МЛАДИ ДЕЛЕГАТИ/КИЊЕ УН. Уједињене нације су 1981. године препоручиле својим земљама чланицама да укључе младе делегате/киње (енгл. UN Youth Delegates) у њихове националне делегације како би се осигурало директно активно учешће младих. Укључивањем младих делегата/киње у своје мисије у оквиру УН, државе добијају легитимитет да представљају ставове младих и омогућавају да се приликом доношења одлука на глобалном нивоу чује глас младих. Владе и министарства спољних послова које у својим националним делегацијама имају младе делегате/киње истичу да је њихово учешће веома значајно, пре свега због креативности и енергије коју уносе млади, али и због тога што су млади експерти за питања која се тичу њих самих, и стога могу значајно да допринесу креирању политика.

Програм младих делегата/киње координиран је од стране Тела УН за питања младих на глобалном нивоу, али је одговорност за успостављање програма младих делегата/киња на националном нивоу, као и начин одабира младих представника, на самим земљама чланицама УН. Млади делегати/киње могу да учествују на Генералној скупштини УН, али и на састанцима Економског и социјалног савета. Улога младих делегата/киња разликује се од земље до земље, али је уобичајено да они дају мишљење о питањима која се тичу младих и да учествују у раду својих делегација, присуством на састанцима и неформалним преговорима.

Пример: У оквиру Генералне скупштине, млади делегати/киње најчешће учествују у раду тзв. Трећег комитета који се бави социјалним, хуманитарним и културним

питањима, на коме се, између осталог, разматрају и питања од значаја за младе. На пленарним састанцима овог комитета разматрана је и Резолуција за младе коју је усвојила Генерална скупштина УН.

МЛАДИ И ЕВРОПСКА УНИЈА

Еразмус+. Еразмус+ је програм Европске уније који ће у периоду од 2014. до 2020. године обухватати пројекте сарадње у области образовања, тренинга, младих и спорта. Током 7 година трајања, програм ће располагати буџетом од 14,7 милијарди евра и омогућиће да преко 4 милиона Европљана и Европљанки стекне радно искуство, образује се, учествује на тренинзима или волонтира у иностранству.

Финансирањем омладинских активности кроз програм Еразмус+ настоји се да се: побољшају кључне компетенције, вештине и запошљивост младих; промовише социјална инклузија и просперитет; као и да се унапреде омладински рад и омладинска политика на локалном, националном и међународном нивоу. Програм Еразмус+ пружа могућности за учешће младих (узраста од 13 до 30 година), омладинских организација, омладинских радника и других субјеката од значаја на пољу младих.

Конкретно, на пољу младих, програм Еразмус+ пружа 3 основне могућности:

1. Кључна акција 1: мобилност младих и омладинских радника. Младима се нуди могућност да учествују у омладинским разменама или волонтирају у периоду до једне године у иностранству. Омладински радници могу да учествују у тренинзима или у активностима умрежавања.
2. Кључна акција 2: могућности сарадње на пољу иновација или размене добрих пракси. У оквиру ове акције финансирају се пројекти успостављања стратешких партнерства, као и они који су фокусирани на изградњу капацитета на пољу младих.
3. Кључна акција 3: могућности за унапређење политика. У оквиру ове акције финансирају се стратешке активности усмерене на унапређење политика широм Европе. На пољу младих, у оквиру ове акције подржавају се сусрети младих и доносилаца одлука.

Земље које учествују у програму подељене су на програмске и партнерске. Програмске земље су све земље Европске уније, као и Исланд, Лихтенштајн, Норвешка, Турска и Македонија. Те земље могу пуноправно да учествују у свим деловима програма. Партнерске земље су пре свега оне које окружују Европску унију, али и све друге земље света. Поједини делови програма Еразмус+ отворени су за

партнерске земље. Србија је такође партнерска земља у програму, као део региона Западног Балкана.

За спровођење програма надлежне су Европска комисија и Извршна агенција за програме у области образовања, културе и медија на европском нивоу, затим националне агенције у програмским земљама, као и националне канцеларије Ерасмус+ и контакт тачке у партнерским земљама.

Извори: - <http://ec.europa.eu>
- „Учешће Србије у програму Ерасмус+“, Фондација Темпус – Еразмус+ канцеларија у Србији, Београд, 2014.

Контакт тачке. У земљама у којима не постоје националне агенције за младе, за спровођење програма Ерасмус+ на пољу омладине задужене су контакт тачке, изабране посебним конкурсом и акредитоване од стране Европске комисије. Контакт тачке су организације цивилног друштва са мандатом да пружају подршку и изграђују капацитете омладинских организација из своје земље. Основни задатак контакт тачака је рад на унапређењу видљивости програма Ерасмус+ и омогућавање лакшег приступа програму заинтересованим младима и омладинским организацијама, кроз организовање тренинга, обука, семинара итд.

Извор: „Европски појмовник за младе“, Пудар М, Кнежевић Д, Панић С. и Филајдић И, Еуро<26, Београд, 2010.

МЛАДИ И УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ. Уједињене нације (енгл. United Nations – UN) су међународна организација основана 1945. године, након завршетка Другог светског рата, од стране 51 државе са циљем очувања међународног мира и безбедности, као и промовисања поштовања људских права. Данас, Уједињена нације у свом чланству окупљају 193 државе.

Постоји неколико тела Уједињених нација која се баве питањима од значаја за младе, као и неколико начина на које млади могу активно да учествују у раду УН-а.

МОБИЛИЗАЦИЈА И РАЗВОЈ ЗАЈЕДНИЦА. Мобилизација и развој заједница састоји се од процеса, стратегија и пракси које промовишу одрживи развој усмерен на људе, те једнаке могућности и друштвену правду које успостављају или обнављају структуре људске заједнице унутар којих су могући нови начини организовања друштвеног живота.

Мобилизацију и развој заједнице могуће је посматрати као подручје које се бави стварањем и расподелом различитих ресурса или

врста капитала, међу којима се свакако истичу друштвени капитал, економски капитал, политички капитал и културални капитал. Могуће је говорити и о капиталу везаном за околину, ресурсе и заштиту околине, те о психолошком капиталу као средствима за самоосвешћивање, као и интелектуални капитал, односно вештине и способности које се стичу путем формалних и неформалних образовних интервенција.

26 начела развоја заједнице (Ифе, 2002: поглавље 10): 1. Целовитост 2. Одрживост 3. Разноликост 4. Органски развој 5. Уравнотежени развој 6. Бављење питањима структурално неповољног положаја 7. Бављење дискурсима о неповољном положају 8. Оснаживање 9. Дефинисање потреба 10. Људска права 11. Уважавање локалног знања 12. Уважавање локалне културе 13. Уважавање локалних ресурса/извора 14. Уважавање локалних вештина 15. Уважавање локалних процеса 16. Процес, исход и визија 17. Интегритет процеса 18. Подизање свести 19. Суделовање 20. Сарадња и консенсус/ договор 21. Брзина развоја 22. Мир и ненасиље 23. Укључивост 24. Изградња заједнице 25. Повезивање глобалног и локалног 26. Антиколонијална пракса

Извор: „Мобилизација и развој заједница акцијско истраживање у Хрватској“, Шкрабало М, Миошић-Лисјак Н. и Папа Ј, МАП Саветовања, Загреб, 2006.

МОБИЛНОСТ МЛАДИХ. Мобилност младих (енгл. youth mobility) може се дефинисати као покретљивост на локалном, националном и међународном нивоу са различитим циљевима (туристичка, културна, образовна и друге). Када се говори о значају мобилности младих, најчешће се истиче његова улога у подстицању активног укључивања младих у друштво, као и у интеркултуралном учењу младих, односно разбијању предрасуда и стереотипа, те борби против негативних друштвених феномена, као што су расизам и ксенофобија. Не треба заборавити ни посебно значајну улогу образовне мобилности, која кроз формално, неформално и информално образовање доприноси стицању знања и вештина младих и на тај начин повећава могућност њиховог запошљавања (види запошљавање, запошљивост и предузетништво младих).

МРЕЖА ЗА МЛАДЕ СКГО. Мрежа за младе СКГО је тело које је формирано од представника које именују локалне самоуправе, а који се бави омладинском политиком у градовима и општинама. Мрежа за младе СКГО омогућава да се локалне самоуправе међусобно упоређују и сазнају у којим областима рада и на који начин могу унапредити квалитет својих услуга који се односе на младе. Такође,

Мрежа је и механизам ефикасан за креирање, процену и праћење спровођења омладинске политике, како на локалном, тако и на националном нивоу.

Мрежа отвора простор за дијалог представника републичких и локалних власти, невладиних организација и омладинских радника о заједничким циљевима и задацима који се тичу развоја омладинске политике у локалној заједници. Мрежа за младе, поред редовних састанака, информације, знања и искуства размењује и кроз еМрежу, тј. електронску социјалну мрежу.

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЈА ЗА МЛАДЕ. Национална агенција за младе (НАМ) предвиђена је Законом о младима, али до тренутка писања овог Речника није формирана. Националне агенције за младе оснивају се у програмским земљама (чланице Европске уније и Македонија, Исланд, Лихтенштајн, Норвешка и Турска), како би се децентрализовало спровођење програма Еразмус+ (а од 2007. до 2013. програма Млади у акцији и од 2000. до 2006. програма ОМЛАДИНА) у периоду од 2014. до 2020 године (види: међународни ниво, млади и Европска унија). У различитим земљама постоје различити модели националних агенција, а њих успостављају национални ауторитети у чијим су надлежностима питања младих. У неким земљама постоји јединствена агенција за све програме (формалног образовања, младих и спорта), у другим постоји више агенција које деле надлежности по акцијама Програма; негде су агенције државна тела, док су у другим државама то организације цивилног друштва и др.

Улога националних агенција за младе је да: пружају одговарајуће информације о програму Еразмус+; управљају поступком одабира предлога пројеката који ће се финансирати, истовремено осигуравајући правичност и транспарентност овог процеса; прате и оцењују спровођење Програма у својој земљи; пружају подршку подносиоцима предлога пројеката и организацијама учесницама током трајања пројекта; ефикасно сарађују са мрежом свих националних агенција и Европском комисијом; осигуравају видљивост Програма; промовишу ширење и употребу резултата Програма на локалном и националном нивоу.

Поред наведеног, Националне агенције имају важну улогу и у развијању омладинског рада. То чине стварањем прилика да корисници/е поделе своја искуства, обезбеђивањем тренинга, промовисањем вредности, подстицањем препознавања неформалног образовања од стране релевантних институција,

као и подстицањем међународне сарадње у омладинском раду, подржавањем мобилности младих и омладинских радника/ца и сл.

Извори: - „Национална агенција за младе у Србији, шта, како и зашто?“, Група „Хајде да...“, Београд
- <http://ec.europa.eu>

НАЦИОНАЛНА АСОЦИЈАЦИЈА ПРАКТИЧАРА/КИ ОМЛАДИНСКОГ РАДА (НАПОР).

Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада (енгл. National Association of Youth Workers) је струковни и репрезентативни савез удружења која спроводе омладински рад, као и омладинских радника/ца на националном нивоу. Мисија НАПОР-а је стварање и развијање услова за осигурање квалитета и препознавање омладинског рада у циљу развоја потенцијала младих и омладинских радника/ца, који доприносе добробити локалне заједнице и друштва.

НАПОР је непрофитни, нестраначки савез удружења грађана који се залаже за систематску бригу о младима, промовише сигурно окружење и могућности за лични и социјални развој младих како би постали активни чланови/це друштва. Користећи експертизу својих чланица кроз консултативни процес, НАПОР:

- успоставља стандарде у омладинском раду, гради и продубљује капацитет својих чланица и омладинских радника/ца кроз обуке у складу са стандардима занимања;
- залаже се за признавање и препознавање омладинског рада;
- акредитује организације за примену и унапређење стандарда квалитета омладинског рада;
- промовише вредности и принципе Етичког кодекса омладинског рада;
- успоставља политике, лобира и заговара у питањима значајним за младе и омладинске раднике/це и сл.

Више информација на www.napor.net

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ (НСМ). Национална стратегија за младе (енгл. National Youth Strategy) је документ који представља системска решења значајних питања у областима живота младих у Републици Србији, као дугорочни план развоја. У том смислу, стратегија представља скуп идеја, мишљења и конкретних активности креираних зарад постизања општих и специфичних циљева у свим областима од значаја за младе (нпр. у области здравља младих, активног учешћа младих у друштву итд). Основни циљ Националне стратегије је системско унапређивање положаја младих у друштву. У њој се посебно истиче да је неопходно да

друштво брине о остваривању бољег положаја младих, како зарад њихове сопствене добробити, тако и зарад добробити друштва. За координацију (развоја, реализације и вредновања) Националне стратегије одговорно је ресорно министарство за младе и Влада РС, а за њену реализацију и вредновање сви субјекти омладинске политике Р. Србије.

НЕФОРМАЛНА ГРУПА МЛАДИХ. Млади могу да се удружују и у неформална удружења чији су циљеви или област остваривања циљева усмерени на младе, у складу са овим законом, а која делују у складу са законом којим се уређује оснивање и правни положај удружења.

Извор: Закон о младима

НЕФОРМАЛНО УЧЕЊЕ. Неформално учење (енгл. non-formal learning) је сваки вид образовања који се спроводи ван формалног образовног система (школе или факултета), мада може да представља допуну формалном образовању. Односи се на лични и друштвени развој. Неформалним учењем стичу се знања, вештине и компетенције (види: омладински рад и неформално образовање/учење) усмерене на развој личних потенцијала и вредности, као и на побољшање конкурентности на тржишту рада. Активности у неформалном учењу одвијају се према принципима добровољности и активног учешћа, ослањајући се на искуства оних који у њима учествују. Ове активности би требало систематски пратити и процењивати, при чему ови процеси могу бити сертификовани. У неформалном учењу они који учествују у активностима учења креирају крајње исходе процеса.

Други назив за овај вид учења је ванинституционално учење. Национални оквир квалификација нуди следећу дефиницију овог појма: ванинституционално учење означава процес који се дешава ван образовних институција, али у коме је циљ процеса учења свакако јасан.

Пример: Обука за финансијско управљање у оквиру омладинске организације или организације за младе у трајању од три дана намењена младим члановима и чланицама организација.

Извори: - „Млади и свет рада“, Марковић Т, Ћирић М. и Терзић И, КОМС, Београд, 2013.
- „Национални оквир квалификација“, Комненовић Б, Лажетић П. и Вукасовић М, Центар за образовне политике, Београд, 2010.
- „Извештај Одбора за културу и образовање Савета Европе“, Савет Европе, Стразбур, 1999.

ОБРАЗОВАЊЕ. Образовање (енгл. education) је процес којим се прикупљају, стичу и развијају знања, вештине и компетенције,

вредности и ставови и који се одвија плански и намерно, најчешће у оквиру образовних институција, иако није ограничен њима. Такође, образовање може да траје током читавог живота појединца, односно престанак образовања није условљен престанком/завршетком формалног образовања нити узрастом. Образовање може бити формално, неформално и информално.

Напомена: у енглеском језику, реч education означава како образовање тако и васпитање.

ОБРАЗОВНИ СИСТЕМ. Образовни систем (енгл. educational system) је формални скуп свих релевантних елемената (субјеката, фактора, формативних оквира – докумената и сл) који су на изванредан начин повезани како би се остварили циљеви у овој области.

У Републици Србији образовни систем се прописује различитим законима (Закон о основама система образовања и васпитања, Закон о образовању одраслих, Закон о високом образовању) и обухвата различите нивое образовања: предшколско васпитање и образовање, основно и средње образовање и васпитање. Високо образовање и образовање одраслих подводе се под посебне норме истоимених закона који их прописују. Овим законима дефинишу се општи принципи и начела према којима треба да се одвија сваки од нивоа системског образовања. Неки од најопштијих принципа су: једнако право и доступност образовања и васпитања, квалитет образовања, усклађеност са потребама и интересовањима оних који се образују и васпитавају, настављање и употпуњавање образовања током целог живота и др.

Извор: Закон о основама система образовања и васпитања

ОМЛАДИНСКА АКТИВНОСТ. Омладинске активности (енгл. youth activities/activities for youth) представљају различите активности у областима омладинског сектора које спровode млади или субјекти омладинске политике и које су усмерене ка унапређивању положаја младих и њиховом оснаживању за активно учешће у друштву на личну и друштвену добробит.

Извор: „Закон о младима“, Сл. гласник РС, бр. 50/2011

ОМЛАДИНСКА ПОЛИТИКА. Омладинска политика (енгл. youth policy) подразумева све мере и активности усмерене на побољшање положаја младих које полазе од потреба младих, а које спровode различити субјекти омладинске политике, односно државни органи, установе и удружења. Циљ омладинске политике јесте унапређење

животних услова младих особа, као и да омогући партиципацију младих у свим аспектима политичког и социјалног живота. Омладинска политика односи се на социјална, културна, политичка, образовна и сва остала питања од значаја за младе особе.

У Републици Србији, ову политику дефинише Влада у сарадњи са субјектима омладинске политике и младима, дефинишући положај и улогу младих особа у друштву, као и одговорности јавних институција и друштва према младима.

Омладинска политика спроводи се и на локалном нивоу, на начин који мора бити усаглашен са националним оквиром. Јединице локалне самоуправе усвајају локалне омладинске политике које се баве разноврсним темама и областима, као и потребама и проблемима младих специфичним за одређену територију.

ОМЛАДИНСКЕ РАЗМЕНЕ. Омладинске размене (енгл. youth exchanges) представљају облик омладинског рада који унапређује интеркултуралну и интернационалну свесност код младих. Омладинске размене окупљају младе из две или више земаља на једном месту, омогућавајући им да се заједно баве темом која им је свима интересантна и важна. Омладинске размене могу бити организоване и на националном нивоу, и тада окупљају младе из различитих регија Србије, такође са циљем интеркултуралног учења и упознавања специфичности различитих делова земље. Међународне размене најчешће имају подршку Европске Комисије, као део програма Еразмус+ (ранији програм „Млади у акцији“), и у том случају укључују младе из ЕУ и из земаља ван ЕУ (види: међународни ниво, млади и Европска унија). Омладинске размене трају најчешће 10–14 дана и отворене су за све заинтересоване младе између 14 и 25 година. Групу младих из сваке земље прати лидер/ка групе, који/а би требало да буде компетентан/а омладински радник/ца, посебно обучен/а за омладински рад на тему међународне и интеркултуралне свесности.

Циљ омладинске размене је да окупи групе младих из различитих земаља и омогући им да размене своја искуства, размишљања и предлоге на тему која се обрађује. На тај начин, млади добијају могућност да се упознају са проблемима и решењима својих вршњака из других земаља, а исто тако и да буду саслушани од стране тих вршњака. Осим овога, омладинске размене омогућавају младима да се упознају са културом, језиком и обичајима других народа, што у њиховим годинама подстиче интеркултурално учење. Теме могу бити веома разноврсне, од заштите животне средине, преко размена на тему обичаја, културног и природног наслеђа,

музичких и традиционалних фестивала старих заната, па све до карневала, музичких радионица, прављења компјутерских игрица, игара за децу итд.

Извори: - <http://volontiraj.rs>
- <http://www.mladiukaciji.rs>

ОМЛАДИНСКИ ВОЛОНТЕРСКИ СЕРВИС. Омладински волонтерски сервис (енгл. youth volunteer service) представља скуп услуга за младе које се нуде на одређеној географској територији са циљем да помогну младима да се укључе у волонтерске програме. Волонтерски сервис представља везу између младих заинтересованих за волонтирање и организатора волонтирања. Омладински волонтерски сервис има за циљ развој грађанског друштва кроз промоцију волонтеризма и хуманих вредности. Волонтерски сервис може бити локални, национални или међународни (као на пример Европски волонтерски сервис – ЕВС). Координацију локалног волонтерског сервиса може преузети локално удружење младих или за младе, као и локална канцеларија за младе.

ОМЛАДИНСКИ ИНФО-РАД. Омладински инфо-рад (енгл. youth information work) је један од типова омладинског рада усмерен ка информисању младих.

Информисаност младих представља предуслов за укључивање у заједницу и политички живот, као и изградњу демократског друштва. Право младих да имају приступ информацијама везаним за могућности и питања која их занимају дефинисано је различитим конвенцијама и повељама. Информисање младих састоји се од координисаних услуга кроз сервисе или центре. Циљ је оспособљавање младих да направе независне, информисане одлуке које ће им омогућити организовање властитих живота. Важни аспекти информисања младих јесу доступност и квалитет информација. Уз савремене информационе технологије и медије не може се говорити о мањку информација, али оно што недостаје јесу квалитетне информације за младе, односно оне информације које одговарају на њихове потребе. Информације морају бити прилагођене специфичностима младалачке доби.

Ове делатности морају бити строго некомерцијалног карактера, а информације не смеју бити идеолошки обојене, што би значило да се морају заснивати искључиво на чињеницама, како би млад човек био у могућности да направи властити избор.

ОМЛАДИНСКИ ИНФО-РАДНИК/ЦА. Омладински инфо-радник/ца је особа компетентна за омладински рад која је прошла посебну обуку за омладински инфо-рад. Омладински инфо-радник/ца је особа пријемчива младима, која поседује компетенције за информисање младих и уме да прилагоди информације специфичностима узраста и потреба младих, придржавајући се принципа Европске повеље о информисању младих[□]. Такође, улога омладинских радника/ца и омладинских инфо-радника/ца јесте да науче младе како да траже и врше селекцију квалитетних информација те како да сами креирају информацију и пласирају је својим вршњацима.

Омладински инфо-радник/ца може да ради у инфо-центрима или другим сервисима намењеним информисању младих.

Извори: - УН конвенција о правима детета; чланови 13,14 и 17;

-Ревидирана Европска повеља о учешћу младих на локалном и регионалном нивоу,чланови 42-50; Савет Европе

ОМЛАДИНСКИ ИНФО-ЦЕНТАР. Основни циљ омладинског инфо-центра (енгл. youth information center) јесте да одговори на питања и потребе младих који у њега свакодневно долазе. То је центар отворен за младе који су у потрази за различитим „општим“ информацијама, које су им потребне за лакше доношење одлука и сналажење у животу. У суштини, омладински инфо-центар користи приступ који је усмерен ка кориснику/ци, што значи да информативни центар за младе почива на питањима и потребама младих – корисника/ца центра. Ово подразумева велики распон питања и проблема, тако да је центар организован тако да или директно одговара на велики број тема (отуд термин „општи“ као супротност „специјализованим“ сервисима за информисање у виду професионалне оријентације, здравља итд) или упућује корисника на други сервис који је компетентан за жељену област. У пракси се понекад дешава да омладински инфо-центри почињу да спроводе активности које су усмерене на развијање одређених вештина младих (комуникацијске, организационе вештине итд.) или да организује активности за слободно време младих. Морамо бити свесни да ово превазилази област деловања омладинског инфо-центра. Омладински инфо-центар примарно упућује младе на постојеће услуге и ресурсе других субјеката и помаже им да донесу информисану одлуку.

Извор: Локални акциони план за младе града Новог Сада

ОМЛАДИНСКИ КЛУБ. Омладински клуб (енгл. youth club) је место/простор где се млади окупљају и проводе слободно време, а у којем

се спроводе различити програми, пројекти и активности омладинског рада који подстичу њихов лични и социјални развој. Младима се пружају могућности да постану активни партнери у развоју друштва. Све активности су развојног и процесног карактера, а одржавају се под директном супервизијом компетентних омладинских радника/ца. Омладински клуб може бити вођен од стране удружења младих и за младе, локалне самоуправе, школе, цркве или релевантне институције. Разлика између омладинског центра и омладинског клуба може се видети и у нивоу учешћа младих у процесима доношења одлука и спровођења активности. У омладинском центру, млади могу бити само „пасивни“ корисници услуга (нпр. учење страног језика, израда веб-сајтова итд), док у омладинском клубу они одлучују како ће клуб изгледати, које ће му бити радно време, учествују у креирању програма, брину о опреми, учествују у спровођењу активности уз супервизију омладинских радника/ца (млади музичари/ке користе простор за вежбање и организовање концерата, млади уз подршку омладинских радника организују филмске вечери након којих се воде дискусије). Због овога млади имају развијенији осећај власништва над омладинским клубом него над центром, доживљавајући га као сопствени простор.

Напомена: (види: рад са младима, омладински рад и неформално образовање).

Извори: - „Young people, informal education and association“, Smith M. K, The informal education homepage, 2001.
- <http://www.youthclubs.org.uk>

ОМЛАДИНСКИ ПРОГРАМ. Програм представља шири појам од пројекта. Омладински програм (енгл. programme for youth/youth programme) представља скуп приоритета и циљева у оквиру омладинског сектора. Програм може бити сачињен од низа пројеката за одређени временски оквир (нпр. од 2 до 4 године). Програм има за циљ задовољење потреба младих, односно, унапређење квалитета живота младих или неке специфичне групе младих.

ОМЛАДИНСКИ ПРОЈЕКАТ. Омладински пројекат (енгл. project for youth/youth project) представља конкретну акцију унутар омладинског сектора. Пројекат се састоји од низа активности дефинисаних у времену, као и људским, финансијским и другим ресурсима, који испуњава одређене услове. Пројекат обично траје од 6 месеци до 2 године (у појединим случајевима може трајати и краће од 6 месеци). Свака од планираних активности унутар једног омладинског пројекта има за циљ задовољење потреба

младих, односно, унапређење квалитета живота младих или неке специфичне групе младих.

ОМЛАДИНСКИ РАД. Омладински рад (енгл. youth work) представља стручни, педагошки рад са младима који се одвија изван система формалног образовања, тј. у оквиру слободног времена младих, и у који се млади укључују на добровољној основи. Омладински рад је комплементаран са формалним образовањем. Представља планиран (и континуиран) процес образовног карактера, креиран са сврхом пружања подршке младима у процесу осамостаљивања. Омладински рад спроводе омладински радници/е, који помажу младима у личном и социјалном развоју како би постали активни чланови/це друштва и учесници/це у процесу доношења одлука. Идеја омладинског рада заснива се на креирању сигурног окружења и могућности за активно учешће младих. Млади у омладинском раду стичу компетенције за запошљивост, преиспитују и изграђују своје вредности и ставове, а тиме и идентитет.

Активности омладинског рада организују се са младима и за младе, а користе се методе неформалног образовања и информисања. Такође, омладински рад настоји да унапреди услове за лични и друштвени развој младих у складу с њиховим потребама и потребама друштва. Ово укључује спровођење истраживања, као и заговарање израде и измене политика и закона од значаја за младе.

Омладински рад заснива се на три основна принципа:

1. припремање и подстицање младих на активно учешће,
2. подстицање и омогућавање континуираног преиспитивања вредности и уверења младих и
3. подстицање и промовисање прихватања и разумевања других.

ОМЛАДИНСКИ РАДНИК/ЦА. Омладински радник/ца (енгл. youth worker) је стручно лице, ангажовано у удружењима цивилног друштва/институцијама/локалној самоуправи, које спроводи активности омладинског рада, а чије компетенције су дефинисане стандардима занимања у области омладинског рада.

Компетенције се могу стећи кроз формално, неформално и информално образовање и учење. Тренутно постоје три дефинисана занимања у омладинском раду:

- омладински активиста/киња или лидер/ка[□],
- омладински радник/ца (координатор програма омладинског рада) и
- специјалиста за омладински рад,

али у будућности се очекује проширење класификација занимања.

Сви омладински радници имају обавезу да поштују Етички кодекс у омладинском раду.

Извори: - „Активни млади за активне заједнице“ Калаба В. и Чиргић Т, Форум МНЕ, Центар за омладински рад, 2013.
- „Квалификација и класификација за три нивоа занимања омладински радник/ца у заједници“, НАПОР, 2010.

ОМЛАДИНСКИ СЕКТОР. Омладински сектор (енгл. youth sector) обухвата све области у којима се обављају омладинске активности, а које су дефинисане општим циљевима Националне стратегије за младе (у даљем тексту: Стратегија). Омладинску политику у областима омладинског сектора спроводи ресорно министарство за младе спровођењем Стратегије и других програмских докумената из области омладинске политике и координирањем активности усмерених на њихово спровођење, уз учешће органа надлежних за посебне области у омладинском сектору и свих других субјеката омладинске политике на националном, покрајинском и локалном нивоу, у складу са Законом о младима.

ОМЛАДИНСКИ СЕРВИС. Омладински сервис (енгл. youth service) представља умрежене активности чијим спровођењем се утиче на решавање већег броја проблема младих из различитих области: информисања, социјалне заштите, образовања, запошљавања, здравствене заштите итд. Омладински сервиси могу да постоје на локалном или регионалном/међуопштинском нивоу. Препорука је да оснивач буде јединица локалне самоуправе, али то може бити и удружење грађана, а може да се спроводи и у партнерству.

ОМЛАДИНСКИ ФОНД / ОМЛАДИНСКА БАНКА. Омладински фонд или омладинска банка (енгл. Youth Fund, Youth Bank) је програм давања новчане помоћи за пројекте и активности које покрећу и воде млади. По правилу, омладински фонд подржава идеје које предлажу неформалне групе младих, а које се тичу побољшања положаја младих у локалној заједници, повећања квалитета њиховог живота, или су усмерене на развој саме заједнице или неке конкретне циљне групе. Радом омладинског фонда руководе млади, волонтери, који осмишљавају конкурс за пројекте, бирају идеје које ће бити финансијски подржане и пружају менторску подршку при реализацији самих пројеката. Пример: По овом принципу функционише Омладински фонд у Обреновцу, програм „Локомотива“ у Новом Саду и други.

ОМЛАДИНСКИ ЦЕНТАР. Омладински центар (енгл. youth centre) је место/простор где се млади окупљају да би слободно време

испунили на користан начин (хобији попут театра, спорта, плеса), а у одређеним случајевима и ради стицања специфичних знања и вештина. У омладинском центру углавном се спроводе активности које спадају у област рада са младима нпр. учење страних језика, фотографије, рачунарства. Омладински центар пружа оне активности које недостају у широј заједници, било да су из културне, спортске или образовне сфере. Међутим, омладински центар може имати и свој омладински клуб, а у њему се могу спроводити и програми/пројекти који се специфично баве омладинским радом. У овом случају потребно је ангажовати омладинске раднике/це са неопходним компетенцијама. Омладински центар се може посматрати као шири појам од омладинског клуба. У примерима добре праксе, омладински центар представља установу чији је оснивач ЈЛС, која одговорно спроводи целокупну омладинску политику на локалном нивоу. Међутим, омладинске центре могу оснивати и удружења младих и за младе, као и њихови савези. Пример: Омладински центар у Лозници, који је подржан од стране локалне самоуправе преко Канцеларије за младе. Такође, домови омладине могу се сматрати својврским омладинским центрима.

ОМЛАДИНСКО ПРЕДУЗЕТНИШТВО. Омладинско предузетништво (енгл. youth entrepreneurship) је свака радња коју млада особа предузима са циљем генерисања прихода преко сопственог приватног бизниса. Оно је супротност „раду за другог“ па се зато назива и самопошљеност или самозапошљавање. Овде примењена дефиниција „младог предузетника“ односи се, дакле, на младе особе које су власници предузетничке радње, односно предузећа, као и на оне који су самопошљени тако што се баве пољопривредом и сточарством.

Извор: <http://www.parlament.org.rs>

ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ МЛАДИХ. Осетљиве групе младих (синоним: млади са смањеним могућностима) називају се још и маргинализованим, вулнерабилним, социјално искљученим или осетљивим групама. Ове групе младих (енгл. marginalized youth) најчешће се налазе на периферији друштвеног система и најудаљеније су када је реч о расподели моћи, угледа, могућности, материјалних добара, вредности и норми, због чега су осујећени или онемогућени да искажу своје потребе и остваре своје интересе и права у друштву. Овим групама младих припадају младе особе које се налазе на рубу социјалне и културне средине којој припадају, и као такве нису у потпуности, или уопште, интегрисане у своје заједнице. Постоји пет димензија социјалне искључености: културна, социјална, економска,

политичка и просторна. Овакав положај младих може отежати формирање идентитета и осамостаљивање. Друштвени услови могу додатно негативно утицати на положај маргинализованих младих и на квалитет њихових живота. Такви утицаји настају услед друштвене дискриминације и негативног етикетирања.

Осетљиве групе младих представљају и све друге обесправљене, онеспособљене, обесхрабрене и невидљиве групе младих које систем не подржава и/или их не укључује у довољној мери.

Извор: „Изван граница друштва – савремено друштво и маргиналне групе“, Милосављевић М. и Југовић А, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Београд, 2009.

ОСИГУРАЊЕ КВАЛИТЕТА ОМЛАДИНСКОГ РАДА. Осигурање квалитета (енгл. quality assurance of youth work) представља систематско праћење и евалуацију различитих аспеката омладинског рада како би се обезбедила испуњеност стандарда квалитета. У Србији, ове стандарде дефинише Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада. Када је реч о осигурању квалитета, постоје три широке области: а) компетентност људских ресурса у спровођењу омладинског рада (омладинских радника/ца); б) програми омладинског рада који су у складу са основним принципима и методологијом омладинског рада, уз поштовање исхода учења; в) сигурност и безбедност младих, што укључује просторно-физичко окружење, као и сигурносне процедуре и политике удружења/институција које спроводе омладински рад. Сваки програм омладинског рада мора да испуњава стандарде како би се осигурало пружање квалитетних услуга младима.

Више информација на www.napor.net

ПАРТНЕРСТВО ЕВРОПСКЕ КОМИСИЈЕ И САВЕТА ЕВРОПЕ У ОМЛАДИНСКОМ ПОЉУ. Партнерство Европске комисије и Савета Европе у омладинском пољу (енгл. European Commission and Council of Europe Youth Partnership – EU-CoE Youth Partnership) развило се из блиске сарадње ових институција на пољу омладине још од 1998. године, као и из потребе да се заједнички делује у активностима намењеним младима. Ово партнерство утврђује приоритетне теме којима ће се бавити током периода од две године. Пример: За приоритетне теме овог партнерства у периоду 2014–16. одређене су: активно учешће и активно грађанство, социјална инклузија са фокусом на доступност социјалних права, борбу против нових облика ксенофобије и дискриминације рањивих група, као и препознавање, признавање и квалитет омладинског рада.

Извор: <http://pjp-eu.coe.int>

ПОДМЛАДАК ПОЛИТИЧКЕ ПАРТИЈЕ. Подмладак политичке партије (енгл. Political party youth wing), а у неким партијама тзв. форум младих или једноставно „омладина партије“ је организациона структура која се формира унутар политичке партије са циљем заступања интереса и мишљења младих чланова и чланица, али у исто време и ради остваривања програма те политичке партије.

У неким случајевима подмладак политичке партије је засебна организација, која поседује сопствени статут, симболе, печат, циљеве и област деловања, али најчешће ове структуре нису аутономне и спроводе одлуке органа партије.

Укључивање младих у рад подмладака политичких партија је још један од видова активног учешћа.

Кровна организација младих Србије оформила је Савет подмладака политичких партија са циљем укључивања ове групације организованих младих у омладинску политику у Србији.

Извор: „Положај младих у политичким партијама“, група аутора, НДИ, КОМС, Београд, 2012.

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА СПОРТ И ОМЛАДИНУ (ПССО).

Покрајински секретаријат за спорт и омладину (енгл. Provincial Secretariat for Sports and Youth) је највиши орган власти у Аутономној Покрајини Војводина који се бави питањима младих. Такође, обавља и послове који се односе и на систем, развој и унапређење спорта и физичке културе у Покрајини.

ПССО обавља послове покрајинске управе у области спорта и омладине, у складу са законом и Статутом, који се односе на припремање аката за Скупштину или Покрајинску владу којима се уређују питања од покрајинског значаја у спорту, физичкој култури и у областима које се тичу интереса младих.

ПССО прати и подржава рад удружења младих и за младе, савеза, као и локалних канцеларија за младе; оснива и координира рад Савета за младе АПВ, у складу са законом; припрема програме и предлаже мере за унапређивање положаја младих у складу са акционим планом политике за младе; подржава пројекте из области које су значајне за младе; предлаже установљивање награда из области спорта и омладине, награђује спортисте за остварене спортске резултате, додељује стипендије перспективним спортистима, те награђује даровиту и успешну децу и омладину у АП Војводини и континуирано подржава њихов развој.

ПССО обавља друге послове када му је то законом, покрајинском скупштинском одлуком или другим прописом поверено.

ПРЕДЛОГ ПРАКТИЧНЕ ПОЛИТИКЕ. Практична политика (енгл. Policy paper) подразумева „употребу власти или политичке моћи у вођењу јавне политике, тј. активности усмерених ка решавању конкретних проблема или унапређењу стања у заједници“ (Јанг, Квин, 2002). Када говоримо о омладинској политици, поред ове практичне димензије, од суштинске је важности и димензија оснаживања и активног учешћа младих у овом процесу, што је један од основних циљева КОМС-а.

Писање предлога практичних политика јесте сегмент образовања о демократији који оснажује младе да се изборе за бољи положај, који ће им омогућити да активно допринесу променама у друштвеним заједницама у којима живе.

Израда предлога практичне политике састоји се од неколико фаза – препознавање проблема, анализа постојеће ситуације, аргументована критика постојећих опција и давање предлога за унапређење и промену ситуације. Предлог практичне политике је заправо документ од најчешће 10–12 страна који садржи све ове елементе.

Пример: Кровна организација младих Србије израдила је предлог практичне политике у области активног учешћа младих. У овом предлогу практичне политике разматра се стање у области активног учешћа младих, посебно укључивања младих у процесе доношења одлука од локалног, преко регионалног/покрајинског до националног нивоа. Посебно се осврће на проблеме непостојања системског и континуираног образовања младих о активном учешћу, недовољно функционалне институције у које су директно укључени млади, као и на низак степен умрежености удружења младих и за младе, нудећи и препоруке за решавање препознатих проблема.

Извор: <http://koms.rs>

ПРИЗНАВАЊЕ ПРЕТХОДНО СТЕЧЕНОГ УЧЕЊА/КОМПЕТЕНЦИЈА.

Како тежимо да постанемо друштво засновано на знању, путем промоције целоживотног учења и вредновања свих видова образовања које воде ка већој запошљивости, Савет ЕУ је 2012. године донео препоруку о признавању неформалног и информалног учења, као и Европске смернице за признавање неформалног и информалног учења (CEDEFOP, 2009). Кроз различите видове образовања, како кроз различита животна искуства тако и на послу, неминовно стичемо одређене компетенције. Са друге стране, свако образовање захтева финансијска и временска издвајања па се поставља питање да ли је потребно да пролазимо кроз процес формалног образовања како бисмо добили уверење да поседујемо одређене компетенције, ако их већ поседујемо. Управо због тога

донете су већ поменуте смернице и препоруке. Признавање претходно стеченог учења/компетенција представља оцењивање компетенција стечених кроз неформално и информално учење, укључујући издавање потврде овлаштеног правног лица, у складу с унапред утврђеним и прихваћеним критеријумима и стандардима.

Вредновање ових компетенција може послужити за наставак школовања, стицање квалификација, запослење или унапређење у послу.

У Србији, овај процес је дефинисан Законом о образовању одраслих.

Валидација претходно стечених компетенција у омладинском раду намењена је практичарима/кама који континуирано раде на свом усавршавању, али немају свеобухватно формално или неформално образовање у омладинском раду. Процес валидације им омогућава да претходно стечене компетенције покажу и докажу пред комисијом и на основу тога добију сертификат за један од два нивоа занимања у омладинском раду (омладински лидер/ка или омладински радник/ца). Могућност валидације помаже задржавање стручног кадра у области омладинског рада, а самим тим и знања и искуства која су потребна за креирање теоријских оквира нужних за препознавање омладинског рада као примењене академске дисциплине. Механизам за валидацију претходно стечених компетенција осмишљен је као образовни процес кроз који су заинтересовани кандидати/киње вођени са циљем формалне валидације компетенција. Овај процес свим кандидатима/кињама пружа квалитетне повратне информације у циљу професионалног усавршавања. Сваком кандидату/кињи је додељен ментор/ка који их води кроз целокупан процес и подржава их да успешније обаве валидацију. У овом процесу се користе различите методе (портфолио, писани рад, практични рад, интервју) како би се осигурало квалитетно и свеобухватно покривање различитих аспеката неопходних за успешну валидацију.

ПРОГРАМСКИ САВЕТ ОМЛАДИНСКОГ ЦЕНТРА/КЛУБА ИЛИ ДОМА ОМЛАДИНЕ. Програми/пројекти/активности или услуге у оквиру омладинског центра/клуба или дома омладине могу се спроводити у партнерском односу различитих субјеката (удружења младих и за младе, њихових савеза, институција, установа итд). Програмски савет сачињавају представници тих субјеката како би координирали услуге, ресурсе и креирали квалитетне услуге за младе, које одговарају на њихове потребе у оквиру омладинског центара/клуба или дома омладине. Програмски савет креира план и програм на годишњем и месечном нивоу.

ПРОФЕСИОНАЛНА ОРИЈЕНТАЦИЈА. Професионална оријентација (енгл. professional orientation) је једна од услуга каријерног вођења и саветовања. Под професионалном оријентацијом подразумева се пружање помоћи појединцу у решавању проблема у вези са избором занимања и даљим професионалним развојем. Професионалном оријентацијом баве се искључиво психолози, који путем тестова и интервјуа прикупљају информације и на основу њих дају препоруке о занимању.

РАД СА МЛАДИМА. Рад са младима (енгл. working with youth) тиче се саме циљне групе, односно младих, па самим тим укључује све активности које су фокусиране на младе, укључујући омладински рад, школство, полицију у оквиру одељења за малолетничку деликвенцију, спортске активности, културно-уметничке активности итд. Рад са младима представља шири појам од омладинског рада и неформалног образовања. Рад са младима укључује и формално и неформално образовање, као и омладински рад. Међутим, није сваки рад са младима омладински рад или неформално образовање.

Извор: „Како разумети омладински рад у заједници“, Калаба В, Форум Суд Балканс Програм, Београд, 2008.

РАДИОНИЦА, ТРЕНИНГ, ОБУКА, СЕМИНАР. У омладинском раду и неформалном образовању често се срећемо са појмовима радионица, обука, тренинг и семинар. Иако су веома слични, међу њима постоје разлике. Сви они представљају облике/методе рада неформалног образовања и омладинског рада. Сви су унапред испланирани, имају јасан план/курикулум, методе рада и исходе учења, међутим међусобно се разликују у трајању, обиму и према томе какво ће искуство полазници/е доживети.

Радионица (енгл. workshop) представља облик групног рада мањи/краћи од тренинга/обуке или семинара. Радионица у просеку траје од 45 минута до 1,5–2 сата. Обично садржи увод, искуствену вежбу, дискусију, кратку теоријску презентацију и закључак. У овом облику рада постоји висока интеракција међу члановима групе и група се користи као ресурс за учење. Радионице могу имати различите теме: нпр. креативно писање, учење свирања бубњева, или дискриминација и људска права. Величина групе може да варира у зависности од теме, али оптимална величина групе је 10–25 учесника/ца.

Тренинг или обука (енгл. training) траје дуже од радионица. Може трајати почев од једног дана до неколико дана, а може бити организован и у више модула, при чему сваки од њих може трајати и неколико дана. Тренинг се одвија у блоковима, односно сесијама

или радионицама које су међусобно повезане и прате унапред дефинисане циљеве, методе рада, курикулум и исходе учења. Усмерен је на стицање знања, стручних или практичних вештина и компетенција. Као и у случају радионица, садржи увод, искуствене вежбе, тј. искуствено учење, дискусије, теоријске концепте и ослања се на коришћење групе као ресурса знања. Величина групе може да варира у зависности од теме, али оптимална величина групе је 10–25 учесника/ца. Тренинг или обука се користи за лично и професионално усавршавање, тј. за додатно стицање потребних или надоградњу постојећих компетенција и квалификација за обављање посла.

Примери тренинга: тренинг за омладинске раднике/це за рад са младима из социјално искључених група, тренинг за стицање вештина медијације, тренинг за заштиту и сигурност деце и младих итд.

Семинар (енгл. seminar) се употребљава како у формалном тако и у неформалном образовању. У неформалном образовању представља краћу обуку на којој се полазницима елаборирају одређена знања.

Пример: семинар о заштити приватности података или семинар о процедурама јавне набавке.

Термин семинар се користи за означавање полуструктуриране групне расправе којој обично претходи презентација неке идеје. На семинару се успоставља контакт између предавача/ица и полазника/ца. У образовном контексту, на семинару се утиче на развијање интелектуалних вештина, самосталног закључивања, решавања проблема и формирања ставова. Величина групе може да варира у зависности од теме, али оптимална величина групе је 10–35 учесника/ца.

Успех радионица, тренинга/обука и семинара зависи од вештина водитеља/ки (тренера/киња, предавача/ца, фацилитаатора/ки) и њихове способности управљања динамиком групе, али и од самих учесника/ца који преузимају одговорност за активно учешће и учење.

Извори: - <http://en.wikipedia.org>
- <http://www.selfgrowth.com>

РАДНА ПРАКСА/СТАЖИРАЊЕ. Радна пракса или стажирање (енгл. internship) је практична обука на послу коју ученици, студенти или млади професионалци обично обављају да би упознали функционисање предузећа или институције и сазнали како се

обавља рад у одређеној професији или занимању. Пракса може бити плаћена или неплаћена, у трајању од неколико недеља до неколико месеци, а уобичајено је да сваки практикант има свог ментора који га води кроз програм праксе. Стажирање се може обављати и након завршеног школовања и регулисано је Законом о раду. Овим законом дефинисан је приправнички стаж, који може обављати свако лице које први пут заснива радни однос, а квалификовано је за обављање одређеног посла. Он траје највише годину дана. Такође, за неке професије законом је регулисана обавеза полагања стручног испита, како би особа могла самостално да ради у струци (медицинско особље, просветни радници, правници и др). Да би могла да приступи полагању овог испита, особа мора да стекне и одређено радно искуство, ради кога са послодавцем склапа уговор о стручном усавршавању. И у случају приправничког стажа, као и у случају обавезног стручног усавршавања, послодавац може запосленом да исплати зараду, али га закон на то не обавезује. Зато су ове врсте праксе често неплаћене и због тога познате као „волонтирање“, иако према дефиницији волонтирања из Закона о волонтирању то заправо нису.

Извор: „Водич за планирање каријере“, Максимовић Т, Београдска отворена школа, Београд, 2012.

РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ НЕФОРМАЛНОГ ОБРАЗОВАЊА И ОМЛАДИНСКОГ РАДА. Када је реч о разликама између неформалног образовања и омладинског рада, омладински рад користи читав дијапазон различитих метода у циљу подстицања емоционалног и социјалног развоја младих. Методе неформалног образовања користе се веома често, али оне нису једини „алат“. Захваљујући специфичностима односа између младих и омладинских радника/ца, омладински рад за образовне процесе уједно користи и окружење у оквиру слободног времена (нпр. кафић, улица, партија билијара или стоног фудбала). Однос омладинских радника/ца заснован је на прихватању и вредновању младих, искрености, поштовању, поверљивости, поверењу и реципроцитету. Задатак омладинских радника/ца јесте да креирају дугорочне односе са младима, кроз које ће им омогућити стицање нових искустава и компетенција, као и преиспитивање вредности и уверења. Ово захтева партнерски однос и активно учешће младих, путем њиховог оснаживања да преузму одговорност и самостално спроводе неке од активности. Са друге стране, неформално образовање може да обухвата различите циљне групе, а не само младе, као што је то случај у омладинском раду. Такође, у неким облицима неформалног образовања, млади могу бити само „пасивни“ корисници услуга.

Како бисмо додатно појаснили разлику, размотрићемо један пример: учење свирања гитаре. У неформалном образовању, циљ би био да млади што боље науче да свирају гитару.

У омладинском раду учење свирања гитаре је само алат. Циљ није да млади науче да што боље свирају гитару, него да на квалитетан начин проводе своје слободно време и стекну додатне компетенције. Кроз континуиран рад, млади се постепено оснажују да нпр. самостално организују свој концерт. Кроз то искуство, млади стичу читав сет преносивих вештина (вештине преговарања, комуникације, организације, способност рада у тиму и сл). Између осталог, млади ће научити и да свирају гитару, али циљ није да створимо професионалне гитаристе. Нагласак је на процесу (како и зашто нешто радимо), а не на продукту (савршено свирање гитаре).

Такође, неформално образовање не мора нужно да буде континуирано (нпр. краткорочна обука на тему односа са јавношћу), док омладински рад почива на дугорочном оснаживању младих за прелазак из адолесценције у одрасло доба. У оквиру омладинског рада може се спровести иста ова обука, али тада је она саставни део дугорочног развојног плана за младе.

Извор: „Смернице за осигурање квалитета“, НАПОР, Златибор, 2010.

РАЗЛИЧИТЕ ФОРМЕ КОНСУЛТАЦИЈА. Млади и шира јавност могу се консултовати о предлозима различитих политика, стратегија, закона и сл, као и о другим процесима који се одвијају на локалном, регионалном и националном нивоу, кроз различите форме. Најустаљеније форме код нас, које користе и владин и цивилни сектор јесу: јавне расправе, трибине, панел-дискусије и округли столови. Јавне расправе представљају серију дискусија о неком предлогу или будућем акту, са већим бројем учесника и скупова. Јавне расправе се одржавају у поступку припреме или доношења неког документа, када се млади и стручна јавност позивају да дискутују, коментаришу и дају конкретне предлоге о нацрту документа. Пример може бити јавна расправа о нацрту Националне стратегије за младе, која се одвијала кроз серију догађаја у различитим градовима Србије. Трибина је догађај са предвидљивијим бројем учесника, на ширу тему, као што су: појашњавање нових докумената, дискусија о могућностима и правцима неког процеса или анализа стања. У панел-дискусији учествује неколико квалификованих особа, које су међусобно равноправне и деле вођење дискусије, и одређени број учесника у аудиторијуму, који се повремено укључују, коментаришу и питају. Округли сто има форму која омогућава равноправно учешће свих присутних, који су подједнако компетентни и дају допринос дискусији. Трибина, панел-дискусија и округли сто могу имати за циљ и да

информишу и/или едукују учеснике о одређеној теми, при чему је учесницима дозвољено да учествују, постављајући питања и дајући коментаре.

РЕГИОНАЛНА КАНЦЕЛАРИЈА ЗА САРАДЊУ МЛАДИХ (RYCO).

С циљем интензивирања регионалне сарадње у омладинском сектору и јачања европске перспективе младих, владе Албаније, Македоније, Босне и Херцеговине, Косова*, Србије и Црне Горе су на Самиту земаља Западног Балкана одржаног 4. јула 2016. године у Паризу потписале споразум о оснивању Регионалне канцеларије за сарадњу младих (енг. Regional Youth Cooperative Office – RYCO) и тиме потврдиле неопходност формирања одрживог регионалног програма размена са циљем промоције идеја помирења, толеранције, интеркултуралног дијалога и мобилности младих. Регионална канцеларија за сарадњу младих званично отпочиње са радом на пролеће 2017. године са седиштем у Тирани, и 5 локалних канцеларија у другим потписницама. У Управном одбору RYCO, по принципу ко-менаџмента заступљено је 6 владиних представника (из ресорних институција задужених за младе) и 6 младих особа, укупно 12 из свих потписница. На конкурсе Регионалне канцеларије за сарадњу младих могу аплицирати различити субјекти - организације цивилног друштва, школе, универзитети, установе културе, медији, неформалне групе и поједници и др, са пројектима у 4 области: 1) образовање, истраживање и наука; 2) активизам и партиципација; 3) култура; 4) спорт. Сви пројекти треба да буду у форми индивидуалних и групних размена младих укључујући кампове, семинаре, радионице, тренинге, праксе, студијске посете и сл.

*Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова.

РЕГИОНАЛНА КРОВНА ОРГАНИЗАЦИЈА МЛАДИХ. Окупља удружења младих и за младе из више градова/општина са територије одређене географске области.

РЕСУРС ЦЕНТАР. Ресурс центар (енгл. Resource center) може бити удружење младих, удружење за младе или њихов савез који има капацитет за пружање подршке удружењима младих и за младе и/или неформалним групама младих. Подршка може да се пружа кроз нпр. изградњу капацитета, обуке, информисање, обезбеђивање ресурса (простора, технике, и сл.), техничко-административну подршку или помоћ при писању пројеката и тражењу партнера, а све у циљу квалитетнијег спровођења пројеката/програма/активности.

Поред наведених субјеката омладинске политике важно је нагласити Ученичке парламенте и Савете за младе. У овом речнику они су такође препознати уједно и као механизми за учешће младих те се више о њима може прочитати у одељку 7. Активно учешће младих/ партиципација.

САВЕЗИ УДРУЖЕЊА. Савези удружења представљају правна лица која чине најмање 3 удружења. Удружења грађана се могу удруживати у савезе у земљи и иностранству.

Извор: Закон о удружењима

САВЕТ ЕВРОПЕ. Савет Европе (енгл. Council of Europe) је међународна организација европских земаља са седиштем у Стразбуру, основана 1949. године, која настоји да широм Европе развија заједничка и демократска начела заснована на Европској конвенцији о људским правима. У свом чланству окупља 47 земаља, као и 5 земаља са својством посматрача (Јапан, Канада, Мексико, САД и Ватикан). Основни циљеви Савета Европе су: заштита људских права, демократије и владавине плуралистичких закона, унапређење свести о културном идентитету и разноврсности Европе и подстицање њиховог развоја, проналазак заједничких решења за изазове са којима се суочава европско друштво, консолидација демократске стабилности у Европи и подршка политичким, законодавним и уставним реформама.

Извори: <http://www.coe.org.rs>

САВЕТ ЕВРОПЕ И МЛАДИ. Савет Европе настоји да охрабри што више младих да узму активно учешће у јачању цивилног друштва у Европи и да стану у одбрану вредности људских права, културне различитости и социјалне кохезије. Такође, настоји да промовише и развија политике које се тичу младих, стављајући посебан акценат на активно учешће младих.

Одељење за младе Савета Европе (енгл. Youth Department) се налази у оквиру Директората за демократско друштво и активно учешће (енгл. Directorate of Democratic Citizenship and Participation). Ово одељење разрађује смернице, програме и правне инструменте за развој кохерентних и делотворних политика за младе на локалном, националном и европском нивоу. Оно обезбеђује средства и образовну подршку међународним омладинским активностима са циљем промоције активног грађанства, мобилности младих, вредности људских права, демократије и културне различитости.

Структуре за доношење одлука

Посвећеност Савета Европе повећању активног учешћа младих огледа се у систему коменаџмента (види: активно учешће младих/ партиципација). У оквиру њега, представници омладинских организација заједно са представницима влада утврђују приоритете омладинског сектора и израђују препоруке за будуће програме и буџете. Ове предлоге затим усваја Комитет министара, тело Савета Европе које доноси одлуке.

Саветодавно тело за младе (енгл. Advisory Council on Youth) чини 30 представника омладинских организација цивилног друштва и мрежа. Оно даје мишљења и смернице омладинских организација о свим активностима у омладинском сектору и осигурава да су млади укључени у остале активности Савета Европе.

Европски надзорни одбор за младе (енгл. European Steering Committee for Youth – CDEJ) окупља представнике министарстава или тела задужених за младе из 50 земаља потписница Европске културне конвенције. Овај одбор подстиче сарадњу између влада на омладинском пољу и обезбеђује оквир за поређење националних политика за младе, размену најбољих пракси и постављање стандарда на пољу омладинске политике (нпр. путем писања препорука). Такође, он организује Конференцију европских министара задужених за младе и израду правних инструмената који уређују омладинску политику у земљама чланицама.

Заједнички савет за младе (енгл. Joint Council on Youth) је тело које функционише по принципу коменаџмента (види: активно учешће младих/партиципација), а чине га Саветодавно тело за младе и Надзорни одбор за младе. Оно доноси одлуке о приоритетима омладинског сектора, циљевима и буџету.

Програмски комитет за младе (енгл. Programming Committee on Youth) је тело које функционише по принципу коменаџмента (види: активно учешће младих/партиципација), а чине га по 8 представника Саветодавног тела за младе и Надзорног одбора за младе. Ово тело утврђује, прати и вреднује програме Европских омладинских центара и Европске омладинске фондације.

Извори: <http://www.coe.int>

САВЕТ ЗА ЕТИЧКА ПИТАЊА НАПОР-а. Савет за етичка питања у омладинском раду је независно тело НАПОР-а састављено од стручних омладинских радника/ца које бира Скупштина НАПОР-а. Основна функција Савета за етичка питања је промоција Етичког кодекса и праћење његовог нарушавања од стране омладинских радника/ца. Савет за етичка питања такође реагује у јавности на

ситуације које нарушавају сигуран и безбедан раст и развој деце и младих.

Пријаве кршења етичког кодекса се достављају на адресу Савета за етичка питања: savet.za.eticka.pitanja@napor.net. Добробит младе особе је најважнија, и она увек мора бити на првом месту, укључујући и колегијалне односе.

Више информација на www.napor.net

САВЕТ ЗА МЛАДЕ. Савет за младе (енгл. Advisory Council on Youth) је саветодавно тело које подстиче и усклађује активности у вези са развојем, остваривањем и спровођењем омладинске политике и предлаже мере за њено унапређивање.

Савет за младе чине представници органа управе у чијем делокругу су области од интереса за младе, удружења и савеза, канцеларија за младе и угледни стручњаци.

Савет за младе постоји на националном, покрајинском и локалном нивоу.

Покрајински савет за младе се назива још и регионални, а савет за младе јединице локалне самоуправе познатији је под називом локални савет за младе.

Најмање једну трећину савета за младе на националном нивоу чине представници младих из редова удружења и савеза, а за локалне савете за младе препорука Сталне конференције градова и општина (СКГО) је да млади чине 50% чланства.

Савети за младе оснивају се као саветодавна тела скупштина општина/ градова/ покрајине/ републике, где се доносе најважније одлуке, али и при градским/ општинским већима, односно владама. На овај начин млади су укључени у доношење важних одлука попут иницирања пројеката и програма од значаја за младе, усвајања буџета, стратегија и планова, а на локалном нивоу и програма рада и извештаја КЗМ и/ или установа за младе, културе, домова омладине и слично. Савет за младе даје мишљење о свим питањима од значаја за младе.

Извори: - „Закон о младима“, члан 16, Сл. гласник РС, бр. 50/2011
- „Модел статута општине“, СКГО и ЦМВ, Београд, 2008.

САВЕТ ЗА РАВНОПРАВНОСТ И ИНКЛУЗИВНО ДРУШТВО КОМС-а.

Савет за равноправност и инклузивно друштво је тело које окупља организације чланице КОМСа које раде са друштвено осетљивим групама младих или заговарају за унапређење њиховог положаја. Савет је основан ради активнијег заступања интереса друштвено осетљивих група младих; јачања капацитета актера омладинске

политике за рад са друштвено осетљивим групама младих и заступање њихових интереса; директнијег повезивања организација које раде са различитим друштвено осетљивим групама младих и оних које заговарају за њихове интересе, те омогућавања њихове успешније комуникације, размене и сарадње.

Организације чланице Савета су разнолике по својим капацитетима, делокругу рада и корисницима услуга. Оне се међусобно поштују и уважавају туђу експертизу и приступ.

САВЕТОВАЛИШТЕ ЗА МЛАДЕ. Саветовалиштем за младе се назива простор/место где се спроводи саветовање младих. Саветовање младих може се организовати у оквиру дома здравља, дома омладине, омладинског центра/клуба или у просторијама удружења младих и за младе. Саветовалишта су фокусирана на специфична питања и проблеме младих као што су нпр. превенција алкохолизма, наркоманије и пушења, правилна исхрана, репродуктивно здравље, проблеми злостављања, педагошко-психолошко саветовање о проблемима одрастања и учења итд.

Кроз саветовалишта се пружају информације и подршка која је базирана на професионалној техници саветовања те младе упућује на друге институције уколико је то потребно. Саветовањем се могу бавити стручњаци попут психолога/шкиње, специјалиста/шкиње јувенилне гинекологије, омладинских радника/ца, дефектолога/шкиња, педагога/шкиња, социјалних радника/ца итд, а који имају компетенције из области саветовања младих. Поверљивост и приватност су основни принципа рада саветовалишта. Саветовање се може спроводити уживо, путем телефона или онлајн.

САРАДНИЧКИ ПРОСТОРИ. Сараднички простори (енгл. co-working spaces) су све чешће заступљен модел креативне и интерактивне сарадње у дељеним просторима, где хонорарци заједно раде на принципима колаборације, отворености за рад и сарадњу, обостране одрживости сопствених послова и одрживости самог простора у коме раде. Овакве форме сарадничког простора могу бити профитне и непрофитне. Овакви простори омогућавају хонорарним радницима/ама или самозапосленима из различитих професија да периодично или у континуитету деле простор са људима из сличних или потпуно различитих професија. Појединац добија оптималне услове за рад и подстицајно окружење, а заузврат плаћа одређену месечну чланарину за коришћење радног места. Када је реч о сарадничким просторима, често се помињу и термини бизнис инкубатора (business incubator) и хаба (hub). **Хаб** на енглеском значи чвориште, средиште,

укрштање те у основи представља сараднички простор који је фокусиран на рад на заједничким пројектима, што се у осталим сарадничким просторима оставља као слобода корисницима/ама. Хаб активно подстиче кориснике/це да раде заједно, а одликује га и усмереност ка заједничком циљу који може укључивати и друштвено ангажоване идеје. **Бизнис инкубатори** нуде могућност новим, често и младим, предузетницима/ама да користе одређени простор за рад у току ограниченог временског периода, док пословно не ојачају и осамостале се. Бизнис инкубатор, поред простора, може да нуди и сет других услуга (правну помоћ, књиговодствене услуге, пословно менторство и сл), али са ограниченим трајањем, јер се од корисника/ца очекује да у извесном тренутку напусте инкубатор и наставе своје пословање независно. Примера ове врсте сарадничких простора има све више, нарочито у већим градовима у Србији (Београд, Ниш, Нови Сад, Суботица, Зрењанин).

Извор: „ПОМАК: креативно предузетништво за одрживост програма организација цивилног друштва“, Радисављевић Г, Тимочки омладински центар, Зајечар, 2015.

СЕКЦИЈА МЛАДИХ СИНДИКАТА. Секција младих синдиката (енгл. Trade union youth section) се формира унутар синдиката ради сагледавања, праћења и унапређења друштвеног положаја и заштите интереса младих чланова и потенцијалних младих чланова синдиката. У складу са својим статутом и одлукама управних органа, секције формулишу правила којима ближе уређују организованост, органе, садржај и начин рада секције.

Секција младих ангажује се на заштити економских, социјалних и професионалних интереса и остваривању права и друштвеног положаја младих. Секција прати положај младих код послодаваца, покреће активности и предлаже мере на остваривању једнакости младих у правима из области рада, како по основу рада, тако и по основу заштите младих од дискриминације.

Задатак Секције је да афирмише синдикално организовање код младих, доприноси њиховом учлањивању и укључивању у активности синдиката. Укључивање младих у рад секција младих синдиката је један од видова активног учешћа.

Кровна организација младих Србије оформила је Савет младих чланова синдиката са циљем укључивања ове групације организованих младих у омладинску политику у Србији.

Извори: - „Статут Савеза самосталних синдиката Србије“
- „Правила секције СССС-а“

СОЦИЈАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО. Социјално предузетништво (енгл. social entrepreneurship) је појам који се користи све чешће када се разматрају разноврсне предузетничке идеје којима је заједничко то што су оријентисане првенствено на решавање социјалних проблема и која вишак вредности реинвестирају у те сврхе, било у своју делатност, било у заједницу. Социјално предузеће је профитабилно, али има друштвено корисне циљеве. Први облици социјалног предузетништва настали су крајем 19. века, пре свега у вези са успоном систематичнијег и стратешког облика милосрђа. У то време је настала идеја о стварању трајнијих и систематских промена, које би се разликовале од дотадашње праксе давања мислостине сиромашнима и угроженима. У последње две деценије, појавила су се два облика праксе социјалног предузетништва: „школа социјалне иновације“ и „школа социјалног предузетништва“. Школа социјалног предузетништва види социјално предузеће као организацију из било ког сектора пословања, која користи стечене приходе у социјалне сврхе или за социјалне подухвате. Школа социјалних иновација, пак, посматра социјално предузетништво као иницијативу иноватора који теже друштвеним променама са циљем ублажавања специфичних друштвених проблема. Омладинско социјално предузетништво омогућава промену улоге младих у друштву. Они преузимају иницијативу да побољшају своје животе, као и животе људи из свог окружења, покретањем подухвата које су сами осмислили. Постоји много модела социјалног предузетништва, а неки од њих укључују обезбеђивање одрживих и смислених радних места за различите осетљиве групе, како би се оне економски оснажиле (нпр. особе са инвалидитетом, жене из руралних подручја, избегла и расељена лица и сл), пружање различитих услуга приликом којих се користе локални или еколошки производи, органска производња хране, производња предмета од природних материјала или путем рециклаже и поновне употребе итд.

Извори: - <http://www.iserbia.rs>
- „ПОМАК: креативно предузетништво за одрживост програма организација цивилног друштва“, Радисављевић Г, Тимочки омладински центар, Зајечар, 2015.

СТРУКТУРИРАНИ ДИЈАЛОГ. Структурирани дијалог (енгл. structured dialogue) је један од кључних механизма који омогућава младима да успоставе комуникацију са „одраслима“ (доносиоцима одлука) на нивоу Европске уније. Структурирани дијалог је уведен 2006. године и представља механизам за дијалог између младих и особа кључних у процесима доношења и спровођења политика за младе на свим нивоима (од локалног, преко регионалног и националног до европског). Структурирани дијалог не укључује само младе који су чланови

организација и/или активни у заједници, већ и младе који нису део неке организоване структуре, а поготово младе са смањеним могућностима. Структурирани дијалог са младима је процес који траје 18 месеци током којих се одреди једна главна тема, као и три или четири под-теме о којима се дискутује. Као резултат тог процеса Савет министара земаља ЕУ задужених за младе усваја резолуцију која садржи сет препорука за унапређење положаја младих у тематским областима о којима се водио структурирани дијалог. Свака држава организује консултације са младима на националном нивоу, а три земље које у том периоду председавају Европском унијом организују Конференцију младих ЕУ.

Пример: Четврти циклус структурираног дијалога започео је у јулу 2014. године и трајаће до децембра 2015. Одабрана тематска област је оснаживање младих („Youth Empowerment“). Државе које ће у овом периоду водити процес и председавати процесом, у виду шестомесечних мандата, јесу Италија, Летонија и Луксембург.

Више информација на <http://ec.europa.eu>

СТУДЕНТСКИ ПАРЛАМЕНТИ. Студентски парламент (енгл. Student councils) је орган високошколске установе (универзитета) и високошколске јединице (факултета), чији је циљ остварење права и заштита интереса студената. Успостављање Студентског парламента је једна од основних претпоставки активног учешћа студената у раду високошколских установа и њиховог третирања као равноправних партнера државе и професора.

Закон о Универзитету из 2002. године препознаје категорију Студентски парламент, а Закон о високом образовању из 2005. године додатно појашњава концепт Студентског парламента.

Чланови Студентског парламента у телима факултета и универзитета имају право гласа о свему што се тиче студената, квалитета наставе и спровођења реформе наставног процеса.

Факултетски студентски парламенти делегирају своје представнике у универзитетски парламент.

Више информација на www.studentskivet.com

ТЕЛО УН ЗА ПИТАЊА МЛАДИХ. Тело Уједињених нација за питања младих (енгл. The United Nations Focal Point on Youth) је део Секретаријата УН који се бави питањима од значаја за младе и надгледа спровођење Светског програма акције за младе (енгл. World Programme of Action for Youth – WPAY). Такође, ово тело надгледа и координира Програм младих делегата УН, копредседава

Међуагенцијском мрежом УН за питања младих и припрема двогодишњи Светски извештај о младима УН-а.

Извор: <http://unyouth.com/>

ТИПОВИ ОМЛАДИНСКОГ РАДА. Имајући у виду да је омладински рад веома флексибилан, како према методама рада, тако и према тематици/проблемима на које је усмерен, а да би што потпуније одговорио на потребе младих и променљиве друштвене токове, различити типови омладинског рада (енгл. types of youth work) настају као одговор и могуће решење одређених проблема, који се непрестано мењају.

Из овог разлога, постоје различите поделе типова омладинског рада, према:

А) тематици којом се баве

- политичка свесност и активно грађанство – учешће младих, права и равноправност, развој политика и образовања, друштвене акције, активизам и сл;
- здравствено образовање – промоција здравих стилова живота, односи и сексуалност, управљање стресом, ментално здравље, ХИВ/АИДС, прва помоћ, ПАС, алкохол, пушење итд;
- превенција социјалног искључења – образовање, тренинзи и могућности запошљавања маргинализованих група и појединаца у циљу омогућавања социјалне интеграције, преласка у одрасло доба, као и у тржиште рада;
- животне вештине (социјално образовање) – искуствено-образовни програми који кроз индивидуални или групни рад, пројекте или догађаје са елементима примарне превенције, али и проблемске интервенције, доприносе развоју идентитета, вредности, управљања емоцијама, лидерства, тимског рада, планирања и доношења одлука, комуникације, решавања проблема, иницијативе и одговорности, професионалног развоја и оријентације и сл;
- интеркултурална и интернационална свесност – професионално вођене активности које младима из различитих земаља, различитог етничког порекла и културе омогућавају да прошире културна знања, граде вештине и компетенције, развијају толеранцију и прихватање различитости;
- информисање – информисање младих је координисана услуга која се одвија путем сервиса или центара у циљу

оспособљавања младих да праве независне, информисане одлуке које ће им омогућити организовање властитих живота;

- заштита животне средине – подизање еколошке свести младих, промовисање живота у складу са природом и сл;
- саветовање младих – пружање информација и подршке базираних на професионалној техници саветовања која настоји да одговори на специфична питања и проблеме младих, као и их упути на друге институције уколико је то потребно;
- омладински рад базиран на слободном времену – укључује игре, спорт, културно-уметничке и друге активности које доприносе развоју физичких, интелектуалних и других потенцијала младих (омогућава социјализацију и превенцију, те има циљно-образовни карактер кроз скривени курикулум, такође, представља прву степену да би се млади укључили у друге типове омладинског рада) итд;

Б) локалитету на ком се спроводи

- омладински рад на улици који се дели на: а) измештени омладински рад (енгл. detach youth work) – спроводи се на местима где се млади окупљају као што су нпр. аутобуске станице, паркови, кафићи, а примерен је за рад са младима који не желе да долазе у омладински клуб/центар/институцију; б) „outreach“ (изаћи напоље да би се досegli млади) – представља краткорочну активност са циљем успостављања везе са младима и њиховог информисања о могућностима укључивања у активности омладинског рада;
- клупски омладински рад – Омладински клубови или центри (види: где се спровode услуге/сервиси?) могу се налазити у градским или сеоским срединама, у оквиру организација цивилног друштва, локалних самоуправа, институција, домова омладине итд. У омладинском клубу могу се спроводити сви тематски типови омладинског рада, а овде млади уједно и проводе своје слободно време забављајући се кроз разне друштвене игре, под надзором омладинских радника/ца.

Извори: - „Смернице за осигурање квалитета“, Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада -НАПОР, Златибор, 2010.

- „Како разумети омладински рад“; Калаба В, Форум Сид Балканс Програм, Београд, 2008.

УДРУЖЕЊЕ МЛАДИХ. Удружење младих је удружење које је уписано у регистар и делује у складу са законом којим се уређује оснивање и правни положај удружења, а чије чланство чини најмање

две трећине младих и чији су циљеви или област остваривања циљева усмерени на младе, у складу са Законом о младима.

Извор: Закон о младима

УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА/ОРГАНИЗАЦИЈА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА.

Удружење грађана/организација цивилног друштва (енгл. citizens' association/civil society organization) јесте добровољна невладина непрофитна организација заснована на слободи удруживања више физичких или правних лица, основана ради остваривања и унапређења одређеног заједничког или општег циља и интереса, који нису забрањени Уставом или законом. Удружење се оснива и организује слободно и самостално је у остваривању својих циљева. Циљеви и деловање удружења не могу бити усмерени на насилно рушење уставног поретка и нарушавање територијалне целокупности Републике Србије, кршење загарантованих људских или мањинских права или изазивање и подстицање неравноправности, мржње и нетрпељивости засноване на расној, националној, верској или другој припадности или опредељењу, као и полу, роду, физичким, психичким или другим карактеристикама и способностима. Иако се одредбама Закона о удружењима у одређеној мери регулише и рад политичких странака, синдиката, спортских организација и удружења, црква и верских заједница и др, организацијама цивилног друштва се најчешће сматрају организације које нису основане од стране државе и од ње не зависе, нити се оснивају ради остваривања профита, већ ради манифестовања воље грађана (или одређене групе грађана) те као такве представљају „трећи сектор“, одвојен од владиног и корпоративног сектора.

Извор: Закон о удружењима

УДРУЖЕЊЕ ЗА МЛАДЕ. Удружење за младе је свако друго удружење које је уписано у регистар и делује у складу са законом којим се уређује оснивање и правни положај удружења, а чији су циљеви или област остваривања циљева, поред осталог, усмерени и на младе, у складу са Законом о младима.

Извор: Закон о младима

УЧЕНИЧКА КОМПАНИЈА. Ученичка компанија (енгл. student company) је образовни програм којим се ученици/е средњих школа укључују у развој стварних компанија, са стварним производима/услугама и новцем. Уз помоћ посебно обучених наставника/ца-ментора/ки, на почетку школске године ученици/е оснивају компанију, током године пролазе кроз све фазе рада стварне компаније да би је на крају

године затворили. Стицање почетног капитала, као и расподела евентуалног профита, разликују се од школе до школе. Оно што је свима заједничко је да се овај програм одвија као ваннаставна активност, а пословање самих компанија је отежано непостојањем правне регулативе.

Систем формалног образовања у Србији још увек није уврстио ученичку компанију у званичан школски план и програм, иако је Генерални директорат за предузећа Европске комисије (енгл. European Commission Enterprise Directorate General) препознао овај програм као најбољу методу предузетничког образовања.

Недефинисаност правног статуса ученичких компанија додатно отежава њихово пословање и квалитетно спровођење програма. Будући да ове компаније имају реалне економске активности, недостатак правног оквира ствара проблеме у пласирању ученичких производа/услуга на тржиште, обављању новчаних трансакција, сарадњи са другим привредним субјектима и обезбеђивању новчаних надокнада за ученике/це. Ова ситуација ствара значајну баријеру у развоју ученичких компанија и процесу учења, пошто је методологија програма базирана на практичном искуству. Ученицима/цама је онемогућено да у потпуности прођу кроз „економски живот“ једне компаније у Србији и спреме се за излазак на тржиште након завршеног школовања.

УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТИ. Ученички парламенти (енгл. School Student Council) су законом загарантоване (Закон о основама система образовања и васпитања) формалне институције, које ученицима омогућавају демократски начин удруживања ради заступања интереса свих ученика у школи, као и њихово учешће у доношењу одлука које их се непосредно тичу. Ученички парламенти су обавезни у свакој школи, а годишњи план рада ученичког парламента је део годишњег плана рада школе. Представници ученичког парламента имају право да учествују у раду школског одбора и да гласају о свим питањима осим оних која се односе на финансије и избор директора.

Важно је да ученици буду укључени у процес одлучивања у својој школи јер они најбоље разумеју сопствене потребе, препознају властите и проблеме својих вршњака, па у том смислу могу да помогну школи да им изађе у сусрет. Такође, ученици ће спремније реализовати школске одлуке ако их доносе заједно са управом школе.

ФОНД ЗА МЛАДЕ ТАЛЕНТЕ. Фонд за младе таленте Републике Србије (енгл. Fund for Young Talents of Republic of Serbia) основала је Влада

Републике Србије у августу 2008. године и налази се у надлежности Министарства омладине и спорта. Основни циљ Фонда за младе таленте је подстицање и вредновање изузетних постигнућа младих талената Републике Србије у различитим областима, ради њиховог даљег теоријског и стручног усавршавања, као и професионалног напретка. Фонд је усмерен ка студентима завршних академских и мастер студија са факултета који су основани од стране Републике Србије, студентима студија другог и трећег степена на универзитетима земаља чланица Европске уније и Европске асоцијације за слободну трговину (ЕФТА) и на водећим светским универзитетима, као и ученицима/цама средњих школа за постигнуте успехе на признатим републичким и међународним такмичењима. Годишње се стипендира и награђује више од 2000 ученика средњих школа и студената. Председник/ца Фонда за младе таленте је министар/ка омладине и спорта, а чланови/це Фонда су министар/ка финансија, министар/ка просвете, науке и технолошког развоја, министар/ка културе и информисања, ректор/ка Универзитета у Београду и председник/ца Српске академије наука и уметности. Од 2010. године, награда која се додељује талентованим и успешним ученицима/цама и студентима/кињама, носи име „Доситеја“ по српском реформатору и просветитељу Доситеју Обрадовићу.

Извор: <http://www.mos.gov.rs/dositeja/>

ФОНД ЗА МЛАДЕ ТАЛЕНТЕ АП ВОЈВОДИНЕ. У оквиру Фонда за младе таленте АП Војводине (енгл. Fund for Young Talents of Autonomous Province of Vojvodina) Покрајински секретаријат за спорт и омладину предвидео је средства намењена талентованим младима у циљу подршке и обезбеђивања континуитета њиховог рада, успеха и напредовања, ради остваривања и побољшања услова за њихов рад. Средства из Фонда намењена су за одлазак талентованих младих студената/киња и средњошколаца/ки на такмичења, припрему за такмичења, побољшање услова рада, дошколовавање и усавршавање. Влада АП Војводине на овај начин пружа помоћ и подршку и стимулише младе да иду на такмичења, боре се, побеђују и постижу врхунске резултате. На тај начин обезбеђени су услови да млади напредују, добијајући континуирану и квалитетну подршку и бригу. Ово је уједно и ефикасан начин да се вансеријска деца мотивишу да остану у земљи, уче, раде, граде каријеру и доприносе развоју и напретку нашег друштва.

Извор: <http://www.sio.vojvodina.gov.rs>

ФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ. Формално образовање (енгл. formal education) дефинише се као институционално образовање, односно образовање које се дешава унутар институција које припадају систему формалног образовања. Будући да је реч о систему који је одређен и дефинисан законом, он је самим тим легитиман. Крајњи исход процеса формалног образовања је стицање одређених знања и способности које држава препознаје у виду образовног статуса, односно дипломе образовне институције. У процесу формалног образовања, образовна институција је та која контролише циљеве и средства учења.

Извор: „Концепт неформалног образовања“, Кука Е, стручни чланак у часопису „Живот и школа“, бр. 27, Филозофски факултет Осиек, 2012.

ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ. Целоживотно учење, негде препознато и као појам целоживотног образовања (енгл. lifelong learning), представља шири концепт од формалног, неформалног и информалног образовања. Оно подразумева да се знања, способности, вештине, квалификације и компетенције стичу и унапређују током читавог живота. Битна одредница целоживотног образовања је континуитет, који се односи на захтеве за сталним променама код људи, које треба да буду у складу са променама у околини и друштву. У меморандуму Европске комисије из 2000. године целоживотно учење дефинише се на следећи начин: „Све врсте учења током одрасле доби с циљем унапређења знања, вештина и компетенција у оквиру личног, грађанског, друштвеног или професионалног деловања појединца.“ Целоживотно образовање има задатак да омогући разноврсност учења и образовања како би се задовољиле специфичне потребе у појединим периодима живота човека и његове околине.

Извор: „Човјек и доживотно образовање“, Савићевић Д, Републички завод за унапређивање школства, Подгорица,

ОБЛАСТ 1: ИЗРАДА И КООРДИНАЦИЈА СПРОВОЂЕЊА НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ

НСМ и АПНСМ представљају кључне стратешке документе за спровођење омладинске политике на националном нивоу. При њиховој изради, координацији, праћењу и евалуацији спровођења потребно је обезбедити учешће свих релевантних субјеката омладинске политике, а у складу са њиховим улогама и надлежностима.

Надлежно министарство, МОС, у складу са ЗОМ иницира, координира и осигурава креирање НСМ и АПНСМ кроз консултативни процес са осталим субјектима, а такође координира и процес праћења и евалуације спровођења НСМ и АПНСМ. Консултативни процес при изради НСМ и АПНСМ подразумева директно укључивање свих субјеката омладинске политике са посебним фокусом на удружења младих и за младе.

Евалуација претходне стратегије претходи изради нове НСМ. Имајући у виду да НСМ покрива период од 10 година, а АПНСМ период од 3 године, након истека сваког АПНСМ потребно је урадити анализу успешности на основу које се дефинише АПНСМ за наредни период, како је и предвиђено тренутном НСМ.

НСМ обухвата области деловања и других ресорних министарстава, стога она треба да делегирају представнике у радну групу Владе РС којом координира МОС и који ће учествовати у изради, праћењу и евалуацији спровођења НСМ и АПНСМ. Они су, такође, у обавези да спроводе мере дефинисане НСМ-ом у оквиру својих надлежности, као и да редовно извештавају и доприносе праћењу и евалуацији НСМ. Учешће представника из цивилног друштва и омладинског сектора у радној групи Владе РС такође треба да буде омогућено тако да није ограничено само на учешће посредством крвних савеза.

Основни изазов у раду Радне групе Владе јесте упоредно праћење секторских и општих јавних политика које обухватају младе као циљну групу, као и боља координација спровођења уз активно учешће свих министарстава у Радној групи Владе. Такође, мере које се спроводе од стране других министарстава, а усмерене су на младе, немају јасну назнаку да представљају мере које доприносе остварењу НСМ. Додатни изазов је што друга министарства недовољно укључују представнике удружења младих и за младе у свој рад при изради делова стратегија/области које се тичу младих.

Прилог I

ДЕФИНИСАЊЕ УЛОГА РЕЛЕВАНТНИХ СУБЈЕКТА ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ И ПРЕПОРУКЕ ЗА САРАДЊУ НА НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ

Удружења младих, за младе и њихови савези представљају важне субјекте омладинске политике, као и механизме активног учешћа младих и пружалаца услуга у процесима доношења одлука. У односу на праћење и евалуацију спровођења НСМ и АПНСМ, извештавају о свом раду, што доприноси остварењу циљева НСМ (које обједињује МОС), а такође учествују и у целокупној евалуацији. Ово се такође односи и на КЗМ, Асоцијацију КЗМ и друге релевантне субјекте који спроводе мере НСМ. Удружења младих и за младе и њихови савези, као део цивилног сектора, такође имају улогу надгледања рада МОС, других министарстава и спровођења НСМ.

Основни изазов у извештавању и праћењу спровођења НСМ је усмереност на квантитет, а не на стварни учинак за младе. Простора за унапређење има, на пример креирањем обједињеног система извештавања како би се олакшало праћење. Још један од изазова који се јављају јесте транспарентност извештавања удружења младих и за младе и њихових савеза према њиховим корисницима и широј јавности, будући да се извештаји углавном упућују само донаторима (у овом случају МОС-у).

Савези удружења (КОМС и НАПОР), као и Асоцијација КЗМ имају и додатне улоге, јер су тела која на националном нивоу представљају младе, пружаоце услуга омладинског рада и КЗМ, од локалног до националног нивоа. Редовни састанци са МОС доприносе бољој координацији спровођења НСМ, усклађивању потреба од локалног до националног нивоа, као и унапређењу целокупног механизма за спровођење НСМ. Савези имају обавезу да обезбеде проток информација у оба смера (од чланица ка МОС-у и обрнуто).

Препоруке за унапређење израде и спровођења НСМ и сарадњу субјеката омладинске политике

- Израду НСМ треба базирати на евалуацији претходне НСМ, коју је спровео стручан независни тим, као и на истраживањима, при чему треба обратити пажњу да процеси буду усклађени (нпр. не започињати израду нове НСМ док евалуација није завршена).
- Требало би унапређивати сарадњу између надлежног министарства за младе, односно Министарства омладине и спорта, са осталим министарствима ради боље координације, праћења и евалуације спровођења НСМ и АПНСМ, као и ради упоредног праћења секторских и општинских јавних политика.

Тakoђе, веома је важно унапредити сарадњу МОС са ПССО. Ради боље координације, препорука је да се уведе пракса да друга министарства редовно извештавају о активностима које доприносе спровођењу циљева НСМ, као и да се повећа транспарентност њиховог рада (нпр. објављивањем извештаја рада на интернет страницама).

- Одржавати редовне координационе састанке МОС и савеза удружења (КОМС и НАПОР) у циљу боље координације, усклађивања потреба од локалног до националног нивоа, као и унапређења целокупног механизма за спровођење НСМ. Посебан приоритет представља побољшање обједињеног система извештавања и праћења, при чему треба ставити нагласак на квалитет, односно остварени учинак за младе. Такође, постоји потреба за повећањем транспарентности рада и удружења и њихових савеза, при чему извештаји о раду треба да буду доступни и широј јавности, а не само донаторима.
- Удружења младих и за младе и њихови савези такође треба да имају улогу надгледања рада МОС и спровођења НСМ.
- Како би савези удружења (КОМС и НАПОР) и Асоцијација КЗМ легитимно учествовали у координационим састанцима са МОС, потребно је да унапреде комуникацију и у већој мери укључе своје чланице у рад, што је условљено расположивим ресурсима.
- Како би се постигла већа транспарентност и осигурани квалитетнији консултативни процеси, потребно је пронаћи модел за укључивање удружења младих и за младе које нису чланице савеза.
- Препорука је да и друга министарства укључе представнике удружења младих и за младе и њихове савезе у свој рад, у изради и праћењу оних делова стратегија/области које се тичу младих.

ОБЛАСТ 1: ИЗРАДА И КООРДИНАЦИЈА СПРОВОЂЕЊА НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ		
Задаци/области	Име субјекта	Улога
1.1. Израда НСМ и АПНСМ уз консултативни процес са релевантним субјектима	МОС	<p>Надлежно министарство у складу са ЗОМ иницира, координира и осигурава креирање НСМ и АПНСМ кроз консултативни процес са осталим субјектима (ОЦД, млади, грађанство, стручна јавност и сл).</p> <p>Оно осигурава:</p> <ul style="list-style-type: none"> - израду методологије за планирање процеса израде НСМ и АПНСМ кроз консултативни процес са три асоцијације и Саветом за младе који треба да се заврши годину дана пре истека претходне НСМ и АПНСМ; - израду НСМ треба базирати на евалуацији претходне НСМ, коју спроводи стручни независни тим, као и на истраживањима; - формирање радне групе сачињене од релевантних субјеката за креирање НСМ и АПНСМ на транспарентан начин кроз јавни позив, као и њено функционисање; - учешће других ресорних министарстава; - израду НСМ и АПНСМ кроз партнерство са цивилним сектором од националног до локалног нивоа у складу са Смерницама за укључивање ОЦД у процесе доношења прописа; - хармонизацију са другим стратегијама и законским документима, у сарадњи са Републичким секретаријатима за јавне политике; и - подношење предлога НСМ Влади Р.С. на усвајање. <p>МОС сарађује са Канцеларијом за сарадњу са цивилним друштвом на остваривању препорука и мера дефинисаних Националном стратегијом за подстицајно окружење за развој цивилног друштва у Р Србији.</p>
	удружења младих, за младе и њихови савези, КЗМ и Асоцијација КЗМ, други релевантни субјекти	<ul style="list-style-type: none"> - Учествују у изради методологије за планирање процеса израде НСМ и АПНСМ; и - доприносе изради НСМ и АПНСМ кроз учешће у радној групи и кроз консултативни процес од националног до локалног нивоа.
	савети за младе	<ul style="list-style-type: none"> - Учествују у давању препорука за израду израду методологије за планирање процеса израде НСМ и АПНСМ.

1.2. Координација, праћење и евалуација спровођења НСМ	МОС	<p>Осигурава:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формирање Радне групе Владе и њено несметано функционисање у циљу координације и праћења спровођења НСМ (и АПНСМ); - финансијска средства за спровођење НСМ (и АПНСМ), у сарадњи са осталим министарствима и другим донаторима; - координацију и сумирање извештаја о испуњености циљева и активности од стране субјекта укључених у спровођење (ОЦД, друга министарства, ЈЛС и др); - успоставља механизме за независну евалуацију и спроводи евалуацију остварености циљева конкурса АПНСМ на основу које се усмерава даљи процес спровођења НСМ; и - независну евалуацију целокупне остварености циљева НСМ на основу које се креира нова НСМ.
	удружења младих и за младе	<ul style="list-style-type: none"> - Учествују у консултативним процесима које спровode савези и МОС (нпр. у изради методологије за мониторинг и евалуацију НСМ и АПНСМ); - редовно извештавају МОС и ширу јавност о испуњености циљева пројеката (конкурса и НСМ), што укључује и спровођење интерне евалуације пројеката; - иницирају развој практичних политика и сл; и - учествују у евалуацији АПНСМ и НСМ.
	савези удружења младих и за младе (КОМС, НАПОР) и Асоцијација КЗМ	<p>Савези спровode консултативне процесе са својим чланицама у односу на сва питања везана за НСМ и омладинску политику.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Савези одржавају редовне састанке са представницима МОС-а у циљу: <ul style="list-style-type: none"> а) заговарања за усклађеност приоритета на локалном и националном нивоу; б) заговарања за унапређење механизма и политика за спровођења НСМ; в) боље координације, хармонизације процеса, употребе ресурса и размене информација. - Редовно извештавају МОС и ширу јавност о испуњености циљева пројеката (конкурса и НСМ), што укључује и спровођење интерне евалуације пројеката;

		<ul style="list-style-type: none"> - учествују у евалуацији АПНСМ и НСМ; - иницирају развој практичних политика и сл; и - КОМС, НАПОР и Асоцијација КЗМ одржавају редовне састанке ради боље координације, хармонизације процеса, употребе ресурса и размене информација.
	КЗМ и други релевантни субјекти	<ul style="list-style-type: none"> - Учествују у консултативним процесима које спроводе савези и МОС (нпр. у изради методологије за мониторинг и евалуацију НСМ и АПНСМ); - редовно извештавају МОС и ширу јавност о испуњености циљева пројеката (конкурса и НСМ), што укључује и спровођење интерне евалуације пројеката; - иницирају развој практичних политика и сл; - учествују у евалуацији АПНСМ и НСМ; и - учествују у прикупљању средстава од других донатора за кофинансирање пројеката који доприносе спровођењу НСМ и АПНСМ.
	друга министарства	<ul style="list-style-type: none"> - Учествују у раду Радне групе Владе Р. Србије са циљем координације и праћења спровођења НСМ и АПНСМ; - редовно извештавају о испуњености циљева и активности које доприносе остварености НСМ; - учествују у раду Савета за младе; - обезбеђују финансијска средства за спровођење НСМ и АПНСМ; - учествују у евалуацији; и - учествују у одржавању састанака са представницима удружења младих и за младе и њихових савеза у циљу боље координације.
	Савет за младе	<ul style="list-style-type: none"> - Учествује у изради методологије за мониторинг и евалуацију НСМ и АПНСМ, и - прати спровођење циљева НСМ и АПНСМ на основу извештаја свих субјеката.

ОБЛАСТ 2: СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА/СЕРВИСА/ПРОЈЕ-КАТА/ АКТИВНОСТИ ЗА МЛАДЕ И НСМ

НСМ и АПНСМ представљају најшири стратешки оквир, базиран на истраживањима широког опсега. Пожељно је спроводити додатна истраживања, фокусирана на уже области. Генерално, не само у Србији, него и у Европи, у омладинској политици и омладинском раду недостају истраживања. Ово је важно како би мере/сервиси/пројекти/активности за младе пружале одговоре на потребе младих, али и како би се подстакло креирање нових сервиса и утврдила њихова учинковитост. Истраживања спроводе различити субјекти (што и треба да буде пракса), али постоји потреба за бољом координацијом спровођења истраживања и дисеминацијом резултата у области омладинске политике.

Мере/сервиси/пројекти/активности за младе већински се спроводе кроз јавне конкурсе МОС за спровођење НСМ. Како би се осигурало да конкурси одговарају на стварне приоритете, нужно је консултовати релевантне субјекте. Савези удружења (КОМС и НАПОР) и Асоцијација КЗМ, заједно са својим чланицама, могу да идентификују приоритете на основу потреба, док савези и Асоцијација КЗМ, као и други релевантни субјекти у омладинском сектору, дају збирне препоруке МОС-у за утврђивање приоритета конкурса. МОС, као надлежно министарство, има улогу целокупне координације спровођења конкурса, као и обезбеђивања транспарентног стручног и непристрасног вредновања пристиглих пројектних предлога. Неки од изазова који се јављају у пракси су: како проценити квалитет спровођења пројеката и осигурати да се средства додељују оним удружењима која се баве младима на квалитетан начин. Један од механизма је јединствена евиденција савеза и удружења МОС-а. Регистрација удружења и савеза у овој евиденцији представља предуслов за подношење пројеката на конкурс МОС-а. Тренутно, постоји велики број регистрованих савеза и удружења која се примарно не баве младима, нити имају експертизу у овој области. Постоји простор за унапређење постојећег механизма и успостављање новог како би се осигурао квалитет услуга за младе.

Уједно, потребно је континуирано радити на унапређивању постојећих и креирању нових сервиса, који су базирани на чињеницама (истраживањима). Досадашња пракса показује да постојеће услуге нису довољно координисане, а ретко су развијене у партнерству између државних институција и цивилног сектора. Ово доводи до преклапања услуга, неефикасног коришћења

ресурса, смањеног квалитета и нејасних информација за младе. На националном нивоу, савези удружења (примарно НАПОР, уз консултације са КОМС) и Асоцијација КЗМ, а у сарадњи са МОС, треба да иницирају нове сервисе за младе. Ово не искључује иницијативе других релевантних субјеката. Потребно је, заједно са осталим министарствима и државним органима, креирати услове за развој међусекторских сервиса и њихово спровођење на националном, покрајинском и локалном нивоу.

Осим тога, потребно је спроводити континуирану евалуацију модела сервиса како би се они унапређивали. Препорука је да МОС има водећу улогу у иницирању евалуације модела сервиса, у сарадњи са савезима удружења и Асоцијацијом КЗМ и релевантним субјектима. Предлаже се креирање модела који ће укључити све релевантне субјекте, а на основу јасно дефинисаних критеријума. Веома је важно обезбедити независан евалуацијски тим, како би се добила објективна процена на основу које је могуће унапређивати моделе сервиса.

Препоруке за унапређење и сарадњу:

- Побољшати сарадњу МОС и других релевантних субјеката у циљу боље координације истраживања и дисеминације резултата, као и повећања броја истраживања. Препорука је да МОС има кључну улогу у координацији, док је улога савеза и Асоцијације КЗМ да помажу у досезању циљних група и дисеминацији резултата.
- Наставити сарадњу између МОС, савеза удружења (КОМС и НАПОР) и Асоцијације КЗМ и других релевантних субјеката омладинске политике, у циљу дефинисања приоритета за предстојеће конкурсе. Савези су у обавези да кроз консултативни процес са својим чланицама дефинишу приоритете, и то креирањем модела који ће гарантовати пуно учешће организација чланица у овом процесу. Препорука је да се у овом партнерству (примарно са НАПОР-ом) развије/унапреди систем за вредновање удружења младих и за младе који квалитетно спроводе услуге за младе, као и да се ревидира евиденциона листа удружења и савеза.
- На националном нивоу, савези удружења (КОМС и НАПОР) и Асоцијација КЗМ, у сарадњи са МОС и другим субјектима омладинске политике, треба да иницирају нове сервисе за младе, као и да са осталим министарствима и државним институцијама креирају услове за развој међусекторских услуга и њихово спровођење.

- Редовно спроводити мониторинг и евалуације модела сервиса за младе, како би се омогућило континуирано унапређење услуга. Препорука је да евалуације модела услуга иницира МОС, обезбеђујући независан тим за евалуацију, који се бира на основу јасних и транспарентних критеријума, уз обавезно учешће представника цивилног друштва. На основу резултата истраживања, а у сарадњи са савезима удружења (примарно НАПОР, уз учешће КОМС) и Асоцијација КЗМ, као и њиховим чланицама, унапређивати моделе сервиса.
- Једна од препорука која је произашла из консултативних процеса је потреба за оснивањем **Завода** или друге одговарајуће установе од стране МОС. Основна сврха овог Завода била би да спроводи истраживања, мониторинге и евалуације, унапређује сервисе за младе, акредитује програме за спровођење HCM и сл.
- Кроз консултативни процес, такође је уочено да постоји потреба за изменама и допунама Закона о јавним службама како би се омогућило оснивање и препознавање установа за младе.

2. СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА/СЕРВИСА/ПРОЈЕКТА/АКТИВНОСТИ ЗА МЛАДЕ

Задаци/области	Име субјекта	Улога
2.1. Спровођење истраживања потреба младих и друштва и утицаја мера/сервиса од националног значаја	стручни субјекти, институти, заводи, удружења младих и за младе и др. субјекти	- Иницирају и спроводе истраживања, укључујући различите области од значаја за живот младих у сарадњи са МОС-ом; - дистрибуирају резултате истраживања; и - пружају помоћ при спровођењу истраживања (дистрибуција упитника, контакти и сл).
	МОС	• - Иницира и координира истраживања, укључујући различите области значајне за живот младих; - задужено је за обједињавање и прикупљање резултата истраживања и дистрибуцију истих заинтересованим странама; и - помоћ при спровођењу истраживања.
	савези и Асоцијација КЗМ	• - Иницирају и спроводе истраживања, укључујући различите области од значаја за живот младих, у сарадњи са МОС-ом; • - дистрибуирају резултате истраживања чланицама; и - пружају помоћ при спровођењу истраживања (дистрибуција упитника, контакти и сл).

2.2. Јавни конкурси за спровођење НСМ	МОС	<ul style="list-style-type: none"> - Отварање јавних конкурса, у складу са АПНСМ и приоритетима на локалном и националном нивоу, кроз консултативни процес са удружењима младих, за младе и њиховим савезима, као и КЗМ и Асоцијација КЗМ; - транспарентно, стручно и непристрасно вредновање пристиглих пројектних предлога - техничко-административна подршка за спровођење кокурса; - независан мониторинг и евалуација спровођења конкурса са фокусом на квалитет, при чему се тим бира на транспарентан начин; - успостављање система за вредновање удружења младих и за младе које пружају квалитетне услуге.
	удружења младих и за младе, КЗМ	<ul style="list-style-type: none"> - Удружења младих и за младе учествују у дефинисању приоритета конкурса за спровођења АПНСМ и НСМ преко својих савеза; - прате транспарентност конкурса, учествују у консултативном процесу за дефинисање приоритета конкурса;
		<ul style="list-style-type: none"> - спроводе мере НСМ и АПНСМ кроз конкурсе МОС (и других министарстава); - прикупљају средства од других донатора за кофинансирање пројеката који доприносе спровођењу НСМ и АПНСМ; и - осигуравају процес мониторинга и евалуације финансираних пројеката, чиме ће се скратити процес евалуације ефеката стратегије.
	савези и Асоцијација КЗМ	<ul style="list-style-type: none"> - Учествују у дефинисању приоритета конкурса на основу консултативног процеса са својим чланицама; - спроводе мере НСМ и АПНСМ кроз конкурсе МОС (и других министарстава); - прикупљају средства од других донатора за кофинансирање пројеката који доприносе спровођењу НСМ и АПНСМ; - осигуравају процес мониторинга и евалуације финансираних пројеката, чиме ће се скратити процес евалуације ефеката стратегије; а - НАПОР заговара за систем вредновања удружења младих и за младе која пружају квалитетне услуге.

2.3. Креирање нових сервиса у складу са потребама младих и у сарадњи са релевантним субјектима	савези удружења и Асоцијација КЗМ	<ul style="list-style-type: none"> - Креирају иновативне сервисе (на основу истраживања); - мапирају постојеће мере/сервисе на локалном нивоу као примере добре праксе, унапређују их и мултиплицирају; - утврђују и стандардизују основни сет мера/сервиса на локалном нивоу (уколико је то могуће); - КОМС (прикупља примере добре праксе, обезбеђује глас младих о креирању, гради капацитете младих на локалном нивоу како би били укључени у процес израде сервиса на овом нивоу); - НАПОР (прикупља примере добре праксе, иницира нове сервисе/услуге, осигурава квалитет, гради капацитете пружалаца услуга); - Асоцијација КЗМ (прикупља примере добре праксе, обезбеђује услове за спровођење услуга, гради капацитете КЗМ како би ефикасно координисали субјекте на локалном нивоу); и - у сарадњи са МОС, заговарају код осталих министарстава и државних институција, како би се обезбедили услови за спровођење сервиса/услуга.
	МОС	<ul style="list-style-type: none"> - У сарадњи са савезима удружења, Асоцијацијом КЗМ и другим министарствима и државним институцијама, креира услове за спровођење сервиса/услуга; и - учествује у изради и стандардизацији нових сервиса.
	удружења младих и за младе и КЗМ	<ul style="list-style-type: none"> - Иницирају стварање и учествују у изради нових сервиса (на основу истраживања); - мапирају постојеће мере/сервисе на локалном нивоу као примере добре праксе, унапређују их и мултиплицирају; - учествују у утврђивању и стандардизацији основног сета мера/сервиса на локалном нивоу (уколико је то могуће). Иницијатива за израду нових сервиса може доћи и са локалног нивоа. Уколико постоји могућност за мултипликацију, остварује се сарадња са савезима удружења, Асоцијацијом КЗМ и МОС.

2.4. Мониторинг и евалуација модела сервиса	МОС	- Иницира целокупну евалуацију модела сервиса, у сарадњи са савезима удружења и Асоцијацијом КЗМ, обезбеђујући независан тим за евалуацију.
	савези удружења и Асоцијација КЗМ	- Пружају подршку при евалуацији модела сервиса; и - на основу спроведене евалуације, уколико је потребно, иницирају унапређење сервиса.
	пружаоци сервиса	- Спровode мониторинг услуга и учествују у евалуацији модела сервиса.

ОБЛАСТ 3: ИЗГРАДЊА СИСТЕМА И ИНФРА-СТРУКТУРЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ ЗА МЛАДЕ

Обезбеђивање простора за младе је веома значајно за спровођење омладинске политике. Тренутно не постоје системска решења за његово обезбеђивање. Постоје спорадични примери добре праксе на локалном нивоу, тамо где ЈЛС даје на коришћење простор за младе (канцеларија за младе, омладински клубови, омладински центари и сл). Такође, постоје установе, попут домова омладине, које нису у довољној мери препознате као субјекти за спровођење омладинске политике. Најчешће су препознате као установе за спровођење културних садржаја. Домови омладине могу се употебити и за шире спровођење омладинске политике, као и за обезбеђивање простора за рад удружења младих и за младе. Препорука је да ово питање буде једно од приоритета сарадње између МОС, удружења младих и за младе, њихових савеза, КЗМ и Асоцијација КЗМ. Важно је направити разлику између простора где млади учествују у услугама за младе и простора за рад удружења младих и за младе, где се млади слободно удружују и организују, те су они сами носиоци активности и промена у властитом окружењу, при чему простор за свакодневни рад најчешће представља највећи изазов. Важно је заговарати за обе врсте простора.

Омладинска политика у Србији развија се релативно брзо, што доноси и одређене потешкоће. Фокус се ставља на практичну примену и успостављање основа за спровођење омладинске политике, што доводи до различитих модела рада и квалитета. Из овог разлога, јавља се потреба за хармонизацијом и стандардизацијом структура и система, ради побољшања квалитета. Препорука је да МОС, у сарадњи са савезима удружења и Асоцијацијом КЗМ, иницира и координира ове процесе, док консултативни процес ради проналажења решења обухвата све релевантне субјекте.

Потребно је континуирано радити на јачању капацитета удружења младих и за младе, њихових савеза, КЗМ и Асоцијације КЗМ. Препорука је да ово поље буде предмет сарадње савеза удружења и Асоцијације КЗМ, уз подршку МОС. Посебно је важно да изградња капацитета буде планска, добро координисана и заснована на идентификованим потребама.

НАПОР, КОМС и Асоцијација КЗМ су тела која представљају глас младих, омладинских радника/ца и глас КЗМ. Постојећа структура знатно побољшава координацију на националном нивоу. Редовни

састанци доприносе транспарентности и учешћу субјеката у процесима доношења одлука. Важно је напоменути да легитимитет савеза удружења и Асоцијације КЗМ почива на њиховим чланицама и транспарентности пословања, што значи да су редовна комуникација и консултативни процеси са чланицама од кључног значаја. Препорука је да МОС обезбеди услове за ове процесе у мери у којој је то могуће.

Препоруке за унапређење и сарадњу

- Креирати системска решења за обезбеђивање простора за младе на локалном нивоу. Решавање овог питања захтева заговарање и блиску сарадњу са осталим надлежним министарствима и ЈЛС, где би МОС требало да има кључну улогу, уз учешће и подршку савеза и Асоцијације КЗМ, а преко њих и њихових чланица.
- Потребно је извршити анализу ефеката примене Уредбе о условима прибављања и отуђења непокретности непосредном погодбом, давања у закуп ствари у јавној својини поступком јавног надметања и прикупљања писмених понуда, ради њеног унапређења и боље примене на субјекте омладинске политике који спроводе омладинске активности.
- Препорука је да МОС, у сарадњи са савезима удружења и КЗМ, иницира и координира хармонизацију и стандардизацију структура и система за спровођење омладинске политике. Потребно је спроводити консултативне процесе са свим релевантним субјектима, како би се осигурало њихово учешће у процесима доношења одлука и проналажење најбољих решења. Заговарање за системска/законска решења пред надлежним министарствима и другим субјектима би требало да координира МОС, у сарадњи са релевантним савезом или Асоцијацијом КЗМ и другим релевантним субјектима.
- Потребно је да савези и Асоцијација КЗМ идентификују потребе својих чланица за изградњом капацитета, путем истраживања или консултација. Изградња капацитета треба да буде планска и координирана од стране савеза и Асоцијације КЗМ. Савези и Асоцијација КЗМ треба узајамно да се потпомажу у оквиру својих примарних поља делатности. Експертиза за изградњу капацитета се примарно налази у чланицама, али је могуће остварити изградњу капацитета и кроз сарадњу са међународним организацијама и учешћем у међународним скуповима и структурама. МОС потпомаже јачање капацитета обезбеђивањем „административних грантова“ савеза и Асоцијација КЗМ, стварањем могућности да

савези и Асоцијација КЗМ учествују у међународним скуповима и структурама, као и повременим обезбеђивањем средстава за изградњу капацитета путем јавних конкурса.

- Одржавати редовне састанке НАПОР-а, КОМС-а, Асоцијације КЗМ-а и МОС-а ради боље координације, веће транспарентности деловања и учешћа субјеката у процесима доношења одлука. Кроз јавне конкурсе за спровођење НСМ, важно је осигурати могућност редовне комуникације и консултативних процеса савеза и Асоцијације КЗМ са чланицама.

3. ИЗГРАДЊА СИСТЕМА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ ЗА МЛАДЕ

Задаци/области	Име субјекта	Улога
3.1. Обезбеђивање инфраструктуре за спровођење услуга за младе на локалном нивоу (простора за младе)	МОС, Министарство државне управе и локалне самоуправе, СКГО, ПССО	- Министарство омладине и спорта у сарадњи са савезима удружења и Асоцијација КЗМ и другим субјектима, иницира и заговара системска решења пред другим министарствима и релевантним субјектима за обезбеђивање простора за младе на локалном нивоу.
	савези удружења и Асоцијација КЗМ	- Иницирају и заговарају системска решења пред МОС-ом и другим релевантним субјектима за обезбеђивање простора за младе на локалном нивоу; и - заговарају да простори за младе буду у складу са политиком о заштити деце и младих.
	удружења младих и за младе, КЗМ	- Иницирају и заговарају системска решења у сарадњи са савезима пред МОС-ом и другим релевантним субјектима за обезбеђивање простора за младе на националном и локалном нивоу; и - заговарају, кроз савезе или у сарадњи са савезима, да простори за младе буду у складу са политиком о заштити деце и младих.
3.2. Хармонизација и стандардизација структура и система за спровођење политике за младе	савези удружења и Асоцијација КЗМ	Савези удружења и Асоцијација КЗМ сарађују у циљу хармонизације и стандардизације структура и система за спровођење политике за младе. - КОМС - Примарно задужен за креирање механизма за учешће младих у процесима доношења одлука. - НАПОР - Примарно задужен за сервисе/услуге (омладински рад) и осигурање квалитета.

		<p>- Асоцијација КЗМ - Примарно задужена за стандардизацију рада КЗМ и креирање услова за спровођење услуга и ефикасну координацију субјеката на локалном нивоу.</p> <p>Савези, кроз консултативни процес са својим чланицама и релевантним субјектима, истражују примере добре праксе, спроводе истраживања и дају моделе препорука за хармонизацију и стандардизацију структура, а такође и заговарају њихову примену.</p>
	МОС	<p>- МОС, у сарадњи са савезима удружења и Асоцијацијом КЗМ, иницира процесе и активно учествује у њима;</p> <p>- заговара, пред другим министарствима, и за измене и допуне закона, подзаконских аката, стратешких докумената како би се хармонизовала и стандаризовала структура за спровођење омладинске политике .</p>
	удружења младих и за младе, други субјекти омладинске политике	<p>- Сарађују са савезима удружења и Асоцијацијом КЗМ у циљу хармонизације и стандардизације структура и система за спровођење политике за младе, директним учешћем у радним телима; и</p> <p>- истражују примере добре праксе, спроводе истраживања и дају моделе препорука за хармонизацију и стандардизацију структура, заговарају њихову примену, у сарадњи са савезима, МОС и другим релевантним субјектима како би се осигурала координација иницијатива.</p>
3.3. Јачање капацитета удружења младих за младе и њихових савеза	савези удружења и Асоцијација КЗМ	<p>- Истражују потребе за изградњом капацитета својих чланица;</p> <p>- проналазе експертизу унутар својих чланица, у другим савезима и Асоцијацији КЗМ, интернационалним организацијама или независним стручњацима, како би обезбедили јачање капацитета; према потреби, могућа је и сарадња са МОС; и</p> <p>- граде сопствене капацитете путем учешћа у интернационалним скуповима/обукама и сл.</p>

	удружења младих, за младе и КЗМ, други субјекти	<p>- Учествују у идентификовању потреба за изградњом капацитета;</p> <p>- учествују у процесима изградње капацитета;</p> <p>- пружају обуке/тренинге у складу са сопственим капацитетима и идентификованим потребама; и</p> <p>- делегирају представнике који учествују у процесима идентификације потреба, креирању програма за јачање капацитета, интернационалним скуповима и обукама.</p>
	МОС	<p>- Обезбеђује основне ресурсе за функционисање и изградњу капацитета савеза и удружења младих и за младе, КЗМ и других субјеката кроз јавне и транспарентне конкурсе; и</p> <p>- прослеђује савезима интернационалне и националне позиве који могу допринети изградњи капацитета савеза и њихових чланица, као и других субјеката омладинске политике из цивилног друштва.</p>
3.4. Обезбеђивање простора за дијалог и учешће у процесима доношења одлука између ресорног министарства, удружења младих и за младе, КЗМ и њихових репрезентативних савеза	савези удружења и Асоцијација КЗМ	<p>- Одржавају редовне састанке КОМС-а, НАПОР-а и Асоцијације КЗМ-а, ради боље координације и употребе ресурса;</p> <p>- одржавају консултативни процес са организацијама чланицама у циљу:</p> <p>а) заговарања за унапређење механизма, политика за спровођење политике за младе,</p> <p>б) боље координације, хармонизације процеса, употребе ресурса и размена информација;</p> <p>- савези одржавају редовне састанке са представницима МОС-а у циљу:</p> <p>а) заговарања за унапређење механизма, политика за спровођење политике за младе,</p> <p>б) боље координације, хармонизације процеса, употребе ресурса и размена информација.</p>
	МОС	<p>- Одржава редовне састанке између КОМС-а, НАПОР-а и Асоцијације КЗМ-а ради боље координације, хармонизације процеса, и размена информација;</p> <p>- пружа подршку за консултативне процесе савеза и Асоцијације КЗМ-а са њиховим чланицама.</p>

ОБЛАСТ 4: КВАЛИТЕТ ПРОГРАМА ОМЛАДИНСКОГ РАДА И ПРЕПОЗНАВАЊЕ ЗАНИМАЊА

НАПОР се, са својим чланицама, примарно бави осигурањем квалитета омладинског рада, његовим признавањем, као и препознавањем занимања. Србија је, у овом пољу, постала пример добре праксе у региону и на европском нивоу. НАПОР је развијао механизме кроз широк консултативни процес са релевантним субјектима, а у партнерству са МОС. Многи механизми за осигурање квалитета су развијени, спроводе се у пракси и углавном су стекли друштвено препознавање.

Највећи изазов је формално препознавање кроз стратешке законске оквири и то: а) препознавање омладинског рада у ширем контексту (од стране других министарстава); б) препознавање важности осигурања квалитета; в) препознавање развијених механизма.

Имајући у виду тренутну ситуацију, очекује се најтешња сарадња између МОС-а и НАПОР-а, уз подршку КОМС-а и Асоцијације КЗМ-а.

Препоруке за унапређење и сарадњу

- Препорука је да НАПОР и МОС наставе сарадњу, фокусирајући се на:
  - а) проналажење стратешко-правних оквира за препознавање важности осигурања квалитета и механизма у оквиру омладинске политике, од националног до локалног нивоа;
  - б) спровођење истраживања фокусираних на потенцијал и учинковитост омладинског рада;
  - в) заговарање код других релевантних субјеката за препознавање омладинског рада и занимања;
  - г) заговарање за увођење формалног образовања у области омладинског рада.

У односу на покрајински ниво, НАПОР треба да унапреди сарадњу са Покрајинским секретаријатом за спорт и омладину.

- Потребно је такође продубити сарадњу НАПОР-а и Асоцијације КЗМ-а у циљу заговарања за препознавање осигурања квалитета и постојећих механизма на локалном нивоу (нпр. кроз јавне конкурсе за спровођење ЛАП-а).
- НАПОР и КОМС у овој области сарађују на заговарању за препознавање омладинског рада и важности осигурања квалитета из позиције гласа младих.

4. КВАЛИТЕТ ПРОГРАМА ОМЛАДИНСКОГ РАДА И ПРЕПОЗНАВАЊЕ ЗАНИМАЊА		
Задаци/области	Име субјекта	Улога
4.1. Осигурање квалитета програма омладинског рада, укључујући развој механизма и спровођење истих	НАПОР	- Иницира и координира процесе креирања механизма кроз консултативни процес са својим чланицама и релевантним субјектима; - спроводи релевантна истраживања; - координира процес спровођења механизма за осигурање квалитета и гради капацитете кроз експертизу својих чланица; а - чланице НАПОР-а учествују у изградњи капацитета и спроводе механизме.
	МОС	- Учествује и подржава креирање механизма и њихово спровођење; и - пружа подршку при успостављању контаката са релевантним субјектима (примарно другим министарствима, по потреби).
	КОМС, Асоцијација КЗМ	- КОМС, који представља глас младих, и Асоцијација КЗМ, који представља глас КЗМ, учествују у консултативним процесима као релевантни субјекти.
4.2. Препознавање важности осигурања квалитета програма омладинског и препознавање механизма	НАПОР	- Заједно са својим чланицама заговара релевантне субјекте за препознавање важности осигурања квалитета на свим нивоима; - учествује у изменама и допунама стратешких и законодавних оквира за препознавање важности квалитета и развијених механизма; и - усклађује механизме са стратешким и законодавним оквирима.
	МОС	- У сарадњи са НАПОР-ом, проналази стратешке и законодавне оквири за осигурање квалитета; - препознаје механизме за осигурање квалитета кроз јавне конкурсе за спровођење НСМ; и - пружа подршку НАПОР-у у процесу заговарања релевантних субјеката.
	Асоцијација КЗМ	- Заједно са НАПОР-ом и МОС-ом заговара за препознавање механизма за осигурање квалитета на локалном нивоу (препознавање механизма кроз јавне конкурсе за спровођење ЛАП-а).
	КОМС	- Из позиције гласа младих заговара релевантне субјекте о важности квалитетних услуга за младе.

4.3. Препознавање занимања омладинског рада	НАПОР, МОС,	- НАПОР, у сарадњи са МОС-ом, спроводи истраживања о потенцијалу омладинског рада: - МОС и НАПОР заговарају релевантне субјекте за увођење занимања омладинског рада у национални оквир класификација занимања; - МОС и НАПОР заговарају релевантне субјекте за препознавање важности занимања у различитим областима (здравље, запошљавање, социјална питања и сл); - НАПОР, у сарадњи са МОС-ом и чланицама НАПОР-а, заговара за увођење формалног образовања у области омладинског рада.
	КОМС и Асоцијација КЗМ	- КОМС, који представља глас младих, и Асоцијација КЗМ, који представља глас КЗМ, заговарају за важност занимања у области омладинског рада.
4.4. Учешће удружења младих и за младе у изради релевантних политика, као и заговарање за побољшање услова за развој младих из позиције омладинског рада	НАПОР	- Из стручне перспективе омладинског рада, НАПОР и његове чланице учествују у изради релевантних политика, стратегија и закона. Ово такође укључује учешће у на релевантним скуповима на интернационалном нивоу.

ОБЛАСТ 5: АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ У ПРОЦЕСИМА ДОНОШЕЊА ОДЛУКА

Активно учешће младих је кључ успешног развоја сваког друштва. Оно треба да се заснива на постојању и стварању права, могућности и простора, као и на пружању подршке младима како би били укључени у процесе доношења одлука на свим нивоима. Важно је да младима буду доступне правовремене информације о активностима у које могу да се укључе, како би могли да утичу на одлучивање у областима значајним за њихов живот и развој.

Активно учешће се остварује на различите начине и посредством различитих механизма. Најчешћи су активизам, волонтирање и вршњачка едукација, затим чланство у удружењима младих и за младе, синдикатима или подмлацима политичких партија и сл. Изразито је значајно да се младима омогући да учествују у процесима доношења одлука на свим нивоима одлучивања, као и да им се пружа подршка да се активно залажу у процесима израде политика и стратегија које се односе на њих. На тај начин, осигурава се да политике и стратегије рефлектују стварне потребе младих, а једино тако је могуће постављати развојне циљеве. Поред тога, важно је да друштво ствара моделе подршке развоју и укључивању младих, као и да осигура подстицајну средину за развој капацитета младих, како би се они оснажили да на најефикаснији начин допринесе укупном друштвеном прогресу. Најважнију улогу у тим процесима имају удружења која спроводе омладинске активности, као и канцеларије за младе на локалном, и њихови савези на националном нивоу (КОМС и НАПОР). Савези, уз подршку Асоцијације КЗМ, имају важну улогу која се огледа у подршци младима и њиховом развоју. Њихова најзначајнија улога јесте да осигурају да се глас младих чује, да се за њихова права заговара и да се она промовишу у јавности.

Посредствомовихструктура,каоипоштовањемСмерницазаукључивање организација цивилног друштва у процес доношења прописа и примену мера предвиђених Националном стратегијом за подстицајно окружење за развој цивилног друштва у Р. Србији, осигуравају се ефикасни механизми који младима омогућавају активно укључивање у процесе доношења одлука, као и стварно учешће засновано на развијеним капацитетима младих. КОМС, као највише независно репрезентативно тело младих, има фронталну улогу у заштити права младих, али и највећу одговорност у стварању могућности за активно учешће младих у процесима доношења одлука. Поред КОМС-а, важну улогу имају и удружења младих и за младе, која кроз своје активности укључују младе

у локалне заједнице кроз програме волонтирања, мобилности и развоја индивидуалних капацитета.

Основни изазов са којим се суочавају тела која на националном нивоу репрезентују младе јесте непостојање одрживих модела и структура за укључивање младих у процесе доношења одлука, као и непостојање праксе да се млади редовно укључују у консултативне процесе.

Потребно је увидети могућност примене структура и модела који осигуравају одрживост. У том процесу треба ставити посебан акценат на међусекторску сарадњу свих субјеката омладинске политике, како би се искористили сви постојећи ресурси и усагласило деловање.

Основни изазов представља и неадекватна функционалност постојећих структура за доношење одлука у којима учествују млади.

Препоруке за унапређење и сарадњу:

- Унапредити сарадњу између МОС-а и савеза удружења младих и за младе (КОМС-а и НАПОР-а), Асоцијације КЗМ-а и других субјеката омладинске политике како би се осигурала заступљеност младих у процесима доношења одлука.
- Унапредити међусекторску сарадњу зарад изградње капацитета младих за учешће у процесима доношења одлука (пример: оснаживање младих за ове процесе кроз укључивање активног учешћа у курикулум Грађанског васпитања/образовања) и пружања веће подршке промоцији учешћа младих, па тиме и подстицању младих на активно учешће.
- Ојачати постојеће механизме и структуре за учешће младих у процесима доношења одлука и увести нове, на основу примера добре праксе (као што је ко-мемаџмент), како би се остварила већа ефикасност и повећао проценат учешћа младих у процесима доношења одлука значајним за њих.
- Ојачати сарадњу између савеза удружења младих и за младе (КОМС-а и НАПОР-а) и Асоцијације КЗМ-а, креирати моделе сарадње савеза са другим субјектима омладинске политике како би се осигурало активно учешће младих на свим нивоима и у свим областима значајним за њих, као и зарад заговарања, да би се глас младих чуо када се на институционалном нивоу доносе одлуке од значаја за младе.

- Осигурати подршку ресорног министарства за младе за континуирано функционисање репрезентативних структура зарад одрживости програма за јачање капацитета удружења која спроводе омладинске активности како би се омогућило информисање и едукација младих, али и створиле прилике да млади активно учествују у процесима доношења одлука посредством удружења младих и за младе и њихових савеза (КОМС-а и НАПОР-а).

5. УЧЕШЋЕ МЛАДИХ У ПРОЦЕСИМА ДОНОШЕЊА ОДЛУКА		
Задаци/области	Име субјекта	Улога
5.1. Успостављање механизма и структура за учешће младих у процесима доношења одлука	КОМС	- Иницира успостављање механизма за учешће младих у процесима доношења одлука; - предлаже моделе начина учешћа младих у процесима доношења одлука; - заговара за успостављање механизма и структура за учешће младих у процесима доношења одлука; - преноси примере и искуства добре праксе са међународног нивоа у овој области; - остварује партнерства са релевантним субјектима надлежним за успостављање ових механизма; и - редовно консултује и укључује удружења младих и за младе у ове процесе.
	Удружења младих и за младе	- Иницирају успостављање механизма за учешће младих у процесима доношења одлука; - предлажу моделе начина учешћа младих у процесима доношења одлука; - заговарају за успостављање механизма и структура за учешће младих у процесима доношења одлука; - преносе примере и искуства добре праксе са међународног нивоа у овој области; - у сарадњи са репрезентативним савезима, остварују партнерства са релевантним субјектима надлежним за успостављање ових механизма; и - редовно консултују и укључују своје чланове и кориснике у ове процесе.
	Савет за младе	- Доноси саветодавна мишљења и препоруке за успостављање механизма за учешће младих у процесима доношења одлука на свим нивоима; и - подстиче међусекторску сарадњу како би се осигурало учешће младих у процесима доношења одлука у раду других министарстава и институција.

	МОС	<ul style="list-style-type: none"> - Осигурава успостављање одрживих механизма и структура за учешће младих у процесима доношења одлука; - обезбеђује подршку за континуирано и неометано функционисање ових структура и механизма; - координира међусекторску сарадњу на успостављању ових механизма и структура; - редовно консултује и укључује представнике младих у ове процесе; и - осигурава примену добрих пракси и искустава са међународног нивоа.
5.2. Изградња капацитета младих (удружења младих и за младе) за учешће у процесима доношења одлука	КОМС	<ul style="list-style-type: none"> - Организује редовне едукације младих у циљу њиховог оснаживања за учешће у процесима доношења одлука; - информисе младе о могућностима и правима учешћа у овим процесима; - обезбеђује изградњу капацитета кроз пружање прилике младима да директно учествују у процесима доношења одлука; и - промовишу примере добре праксе за учешће младих у процесима доношења одлука и заговара за њихову ширу примену.
	МОС	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбеђује подршку за програме и пројекте изградње капацитета младих за учешће у процесима доношења одлука; - обезбеђује изградњу капацитета кроз пружање прилике младима да директно учествују у процесима доношења одлука; и - обезбеђује подршку других министарстава и институција за изградњу капацитета младих у овим процесима (пример: активно учешће у курикулуму Грађанског васпитања/образовања).
	удружења младих и за младе	<ul style="list-style-type: none"> - У сарадњи са КОМС-ом обезбеђује подршку других министарстава и институција за изградњу капацитета младих у овим процесима (пример: активно учешће у курикулуму Грађанског васпитања/образовања); - промовишу примере добре праксе за учешће младих у процесима доношења одлука и заговара за њихову ширу примену у сарадњи са КОМС-ом; - организују едукације младих са циљем њиховог оснаживања за учешће у процесима доношења одлука; и

		- информисе младе о могућностима и правима учешћа у овим процесима.
	Асоцијација КЗМ	- Пружа подршку у информисању о стању на терену; и - подстиче комуникацију међу субјектима.
	НАПОР	- Изграђује капацитет удружења младих и за младе која спроводе омладински рад тако да кроз програме омладинског рада оснажују младе за активно учешће.
5.3. Изградња капацитета структура за доношење одлука у којима учествују млади	КОМС	- Обезбеђује едукацију и информације за осигурање функционалности ових структура (нпр. семинари за чланове Савета за младе).
	удружења младих и за младе	- Обезбеђује едукацију и информације за осигурање функционалности ових структура.
	МОС	- Обезбеђује подршку за едукацију и пружа информације за осигурање функционалности ових структура.
	Асоцијација КЗМ	- Обезбеђује податке о постојању и раду Савета за младе; - омогућава несметану комуникацију са локалним КЗМ; и - промовише важност изградње капацитета код чланица.
5.4. Учешће младих у процесима доношења одлука у односу на релевантне политике	КОМС	<ul style="list-style-type: none"> - Промовише могућности за учешће међу младима; - подстиче младе да узму учешће у овим процесима; - осигурава избор представника младих за учешће у процесима доношења одлука; и - осигурава разматрање тема које млади препознају као значајне.
	МОС, друга министарства и институције	Осигурава заступљеност младих у процесима доношења одлука путем: <ul style="list-style-type: none"> - позива на избор младих у структуре које се формирају са циљем доношења одлука; - позивање представника младих да узму учешће у свим релевантним процесима; - организовање консултативних процеса са младима; и - промовисање могућности за учешће младих.

удружења младих и за младе	<ul style="list-style-type: none"> - Промовише могућности за учешће међу младима; - подстиче младе да узму учешће у овим процесима; - делегирају младе за учешће у овим процесима; - кроз репрезентативна тела предлажу разматрање тема које млади препознају као значајне; и - предлажу препоруке на основу искустава и стања на терену.
Асоцијација КЗМ	<ul style="list-style-type: none"> - Предлагају препоруке на основу искустава и стања на терену.

ОБЛАСТ 6: ФУНКЦИОНАЛНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ ЗА МЛАДЕ

Локална канцеларија за младе, као део јединице локалне самоуправе, стара се о осигуравању повољног окружења за институционални развој омладинске политике на локалном нивоу. Из националне (и покрајинске) перспективе, препозната је као први институционални партнер за спровођење НСМ на локалном нивоу.

Поред сарадње са свим локалним субјектима, тежи да укључи младе у систем омладинске политике на локалном нивоу, а као део институционалне подршке свим грађанима стара се и о неорганизованим младима кроз различите сервисе локалне самоуправе.

Различити институционални, демографски, економски, административни, персонални и географски фактори утичу на позиционирање КЗМ у оквиру локалне самоуправе, њену одрживост и квалитет њеног рада. Подсетимо, када је 2007. године образован МОС, постојало је само 5 локалних КЗМ, а данас их има око 140. Овако велики број канцеларија је, са једне стране, успех у досеги институционалне подршке младима до локалног нивоа, међутим, од самог почетка и из различитих разлога, пажња није усмеравана на квалитет и институционалну одрживост. Поред овога, досадашња пракса намеће низ изазова који онемогућавају несметан рад и функционалност локалних КЗМ.

Изазов 1. КЗМ су саставни део локалне самоуправе и само од ње зависи на који начин ће КЗМ бити административно, правно и формално препознате у оквиру ЈЛС. Устав Републике Србије не препознаје младе као приоритетну област, а Закон о локалној самоуправи не говори експлицитно о младима, тако да је на локалној самоуправи да сама дефинише да ли ће КЗМ постојати или не. Из овога произлази неколико додатних изазова. КЗМ су веома осетљиве на политичке промене. Након последњих избора, велики број координатора више није у КЗМ. Тиме се процес учења прекида, а одрживост се доводи у питање. (МОС и други партнери су у последњих неколико година уложили велика средства у оснаживање капацитета локалних координатора). Административна нерешеност систематизације радног места координатора/ке КЗМ такође ставља одрживост под знак питања. Осим тога, различите локалне самоуправе су, према сопственом нахођењу, различито решавале систематизацију радних места или саму позицију координатора/ке.

Препорука: Успоставити сарадњу и комуникацију између надлежних министарстава и покренути питање механизма омладинске

политике кроз административне оквире ЈЛС. Укључити представнике локалних самоуправа, КОМС-а, НАПОР-а и Асоцијације КЗМ-а у овај процес.

Локални координатори су покренули иницијативу за креирање Асоцијације КЗМ (удружење градова и општина које имају КЗМ) која би једним делом била подршка локалним КЗМ у њиховом свакодневном раду, док би се, другим делом, бавила питањима преношења добрих пракси, истраживањима, покретањем иницијатива КЗМ и била представничко тело канцеларија. Иако формално и правно постоји, конкретан рад на терену изостаје. Асоцијација наилази на велике изазове, што је случај код великих мрежа, те овај изазов треба превазићи како би све три мреже и њихови чланови/корисници могли да рачунају на њих. Потребно је радити на оснаживању Асоцијације КЗМ-а како би спровела своје идеје на локалном нивоу и заиста била глас локалних КЗМ.

Препоруке за унапређење и сарадњу

- Успоставити сарадњу и комуникацију између надлежних министарстава и покренути питање механизма омладинске политике кроз административне оквире ЈЛС. Укључити представнике локалних самоуправа, КОМС-а, НАПОР-а и Асоцијације КЗМ-а у овај процес.
- Интензивирати комуникацију са локалним КЗМ, директним сусретима идентификовати потребе локалних КЗМ, спроводити истраживања потреба на терену и усклађивати их са могућностима Асоцијације КЗМ-а. Читав процес требало би спроводити у сарадњи са МОС-ом, КОМС-ом и НАПОР-ом и уз њихову подршку.

6. ФУНКЦИОНАЛНЕ ЛОКАЛНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ ЗА МЛАДЕ		
Задаци/области	Име субјекта	Улога
6.1. Успостављање система и стандардизација за рада канцеларија за младе	МОС	- Покреће иницијативу за законско регулисање КЗМ у Закону о локалним самоуправама у сарадњи са Министарством за државну управу и локалну самоуправу, Асоцијацијом КЗМ-ом, представницима ЈЛС, НАПОР-а КОМС-а и СКГО.
	Асоцијација КЗМ	- Детаљно истражује стање на терену и испитује најбоље моделе.
	КЗМ	СКГО
6.2. Изградња капацитета рада КЗМ	Асоцијација КЗМ	- Истражује потребе локалних КЗМ у сарадњи са мрежама, појединцима и институцијама; - дистрибуира податке и омогућава преливање добрих пракси; - усклађује постојеће стандарде рада КЗМ са праксом на терену; - спроводи обуке за локалне координаторе/ке у сарадњи са КОМС-ом и НАПОР-ом, и - оснажује капацитете Асоцијације КЗМ-а.
	НАПОР	- Пружа експертизу и подршку настојањима ка одрживим КЗМ; и - пружа методологију за креирање обука локалних координатора/ки.
	КОМС	- Пружа експертизу и подршку настојањима ка одрживим КЗМ.
	МОС	- Осигурава комуникацију са представницима ЈЛС; - омогућавање сарадњу све три мреже; и - пружа техничко -материјалну подршку.
6.3. Учешће КЗМ у изради релевантних политика и заговарање за побољшање услова за развој младих из позиције локалних самоуправа (КЗМ)	Асоцијација КЗМ	- Заговара за препознавање КЗМ и промоцију уз партнерски рад са КОМС-ом и НАПОР-ом; - директна комуницира са локалним КЗМ; и - оснажује локалне КЗМ у складу са потребама.
	МОС	- Пружа подршку у заговарању улоге КЗМ код ЈЛС и надлежних министарстава.
	ЈЛС	- Омогућавање и осигуравање функционисања елемената омладинске политике на локалу и целокупног механизма

Прилог II

ДЕФИНИСАЊЕ УЛОГА РЕЛЕВАНТНИХ СУБЈЕКТА ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ И ПРЕПОРУКЕ ЗА САРАДЊУ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

ОБЛАСТ 1: ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МЛАДЕ - ЛАП

ЛАП за младе је кључни стратешки општински/градски документ који дефинише приоритетне области за младе и мере/активности које одговарају на специфичне потребе младих те средине. Локалним акционим планом обезбеђује се допринос спровођењу циљева и приоритета НСМ на локалном нивоу, као и других секторских стратегија које утичу на живот младе особе (нпр. локални акциони планови за децу, омладинско предузетништво, стратегија за развој здравља младих, запошљавања итд). ЈЛС преко КЗМ покреће процес израде и усвајања документа који је у складу са документом на националном нивоу, укључујући све битне субјекте који се директно или индиректно баве младима у локалној средини. У интересу ЈЛС је да се овај процес спроводи у што ширем консултативном процесу. У већем броју случајева, механизми учешћа свих субјеката нису довољно разрађени што се огледа или у непостојању заступничких тела младих (локални КОМ), нефункционалности и неукључености постојећих (савет за младе, ученички парламент) и запостављање субјеката који су веома битни за ове процесе (подмлаци политичких странака).

Након усвајања, јавља се изазов у виду буџета за спровођење. Велики број ЈЛС не обезбеђује ни минимум препоручених стандарда за износ буџета за младе, а тамо где је то случај, често се дешава да буџет не буде утрошен или уопште алоциран за коришћење. Постоје два начина да се ово превазиђе: бољом комуникацијом и сарадњом међу субјектима ЈЛС (КЗМ, члан већа, савет за младе) и тражењем алтернативних извора средстава код других донатора и приватног сектора. Препорука је да се компаније из приватног сектора позивају на друштвено одговорно пословање, а за ово би требало да буде задужена КЗМ у сарадњи са чланом већа, саветом за младе и локалним удружењима. Програмско буџетирање ствара додатне потешкоће, и то не само у сектору младих, те је потребно обезбедити обуке за координаторе за креирање програмских буџета.

Спровођење самог документа је различито у различитим општинама и градовима, као и саме поставке КЗМ. У местима где постоји развијен цивилни сектор, пракса је да се расписују јавни конкурси и да се на тај начин испуњавају циљеви ЛАП-а. У местима где то није случај, где не постоје конкурси, КЗМ саме располажу буџетом, а активности се спроводе без јасног механизма, са и без локалних партнера.

Праћење и вредновање реализације ЛАП-а носи изазове који зависе од величине града/општине, развијености цивилног сектора и сл. Осим у неколицини градова, овај елемент се посматра квантитативно. Поставља се и питање одговорности над праћењем и вредновањем. Препорука је да се за овај посао на посебном конкурсном одреди удружење или да ЈЛС креира посебну мултисекторску комисију.

Препоруке за унапређење и сарадњу

- Креирање ЛАП-а би требало да буде отворено за све субјекте и у тај процес би требало активно укључивати све субјекте кроз радну групу или шире елементе процеса. Потребно је осигурати добру промоцију и информисање свих субјеката о процесу креирања ЛАП-а.
- Обезбедити обуке намењене координаторима, како за тражење алтернативних извора финансирања, тако и за писање програмског буџета и подстицање боље координације субјеката на локалном нивоу.
- Креирање механизма путем којих удружења конкуришу за ЈЛС. Тамо где то није могуће, потребно је успоставити бољу сарадњу са локалним институцијама које директно или индиректно раде са младима и креирати механизам који може да се прати. Асоцијација КЗМ, НАПОР и КОМС могу имати врло важну улогу у овим процесима.
- Путем посебног конкурса, одредити удружење за евалуацију и мониторинг или креирати посебну комисију (од стране ЈЛС уз учешће представника цивилног друштва). Изузетно је важно да постоје транспарентни критеријуми за добијање конкурса или квалификовање за учешће у комисији, а који се тичу експертизе у мониторингу и евалуацији.

1. ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МЛАДЕ		
Задаци/области	Име субјекта	Улога
1.1. Креирање и усвајање локалног акционог плана за младе	ЈЛС – јединица локалне самоуправе	ЈЛС је задужена за израду и усвајање ЛАП-а. Локална самоуправа преко КЗМ координира процес и обезбеђује учешће релевантних субјеката. Ово подразумева формирање радне групе која је сачињена од релевантних субјеката (млади, удружења, институције, представници других сектора итд), која креира нацрт и прикупља сугестије добијене кроз консултативни процес и истраживање потреба младих на локалном нивоу. Креирање ЛАП-а се обавља у складу са евалуацијом претходног ЛАП-а.
	члан општинског/градског већа/начелник	Осигурава да процес буде видљив међу осталим секторима, заговара важност процеса, обезбеђује несметаност процеса.
	КЗМ – канцеларија за младе	КЗМ осигурава спровођење широког консултативног процеса који укључује младе, удружења и друге релевантне субјекте. Стара се о целокупном процесу, као и о комуникацији са надлежним секторима у оквиру локалне самоуправе.
	удружења младих и за младе и њихови савези	Активно учествују у радној групи и у консултативном процесу, осигуравају механизме за учешће младих у доношењу одлука и креирају методологије истраживања.
	остали релевантни субјекти: локалне институције, установе, одељења, сектераријати и сл.	Делегирају своје представнике и активно учествују у радној групи за израду документа, у истраживању, заговарању и промовисању процеса.
	савет за младе	Учествује у радној групи, истраживању, заступа процес и усвајање документа на скупштини, дају формално правно мишљење о документу пред одборницима.
	подмлаци политичких странака	Учествују у радној групи, заговарају процес у савету за младе, скупштини, као и у матичним организацијама.

	млади	Учествују у истраживању, јавним расправама, самостално и преко представничких тела – ученичких парламената, савета за младе и удружења.
1.2. Обезбеђивање средстава за ЛАП	ЈЛС	- Скупштинско усвајање буџета у складу са потребама на локалном нивоу и минимумом препоручених стандарда; и - обезбеђивање засебне буџетске ставке за реализацију ЛАП-а.
	члан већа	Заговара буџет и буџетске линије међу осталим секторима у локалној самоуправи и на скупштини.
	КЗМ	- Конкурише код других донатора и - креира програмски буџетски план.
	савет за младе	- Остварује комуникацију са осталим субјектима и - заговара буџет на скупштини.
	Удружења младих и за младе	- Заговарају буџет кроз представничка тела и - учествују у проналажењу алтернативних извора финансирања.
	приватни сектор	Промоција друштвено одговорног пословања и обезбеђивање екстерних извора финансирања.
1.3. Координација спровођења ЛАП-а	КЗМ	- Објављује и спроводи конкурсе за имплементацију ЛАП-а, и - обезбеђује комуникацију свих субјеката испред ЈЛС ради административне подршке у координацији.
1.4. Спровођење ЛАП-а	КЗМ	- Спроводи ЛАП самостално и/или у сарадњи са локалним, регионалним и националним субјектима; и - у случају конкурсне реализације, прати административне послове.
	удружења	аплицирање на конкурсе код ЈЛС
	локални субјекти	Усклађивање планирања и спровођења својих мера и активности у складу са ЛАП-ом
1.5. Мониторинг и евалуација ЛАП-а	савет за младе	-заговарање стање на скупштини у делу када је процена сачињена - иницира формирање комисије за ревизију, по могућству независне
	радна група за израду ЛАП-а	прати спровођење ЛАП-а

	независна комисија	сачињена на транспарентан начин од компетентних представника локалне самоуправе, удружења, институција и других субјеката из домена омладинске и других локалних политика која спроводи активности у складу са дефинисаном методологијом и процедурама
	Удружења младих и за младе	- посебним конкурсом за евалуацију и мониторинг - редовно извештавање о испуњености циљева пројеката, укључујући интерну евалуацију пројеката и уколико су у могућности, екстерну евалуацију

ОБЛАСТ 2 : ПРОСТОР ЗА МЛАДЕ

Простор за младе представља интегралну компоненту система омладинске политике на локалном нивоу. Ова компонента најчешће недостаје у локалним самоуправама. Обезбеђивање простора је веома значајно за спровођење омладинске политике, али тренутно не постоје системска решења овог проблема. Постоје спорадични примери добре праксе на локалном нивоу, тамо где ЈЛС даје на коришћење простор за младе (канцеларија за младе, омладински клубови, омладински центри и сл). Такође, постоје установе, попут домова омладине, које нису у довољној мери препознате као субјекти за спровођење омладинске политике. Чешће су препознати као установе за спровођење културних и спортских садржаја, али се могу употребити и за шире спровођење омладинске политике, као и за обезбеђивање простора за рад удружења младих и за младе. Препорука је да ово питање буде један од приоритета сарадње на нивоу ЈЛС, МОС, удружења младих и за младе, њихових савеза, КЗМ и Асоцијација КЗМ.

У КЗМ-у се могу спроводити сервиси и услуге за младе али КЗМ треба да тежи томе да координира спровођење ЛАП-а и рад субјекта на локалном нивоу, а други релевантни субјекти на локалном нивоу би требало да буду носиоци услуга за младе. Ипак, у мањим срединама ово није увек могуће, али је препорука да се томе тежи. Такође, уколико постојећа КЗМ већ има добро успостављене сервисе за младе, препорука је да се тежи успостављању омладинског клуба или центра, уз напомену да се нипошто не сме занемарити примарна функција КЗМ на локалном нивоу, а то је координација спровођења ЛАП-а.

Препоруке за унапређење и сарадњу

- Приоритетизација покретања функционалног простора за младе, уз предуслов сарадње ЈЛС, КЗМ, удружења младих и локалних институција.
- Успостављање механизма из помоћ којег КЗМ координира сервисима, али их не спроводи, већ ту одговорност на себе преузимају локална удружења и институције.
- Поред простора за младе на нивоу општине, уколико постоји потреба, ЈЛС одређује просторе за удружења младих и за младе, где она могу несметано обављати свој свакодневни рад.

2. ПРОСТОР ЗА МЛАДЕ		
Задаци/области	Име субјекта	Улога
2.1. Осигуравање простора за младе	ЈЛС	- Омогућава уступање простора за потребе омладинског клуба, центра или дома; - осигурава формални и правни основ за коришћење простора; - осигурава материјалне, логистичке и техничке услове за рад; и - осигурава услове за остваривање програмског рада простора.
	члан већа	- Заговара формирање и рад простора за младе у другим секторима ЈЛС, пред институцијама, донаторима и у оквиру приватног сектора; и - координира могућности ЈЛС и потребе локалне заједнице.
	КЗМ	- Заговара формирање и рад простора; - истражује правне и формалне могућности за креирање простора, у сарадњи са локалним субјектима; - креира модалитете рада простора у сарадњи са удружењима; и - координира спроводиоце програма или одређује други модел управљања (удружење или конзорцијум удружења који координирају радом клуба/центра).
	удружења	- Заговарају формирање простора за младе; - заговарају уступање простора удружењима на коришћење у свакодневном раду; и - активно учествују у креирању модалитета рада и дефинисању услова за учешће у коришћењу простора.

	месне заједнице	Омогућавају уступање простора за потребе омладинског клуба, центра или дома.
	савет за младе	- Заговара потребу за формирањем простора за младе на скупштини и - даје мишљење о постигнутим резултатима, квалитативним и квантитативним оценама.
	приватни сектор и други донатори	- Учествују у покретању простора кроз различите донаторске програме и - заговарају покретање различитих бизнис (предузетничких) програма у оквиру простора за младе.
2.2. Координација сервиса/ активности	ЈЛС	Осигурава радно место координатора простора за младе чиме се великим делом обезбеђује одрживост.
	КЗМ	- Има кључну улогу у координацији сервиса и активности у сарадњи и одрживом партнерству са локалним удружењима и другим спроводиоцима активности; - креира формални оквир (нпр. меморандуме о сарадњи) за спровођење сервиса и активности ради дефинисања одговорности; - одржава комуникацију са доносиоцима одлука, видљивост постојања простора и текућих програма; - осигурава несметан рад простора; и - осигурава транспарентан конкурс за спроводиоце услуга и активности.
2.3. Спровођење сервиса/ активности у простору за младе (омладински центар/ омладински клуб/ дом младих)	удружења	- Удружења која су изабрана на јавном конкурс и на основу унапред дефинисаних критеријума а која имају искуства у у датој приоритетној области спроводе сервисе/активности, а у складу са покренутим сервисом, програмом или активношћу. - Учествују у раду и формирању програмског савета.
	институције	- Спроводе своје активности у простору за младе; и - учествују у раду програмског савета.
	програмски савет	Чине га представници свих субјеката који спроводе активности у простору за младе. Координира програмом на месечном, кварталном или годишњем нивоу.

ОБЛАСТ 3: СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА/СЕРВИСА/ПРОЈЕКТА/ АКТИВНОСТИ ЗА МЛАДЕ

Мере/сервиси/пројекти/активности за младе се углавном спроводе кроз КЗМ, што је узрок њихове двојне улоге: координатора и спроводиоца. Има простора за унапређење постојећег, као и за успостављање новог механизма, како би се осигурао квалитет спровођења.

Потребно је континуирано радити на унапређивању постојећих и креирању нових сервиса, базираних на чињеницама (истраживањима), како би они одговарали на потребе младих и заједнице. Досадашња пракса показује да постојеће услуге нису довољно координисане, а ретко су развијене у партнерству између КЗМ и других локалних субјеката. Ово доводи до преклапања услуга, неефикасног коришћења ресурса, смањеног квалитета и недовољно јасних информација за младе.

Уједно, потребно је спроводити континуирану евалуацију модела сервиса, са циљем да се они унапреде. Препорука је да водећу улогу у иницирању евалуације модела сервиса има МОС, у сарадњи са савезима удружења и Асоцијацијом КЗМ. Веома је важно обезбедити независан евалуацијски тим, како би се добила објективна процена на основу које се унапређује модел сервиса.

Препоруке за унапређење и сарадњу:

- Побољшање сарадње КЗМ и других локалних субјеката у циљу боље координације. Препорука је да кључну улогу у координацији има КЗМ, док локални субјекти (удружења, институције, представничка тела) могу да пруже подршку у креирању модела заснованих на искуству и потребама кроз истраживања.
- Редовно спровођење мониторинга и евалуације модела сервиса за младе, како би се омогућило континуирано унапређење услуга.
- Покретање омладинских центара, који би могли да окупе на истом месту пружаоце услуга које се баве квалитетно проведеним слободним временом, као и образовним радом.
- Примена Владине Уредбе о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса, која реализују удружења од стране ЈЛС, а која ближе упућује на критеријуме отварања конкурса и доделе средстава за програме удружења, као и Водича за

транспарентно финансирање удружења и других организација цивилног друштва из средстава буџета локалних самоуправа.

- Додељивање средстава на основу јавног конкурса, уз поштовање поменуте Уредбе и Водича за транспарентно финансирање.

3. СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА/СЕРВИСА/ПРОЈЕКТА/ АКТИВНОСТИ ЗА МЛАДЕ

Задаци/области	Име субјекта	Улога
3.1 Спровођење истраживања потреба младих и друштва на локалу	КЗМ	- КЗМ покреће и координише истраживања за потребе ЛАП-а. - Учествује у истраживањима, у сарадњи са удружењима и институцијама из локалне заједнице и окружења.
	удружења	Иницирају и спроводе истраживања из различитих области од значаја за живот младих, самостално или у сарадњи са КЗМ. Истраживања могу бити део неког ширег процеса или наменска, за потребе ЛАП-а или специфичног програма/ пројекта/активности на локалном нивоу.
	заводи, институције, стручни појединци/ке и други субјекти	Иницирају и спроводе истраживања из различитих области од значаја за живот младих, самостално или у сарадњи са КЗМ. Истраживања могу бити део неког ширег процеса или наменска, за потребе ЛАП-а или специфичног програма/ пројекта/активности на локалном нивоу.
3.2. Иницирање, креирање и спровођење адекватних мера/сервиса/ пројеката у складу са потребама младих (ЛАП) и у сарадњи са релевантним субјектима	КЗМ	- Заговара за простор за младе у другим секторима ЈЛС; - истражује примере добре праксе у сарадњи са локалним субјектима; - истражује правно-формалне моделе функционисања; и - заговара мере и сервисе идентификоване истраживањима и опредељивање средстава за спровођење тих сервиса.
	члан већа	Заговара за простор за младе у секторима ЈЛС.
	удружења младих и за младе	- Предлажу програме, сервисе и мере и активно учествују у реализацији; - заговарају мере и сервисе идентификоване истраживањима и опредељивање средстава за спровођење тих сервиса; и - дају препоруке за унапређење сервиса на локалном нивоу.

	програмски савет	- Одржава редовну комуникацију са спроводиоцима сервиса; - унапређује програм у складу са спровођењем и анализом реализације; и - даје препоруке за унапређење програма, сервиса и мера.
3.3. Мониторинг и евалуација мера/сервиса/пројеката	савет за младе	- Заговара решења, препоруке и сугестије програмског савета и КЗМ на скупштини; и - даје препоруке за унапређење рада.
	програмски савет клуба/центра/дома	- Даје препоруке за унапређење рада; - одржава редовну комуникацију са свим пружаоцима услуга; - стара се о квалитету програма; и - редовно извештава о реализацији програма/мера/сервиса.
	КЗМ	- Редовно извештава о испуњености реализације програма/сервиса/мера и - припрема сумарне извештаје за савет.

ОБЛАСТ 4: ОСИГУРАЊЕ КВАЛИТЕТА ПРОГРАМА ОМЛАДИНСКОГ РАДА

НАПОР се, са својим чланицама, бави осигурањем квалитета омладинског рада и његовим признавањем, као и препознавањем занимања, од националног до локалног нивоа. Механизми осигурања квалитета су развијени и спроводе се у пракси, а у великој мери су стекли друштвено препознавање. Такође, на националном нивоу остварена је већа препознатост него на локалном. Министарство омладине и спорта подржава осигурање квалитета кроз НСМ и АПНСМ, као и кроз јавне конкурсе за спровођење НСМ. На локалном нивоу, постоје ретки примери где је осигурање квалитета постало део ЛАП-а, док се при јавним конкурсима за спровођење ЛАП-а не препознају механизми осигурања квалитета. Ово је такође случај и на нивоу Покрајине Војводине.

Имајући у виду тренутну ситуацију на локалном нивоу, очекује се најтешња сарадња између НАПОР-а и њених чланица и КЗМ и Асоцијације КЗМ, уз подршку МОС-а.

Препоруке за унапређење и сарадњу

- Потребно је продубити сарадњу НАПОР-а и Асоцијације КЗМ-а преко чланица на локалном нивоу, са циљем заговарања код ЈЛС за препознавање: а) омладинског рада као услуге; б) важности осигурања квалитета; в) постојећих механизма осигурања квалитета на локалном нивоу. Ово подразумева препознавање механизма кроз јавне конкурсе за спровођење ЛАП-а, као и уврштавање осигурања квалитета и омладинског рада у ЛАП. МОС у овом процесу пружа подршку у заговарању преко Министарства државне управе и локалне самоуправе.
- Чланице НАПОР-а и КЗМ на локалном нивоу заговарају за препознавање омладинског рада као услуге за младе. Они иницирају и спроводе сервисе омладинског рада у партнерству са другим субјектима.
- НАПОР и КОМС (преко КОМ или локалних савета за младе) сарађују у овој области, заговарајући за препознавање омладинског рада и важности осигурања квалитета из перспективе младих.
- У односу на покрајински ниво, НАПОР мора да унапреди сарадњу са Покрајинским секретаријатом за спорт и омладину.

4. КВАЛИТЕТ ПРОГРАМА ОМЛАДИНСКОГ РАДА		
Задаци/области	Име субјекта	Улога
4.1. Обезбеђивање механизма и изградње капацитета за осигурање квалитета програма омладинског рада	НАПОР	- Иницира и координира процесе креирања механизма кроз консултативни процес са својим чланицама и релевантним субјектима; - спроводи релевантна истраживања; - координира процес спровођења механизма осигурања квалитета и гради капацитете кроз експертизу својих чланица; и - чланице НАПОР-а учествују у изградњи капацитета и спроводе механизме.
	МОС	- Подржава креирање механизма и њихово спровођење кроз јавне конкурсе за спровођење НСМ, и учествује у њему; и - пружа подршку при успостављању контаката са релевантним субјектима (пре свега са другим министарствима, по потреби).
4.2. Осигурање квалитета програма омладинског рада кроз акредитацију	НАПОР	- НАПОР спроводи акредитацију програма омладинског рада својим чланицама (уколико задовоље минимум стандарда издаје се акредитација, а када то није случај НАПОР не издаје акредитацију); а такође постоји и могућност да ће НАПОР спроводити акредитацију и другим субјектима, који нису чланице НАПОР-а.
	чланице НАПОР	- Чланице НАПОР-а учествују у процесима акредитације програма и континуираног унапређења сопственог рада у складу са стандардима.
4.3. Осигурање компетентних људских ресурса за спровођење програма омладинског рада	НАПОР и чланице НАПОР-а	- НАПОР, у сарадњи са својим чланицама, спроводи обуке и валидацију претходно стеченог искуства у области омладинског рада; а постоји и могућност да чланица НАПОР-а самостално, уз претходну акредитацију од стране НАПОР-а, спроводи обуке.
	млади, активисти у удружењима младих и за младе, координатори КЗМ	- Чланице НАПОР изгласале су стратегију да барем једну особу из свог удружења шаљу на обуку/валидацију; - учешће на обукама/валидацији је добровољно, а намењено је практичарима/кама омладинског рада за занимања (омладински лидер/активиста/киња или омладински радник/ца)

4.4. Препознавање важности осигурања квалитета програма омладинског рада при спровођењу услуга и сервиса кроз локалне практичне политике и процедуре	НАПОР и чланице НАПОР-а	- Заједно са својим чланицама заговара код релевантних субјеката за препознавање важности осигурања квалитета, пре свега код ЈЛС (препознавање механизма кроз јавне конкурсе за спровођење ЛАП-а). - Чланице, уз подршку НАПОР-а, учествују у изради стратешких оквира за препознавање важности квалитета и развијених механизма (укључивање овог сегмента у ЛАП).
	МОС	- У сарадњи са НАПОР-ом, проналази стратешке и законодавне оквири за осигурање квалитета, и пружа подршку НАПОР-у у процесу заговарања код релевантних субјеката.
	Асоцијација КЗМ и КЗМ	- Заједно са НАПОР-ом и МОС-ом заговара за препознавање механизма осигурања квалитета на локалном нивоу (препознавање механизма кроз јавне конкурсе за спровођење ЛАП).
	КОМС кроз своје чланице	- Из перспективе младих заговара важност квалитетних услуга за младе код релевантних субјеката.

ОБЛАСТ 5: УЧЕШЋЕ МЛАДИХ У ПРОЦЕСИМА ДОНОШЕЊА ОДЛУКА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

КОМС, као највише независно представничко тело младих, окупља удружења младих и за младе са целе територије Републике Србије. На тај начин, КОМС представља најснажнију платформу за заштиту права и партиципацију младих, као и за креирање политика од значаја за младе.

Заједно са својим организацијама чланицама, КОМС препознаје потребе и заговара за интересе младих на свим нивоима. На локалном нивоу, подиже капацитете организација чланица са циљем заговарања интереса младих и обезбеђивања активног учешћа младих у процесима доношења одлука. Посредством развијених механизма комуникације и подршке, локална удружења младих и за младе која су чланице КОМС-а доприносе развоју локалне омладинске политике и заговарају за активно учешће младих у свим процесима од значаја за младе, доприносећи њиховом бољем положају, као и развоју својих локалних заједница.

Такође, КОМС промовише, подржава и подстиче омладинско организовање, и стога препознаје могућност удруживања у локалну кровну организацију младих (КОМ) са циљем активног доприношења партиципацији младих у доношењу одлука од значаја и заговарању за успостављање одрживих механизма и начина учешћа младих у овим процесима. Поред тога, КОМ остварује партнерства са ЈЛС и осталим релевантним партнерима са локалног нивоа зарад достизања поменутих циљева.

Препоруке за сарадњу на локалном нивоу у области активног учешћа младих:

- Унапређење сарадње између ЈЛС и КОМ-ова, удружења младих и за младе чланица КОМС-а и оних које то нису, а баве се омладинском политиком на локалном нивоу, са циљем да се осигура заступљеност младих у процесима доношења одлука.
- Јачање постојећих и креирање нових одрживих механизма међусекторске сарадње на локалном нивоу од стране ЈЛС, а у партнерству са КЗМ и локалним саветима за младе зарад активног учешћа младих у процесима доношења одлука.
- Ојачавање функционалности локалних савета за младе, првенствено од стране ЈЛС, а у сарадњи са удружењима младих

и за младе зарад осигуравања директног учешћа младих у процесима доношења одлука.

- Осигуравање подршке ЈЛС за подизање степена заступљености младих у процесима доношења одлука, кроз промоцију и позивање представника младих, као и путем транспарентних консултативних процеса са младима при чему примарну улогу у томе има КОМ, као и КОМС преко удружења младих и за младе које су његове чланице.
- Примена Смерница за укључивање организација цивилног друштва у доношење прописа, као и праћење рада ЈЛС у овом пољу од стране удружења.

Јачање капацитета удружења младих и за младе од стране њихових савеза (КОМС и НАПОР), као и локалних КЗМ, са циљем пружања информативних и едукативних услуга за младе из локалне заједнице, и њиховом мотивисању и делегирању да активно учествују у процесима доношења одлука.

5. УЧЕШЋЕ МЛАДИХ У ПРОЦЕСИМА ДОНОШЕЊА ОДЛУКА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Задаци/области	Име субјекта	Улога
5.1. Успостављање механизма и структура за учешће младих у процесима доношења одлука	КОМ	<ul style="list-style-type: none"> - Иницира успостављање механизма за учешће младих у процесима доношења одлука на локалу; - предлаже modele учешћа младих у процесима доношења одлука; - заговара за успостављање механизма и структура за учешће младих у процесима доношења одлука; - остварује партнерства са релевантним субјектима надлежним за успостављање ових механизма; - редовно консултује и укључује локална удружења младих и за младе у ове процесе; и - примењује Смернице за укључивање организација цивилног друштва у доношење прописа.
	локални савет за младе	<ul style="list-style-type: none"> - Доноси саветодавна мишљења и препоруке за успостављање механизма за учешће младих у процесима доношења одлука на локалном нивоу; - подстиче међусекторску сарадњу свих релевантних субјеката на локалном нивоу, како би се осигурало стварно учешће младих у процесима доношења одлука; и

		- укључује саме младе у консултативни процес приликом креирања препорука и мишљења.
	КЗМ	- Учествоје у активностима и - обезбеђује подршку у процесима.
	удружења младих и за младе	- Иницирају успостављање механизма за учешће младих у процесима доношења одлука на локалном нивоу; - предлажу моделе учешћа младих у процесима доношења одлука; - заговарају за успостављање механизма и структура за учешће младих у процесима доношења одлука; - остварују партнерства са релевантним субјектима надлежним за успостављање ових механизма; - информишу младе о могућностима и правима учешћа у процесима доношења одлука; - представља простор за укључивање младих у процесе доношења одлука на локалном нивоу; и - подстичу младе да активно учествују у процесима доношења одлука.
5.2. Изградња капацитета младих за учешће у процесима доношења одлука	КОМ	- Организује редовне едукације младих са циљем њиховог оснаживања за учешће у процесима доношења одлука на локалном нивоу; - информише младе о могућностима и правима учешћа у овим процесима; - обезбеђује изградњу капацитета пружањем прилике младима да директно учествују у процесима доношења одлука на локалном нивоу; и - обезбеђује подршку младима у овим процесима пред различитим релевантним субјектима са локалног нивоа.
	удружења младих и за младе, ученички парламенти, студентски парламенти	- Организују едукације младих са циљем њиховог оснаживања за учешће у процесима доношења одлука на локалном нивоу; - информишу младе о могућностима и правима учешћа у овим процесима; и - подстичу и мотивишу младе да активно учествују у овим процесима кроз различите активности изградње капацитета.
5.3. Учесће младих у процесима доношења одлука	КОМ	- Промовише могућности за учешће међу младима из локалне заједнице; - подстиче младе да узму учешће у процесима доношења одлука;

		- осигурава избор представника младих за учешће у процесима доношења одлука; - осигурава разматрање тема које млади препознају као значајне; и - заговара за заступљност младих у процесима доношења одлука на локалном нивоу.
	удружења младих и за младе	- Промовишу могућности за учешће међу младима из локалне заједнице и пружају адекватне информације; - подстичу младе да узму учешће у овим процесима; и - делегирају и подржавају младе да учествују у овим процесима.
	ЈЛС/КЗМ	- Осигурава заступљеност младих у свим фазама процеса доношења одлука кроз: позивање представника младих да узму учешће у свим релевантним процесима, организовање консултативних процеса са младима, промовисање могућности за учешће младих.

Појмовник

акакредитација НАПОР-а (9)
 акредитори/ке (9)
 активизам (9)
 активиста/киња (9)
 активно учење (9)
 Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе (10)
 Акциони план политике за младе АП Војводине (11)
 алати за признавање претходно стеченог учења (youthpass, алат за препознавање компетенција младих стечених у програмима омладинског рада у Србији, Европски портфолио за омладинске лидере/ке и омладинске раднике/це, портфолио за омладинске раднике/це Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада) (11)
 Асоцијација КЗМ (12)
 васпитање (13)
 волонтер/ка (13)
 волонтерска књижица (13)
 волонтерски камп (14)
 волонтирање (14)
 вршњачка едукација (14)
 вршњачки едукатор/ка (15)
 дом омладине (15)
 доносиоци одлука (16)
 едукација (16)
 евалуација (16)
 Европска омладинска фондација (17)
 Европска престоница младих (17)
 европски омладински центри (18)
 Европски надзорни одбор за младе (18)
 Европски форум младих (18)
 Етички кодекс у омладинском раду НАПОР-а (19)
 Заједнички савет за младе (15)
 Закон о волонтирању (ЗОВ) (20)
 Закон о младима (ЗОМ) (20)
 запошљивост (20)
 Изасланик Генералног/е секретара/ке УН за младе (21)
 информално учење (21)
 јавно заступање или јавно заговарање (21)
 камп лидер/ка (22)
 кампања (23)
 каријера (23)
 каријерни саветник/ца (23)
 каријерно вођење и саветовање (24)
 коменаџмент (24)
 компетенције (24)
 консултације (25)

координатор/ка или менаџер/ка омладинског клуба(25)
 координатор/ка омладинског центра или дома омладине (25)
 коуч (26)
 коучинг (26)
 креативне индустрије (27)
 Кровна организација младих србије (КОМС) (27)
 кровне организације младих (28)
 кровни савез (29)
 лобирање (29)
 локална канцеларија за младе (КЗМ), координатор/ка канцеларије за младе (30)
 локална кровна организација младих (32)
 локална самоуправа, надлежни начелник-ца/члан-ица већа за младе, стручни сарадник/ца за младе (и/или удружење грађана) у градској/општинској управи (32)
 Локални акциони план за младе (33)
 Међуагенцијска мрежа УН за питања младих (34)
 међународне мреже (34)
 Међународни дан волонтера (34)
 Међународни дан младих (34)
 Међународни документи о младима (35)
 Међународни координациони скуп омладинских организација (ICMYO) (35)
 ментор/ка (36)
 менторство (36)
 Министарство омладине и спорта (МОС) или ресорно министарство за младе (36)
 млади (37)
 млади делегати/киње УН (38)
 млади и Европска унија (Еразмус+, контакт тачке) (39)
 млади и Уједињене нације (40)
 мобилизација и развој заједница (40)
 мобилност младих (41)
 Мрежа за младе СКГО (41)
 Национална агенција за младе (42)
 Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада (НАПОР) (43)
 Национална стратегија за младе (НСМ) (43)
 неформална група младих (44)
 неформално учење (44)
 образовање (44)
 образовни систем (45)
 омладинска активност (45)
 омладинска политика (45)
 омладинске размене (46)
 омладински волонтерски сервис (47)
 омладински инфо-рад (47)
 омладински инфо-радник/ца (48)
 омладински инфо-центар (48)
 омладински клуб (48)
 омладински програм (49)
 омладински пројекат (49)
 омладински рад (50)

омладински радник/ца (50)
омладински сектор (51)
омладински сервис (51)
омладински фонд/омладинска банка (51)
омладински центар (51)
омладинско предузетништво (52)
осетљиве групе младих (52)
осигурање квалитета омладинског рада (53)
партнерство Европске комисије и Савета Европе у омладинском пољу (53)
подмладак политичке партије (54)
Покрајински секретаријат за спорт и омладину (ПССО) (54)
предлог практичне политике (55)
признавање претходно стеченог учења/компетенција (55)
програмски савет омладинског центра/ клуба или дома омладине (56)
професионална оријентација (57)
рад са младима (57)
радионица, обука, семинар, тренинг (57)
радна пракса/стажирање (58)
разлика између неформалног образовања и омладинског рада (59)
различите форме консултација (60)
Регионална канцеларија за сарадњу младих RYCO (61)
регионална кровна организација младих (61)
ресурс центар (61)
савези удружења (62)
Савет Европе (62)
Савет Европе и млади (Одељење за младе Савета Европе, структуре за доношење одлука (Саветодавно тело за младе, Програмски комитет за младе) (62)
Савет за етичка питања НАГОР-а (63)
савет за младе (64)
Савет за равноправност и инклузивно друштво КОМС-а (64)
саветовалиште за младе (65)
сараднички простори (65)
секција младих синдиката (66)
социјално предузетништво (67)
структурирани дијалог (67)
студентски парламенти (68)
Тело УН за питања младих (68)
типови омладинског рада (69)
удружење младих (70)
удружење грађана/организација цивилног друштва (71)
удружење за младе (71)
ученичка компанија (71)
ученички парламенти (72)
Фонд за младе таленте (72)
Фонд за младе таленте АП Војводине (73)
формално образовање (74)
целоживотно учење (74)

Национална асоцијација
канцеларија за младе